

Veprim dhe reflektim për të njohur mjedisin

**NJË MANUAL PËR EDUKIMIN
MJEDISOR ME TË RINJTË**

Co-funded by
the European Union

PUBLIKUAR NGA SHOQATA PËRTEJ BARRIERAVE

Mund të shkarkohet në formatin PDF.

AUTORËT: KLOTILDA JAUPI, SILVIA DERVISHI

KONTRIBUES: JOANA RISTA

REDAKTIMI DHE DIZAJNI: IRENA TOPALLI

**Co-funded by
the European Union**

Financuar nga Bashkimi Evropian. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë vetëm ato të autorit(ve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian ose të Agjencisë Ekzekutive Evropiane të Arsimit dhe Kulturës (EACEA). As Bashkimi Evropian dhe as EACEA nuk mund të mbajnë përgjegjësi për to.

Përmbajtja

PJESA 1 – PËR ÇFARË BËHET FJALË?

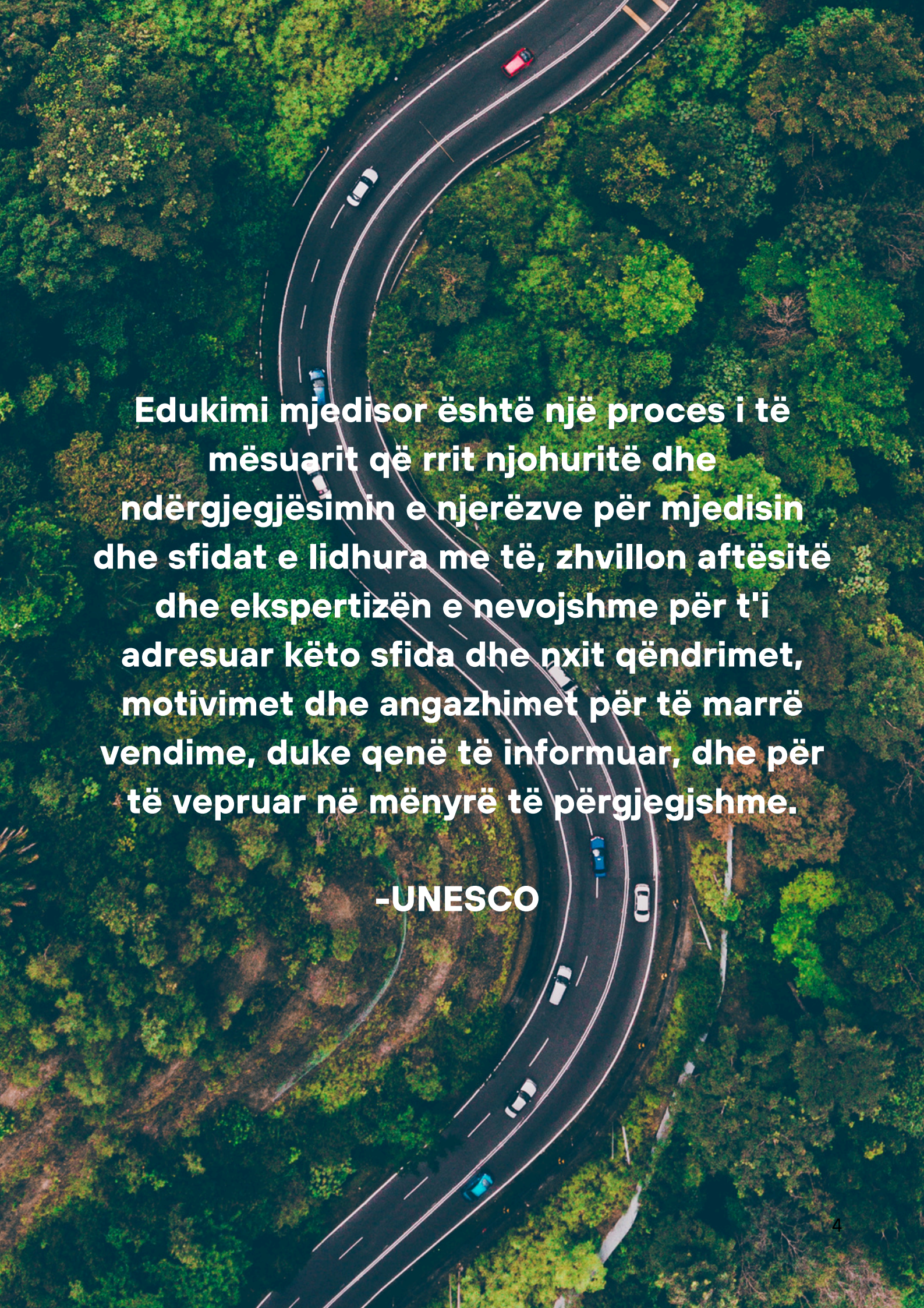
- 1.1. Çfarë përfshin ky set mjetesh?
2. Të kuptojmë edukimin mjedisor dhe rëndësinë e tij
3. Përfitimet e edukimit mjedisor për nxënësit, mësuesit dhe shkollat
4. Termat kyç mjedisore për të shpjeguar dhe mësuar
5. Roli i të rinjve në mbrojtjen e mjedisit dhe luftën kundër ndryshimeve klimatike
6. Strategjitë e BE-së për një të ardhme të qëndrueshme

PJESA 2 – SI TË VEPROJMË?

7. Metodatat dhe përdorimi i tyre
8. Tabela e aktiviteteve
9. Aktivitete praktike dhe workshop-e

PJESA 3 – VETËVLERËSIMI DHE BURIME TË TJERA

10. Testi i vetëvlërësimit: reflektimi mbi ndikimin tënd në mjedis
11. Burime të dobishme për edukimin mjedisor
12. Rreth projektit Youth-CARE dhe partnerëve
13. Bibliografia

Edukimi mjedisor është një proces i të mësuarit që rrit njohuritë dhe ndërgjegjësimin e njerëzve për mjedisin dhe sfidat e lidhura me të, zhvillon aftësitë dhe ekspertizën e nevojshme për t'i adresuar këto sfida dhe nxit qëndrimet, motivimet dhe angazhimet për të marrë vendime, duke qenë të informuar, dhe për të vepruar në mënyrë të përgjegjshme.

-UNESCO

Për çfarë bëhet fjalë?

PJESA 1

1. Çfarë përfshin ky set mjetesh?

EUAR - Veprim dhe reflektim për të njohur mjedisin (Environmental Understanding, Action, and Reflection) është një set mjetesh gjithëpërfshirës, i krijuar për të promovuar ndërgjegjësimin mjedisor, mendimin kritik dhe pjesëmarrjen aktive të të rinjve. Ai është i strukturuar në tri pjesë të ndërlidhura:

- **Pjesa 1 – Për çfarë bëhet fjalë:** Kjo pjesë ofron një koleksion të përzgjedhur të informacionit dhe të dhënave të besueshme dhe të përditësuara, që ndihmojnë për të thelluar kuptimin e çështjeve mjedisore, termave që përdorim, kuptimit të edukimit mjedisor dhe rolit të të rinjve. Shërben si një themel për të mësuar rreth temave kyçe dhe sfidave që lidhen me qëndrueshmërinë dhe mjedisin.
- **Pjesa 2 – Si të veprojmë?:** Aktivitetet praktike dhe workshop-et janë të përshtatura për të ndihmuar përdoruesit të analizojnë problemet mjedisore nga perspektiva të ndryshme – individuale, shoqërore dhe qeveritare. Ushtrimet kanë për qëllim të ndihmojnë në zhvillimin e aftësive të mendimit kritik dhe nxitjen e një kuptimi më të thellë të mënyrës sesi veprimtaria, në të gjitha nivelet ndikon në mjedis.
- **Pjesa 3 – Mjeti i vetëvlerësimit dhe burime të tjera:** Kjo pjesë ofron një mjet për përdoruesit për të reflektuar mbi ndikimin e tyre personal në mjedis. Inkurajon vetëdijen dhe ndihmon nxënësit dhe të rinjtë të vlerësojnë qëndrimet dhe sjelljet e tyre në lidhje me qëndrueshmërinë. Mësuesit dhe punonjësit rinor mund ta përdorin atë për të nxitur vetë-reflektimin në klasë ose në workshop-e.

Qëllimi i EUAR-it është i dyfishtë:

- Të ndihmojë të rinjtë dhe punonjësit rinor të reflektojnë mbi vendimet dhe mënyrën e jetesës së tyre personale, duke i frymëzuar ata të përvetësojnë sjellje më të qëndrueshme.
- Të fuqizojë të rinjtë të marrin pjesë aktivisht në proceset e vendimmarrjes mjedisore, duke kontribuar në një të ardhme më të qëndrueshme.

Përmes qasjes së tij të strukturuar, EUAR-i ofron mjete praktike dhe angazhuese për t'i dhënë kuptim edukimit mjedisor dhe për të nxitur veprim.

Për më tepër, EUAR-i përfshin një version online PDF që mund të shkarkohet, i krijuar posaçërisht për t'u përdorur vetë nga edukatorët, mësuesit, trajnerët dhe punonjësit rinor. Ky burim digjital u mundëson individëve të kenë qasje dhe të angazhohen me setin e mjeteve në mënyrë të pavarur, duke e bërë atë të arritshëm për një audiencë më të gjerë. Mos ngurroni ta përdorni dhe ndërkohë do ta vlerësonim nëse citoni burimin. Është krijuar me dashuri dhe përkushtim!

2. Të kuptojmë edukimin mjedisor dhe rëndësinë e tij

Ka shumë përkufizime të termit edukim mjedisor (EM), por përkufizimi më i rëndësishëm është dhënë nga UNESCO:

"Edukimi mjedisor është një proces mësimor që rrit njohuritë dhe ndërgjegjësimin e njerëzve për mjedisin dhe sfidat e lidhura me të, zhvillon aftësitë dhe ekspertizën e nevojshme për t'i adresuar këto sfida, dhe nxit qëndrime, motivime dhe angazhime për të marrë vendime duke qenë të informuar dhe për të vepruar në mënyrë të përgjegjshme."

Edukimi Mjedisor (EM) është një qasje shumëdimensionale për të mësuar rreth çështjeve mjedisore, qëndrueshmërisë dhe ndërvarësisë mes njerëzve dhe botës natyrore. Ai ka për qëllim promovimin e ndërgjegjësimin, njohurive, aftësive, vlerave dhe qëndrimeve për të jetuar dhe për t'i adresuar sfidat mjedisore në komunitete (UNICEF, 2024), (Kovacevic, 2013).

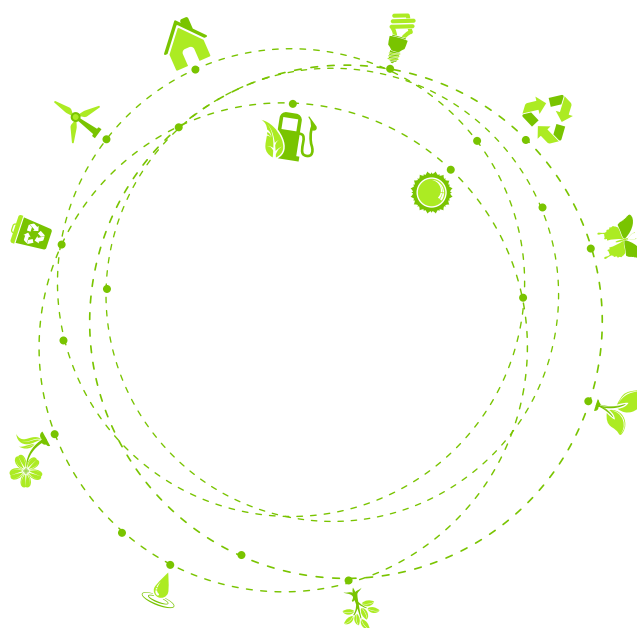
Edukimi mjedisor është gjithashtu një proces i vazhdueshëm që ka për qëllim rritjen e ndërgjegjësimin dhe kuptimit të njerëzve për mjedisin dhe çështjet që lidhen me të. Ky lloj edukimi përfshin mësimin rreth ekosistemeve, burimeve natyrore, ndotjes, biodiversitetit, ndryshimeve klimatike dhe shumë aspekteve të tjera të mjedisit natyror dhe të krijuar nga njeriu. Ai gjithashtu përfshin zhvillimin e aftësive dhe qëndrimeve që lejojnë individët dhe komunitetet të marrin pjesë efektivisht në mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit.

Edukimi mjedisor është një mjet thelbësor për të nxitur një të ardhme të qëndrueshme (Shabalala^{1*}, 2023). Duke promovuar ndërgjegjësimin, njohuritë, aftësitë, vlerat dhe qëndrimet, ai fuqizon individët dhe komunitetet të ndërmarrin veprime të rëndësishme për të adresuar sfidat mjedisore. Një program i efektiv edukimi mjedisor integron disiplina të shumta, inkurajon mësimin përmes përvojës, përfshin komunitetin, përdor teknologjinë, nxit mendimin kritik dhe respekton rëndësinë kulturore (Insights, 2024). Përmes këtyre përpjekjeve, edukimi mjedisor mund të kontribuojë në mënyrë të konsiderueshme në ndërtimin e një shoqërie më të qëndrueshme, elastike dhe të ndërgjegjshme për mjedisin (The house project, 2023).

Edukimi mjedisor na ndihmon të:

- **Rrisim ndërgjegjësimin dhe kuptimin** për rëndësinë e mjedisit duke ndihmuar individët të kuptojnë dhe të bëhen të vetëdijshëm për çështjet mjedisore, ndikimet e tyre dhe mënyrat për të përmirësuar situatën. Ndërgjegjësimi është hapi i parë drejt ndryshimit të sjelljeve dhe praktikave që ndikojnë pozitivisht në mjedis.
- **Fuqizojmë ndryshimin e sjelljeve** duke ofruar informacion dhe edukim në mënyrë që njerëzit të bëhen më të gatshëm për të ndërmarrë veprime të qëndrueshme. Kjo përfshin përdorimin efikas të burimeve, reduktimin e mbeturinave dhe mbrojtjen e natyrës

- **Të zgjidhim problemet mjedisore** duke pajisur individët dhe komunitetet me aftësitë dhe njohuritë e nevojshme për të identifikuar dhe zgjidhur problemet mjedisore. Kjo gjithashtu përfshin zhvillimin e politikave dhe praktikave të qëndrueshme (Nevin, 2008).
- **Të përmirësojmë shëndetin dhe ndërgjegjësimin** për të mirën publike, sepse një mjedis i pastër është thelbësor për një shëndet të mirë. Edukimi mjedisor ndihmon në reduktimin e ndotjes, parandalimin e sëmundjeve mjedisore dhe përmirësimin e cilësisë së jetesës.
- **Të mbështesim qëndrueshmërinë ekonomike** sepse praktikatat e qëndrueshme mjedisore mund të sjellin përfitime ekonomike, duke krijuar vende pune në sektorët e gjelbër, duke ulur kostot e energjisë dhe burimeve, dhe duke mbështetur zhvillimin afatgjatë dhe të qëndrueshëm.
- **Të promovojmë pjesëmarrjen dhe angazhimin e komunitetit** duke inkurajuar qytetarët të marrin pjesë aktivisht në përpjekjet për mbrojtjen e mjedisit dhe të jenë pjesë e vendimmarrjes me ndikim në mjedis. Kjo krijon një ndjenjë përgjegjësie dhe bashkëpunimi për të arritur qëllimet e përbashkëta mjedisore.
- **Të inkurajojmë ndërgjegjësimin global** duke kuptuar lidhjet globale të problemeve mjedisore, edukimi mjedisor promovon një ndjenjë të përbashkët përgjegjësie dhe solidariteti global. Kjo ndihmon në nxitjen e veprimit të koordinuar për të adresuar sfidat mjedisore që prekin të gjithë planetin.

3. Përfitimet e edukimit mjedisor për nxënësit, mësuesit dhe shkollat

Edukimi mjedisor (EM) është më shumë se një lëndë – është një mjet i fuqishëm që transformon të mësuarit, pajis nxënësit me aftësi jetësore thelbësore dhe forcon shkollat si qendra të qëndrueshme dhe inovative të edukimit. Duke eksploruar përfitimet e EM, mësuesit dhe shkollat mund të hapin mundësi të reja për përsosmëri akademike, administrim mjedisor dhe angazhim të komunitetit.

Edukimi mjedisor i sjell përfitime nxënësve, studentëve dhe shkollave me anë të...

Përfitimet për nxënësit dhe studentët

- **Përmirësimi i aftësive të mendimit kritik dhe zgjidhjes së problemeve** – Edukimi mjedisor i inkurajon nxënësit të analizojnë çështje komplekse mjedisore, të zhvillojnë zgjidhje dhe të marrin vendime të informuara. Një studim i publikuar në *Journal of Environmental Education* zbuloi se nxënësit që ishin të angazhuar në programe edukimi të bazuara në mjedis treguan përmirësime të rëndësishme në aftësitë e mendimit kritik krahasuar me shokët e tyre. ([Frontiers](#))
- **Promovimi i kujdesit për mjedisin** – Edukimi mjedisor i frymëzon nxënësit të vlerësojnë dhe mbrojnë burimet natyrore. Hulumtimet tregojnë se nxënësit që marrin pjesë në programe të edukimit mjedisor janë më të prirur të angazhohen në sjellje pro-mjedisore, si riciklimi dhe përpjekjet për ruajtjen e burimeve. ([OAPUB](#))
- **Nxitja e arritjeve akademike** – Edukimi mjedisor (EM) ka treguar se ndihmon në përmirësimin e arritjeve akademike në lëndë të ndryshme. Një meta-analizë e 119 studimeve tregoi se nxënësit që ishin të angazhuar në programe të edukimit mjedisor treguan performancë më të mirë në shkencë, matematikë, lexim dhe studime sociale. Analiza theksoi se qasja praktike dhe e bazuar në realitetin e EM kontribon ndjeshëm në këto përmirësime akademike. ([tandfonline](#))
- **Përmirësimi i shëndetit dhe mirëqënies** – Të mësuarit në natyrë në kuadër të edukimit mjedisor zvogëlon stresin, promovon aktivitetin fizik dhe përmirëson shëndetin mendor. Studimet kanë treguar se nxënësit që janë të përfshirë në programe të edukimit mjedisor në natyrë përjetojnë përmirësim të humorit dhe ulje të niveleve të ankthit. ([Frontiers](#))
- **Inkurajimi i punës në grup dhe bashkëpunimit** – Projektet e edukimit mjedisor kërkojnë që nxënësit të punojnë së bashku, duke përmirësuar aftësitë e komunikimit, udhëheqjes dhe bashkëpunimit. Programet si "Project Learning Tree" kanë treguar sukses në përmirësimin e aftësive sociale të nxënësve përmes aktiviteteve bashkëpunuese mjedisore. ([OAPUB](#))

Përfitimet për Shkollat

- **Rritja e lidhjeve me komunitetin** – Edukimi mjedisor krijon partneritete ndërmjet shkollave dhe organizatave lokale, duke forcuar lidhjet dhe mbështetjen e komunitetit.
- **Mbështetje për qëllimet e qëndrueshmërisë të shkollës** – Edukimi mjedisor i fuqizon nxënësit të gjejnë zgjidhje që reduktojnë përdorimin e energjisë, mbetjet dhe konsumimin e burimeve, duke ndihmuar shkollat të kursejnë para dhe të përmirësojnë gjurmën e tyre mjedisore.
- **Krijimi i ambienteve inovative mësimore** – Edukimi mjedisor transformon kampuset me klasa në natyrë, kopshtet dhe hapësirat ekologjike, duke i bërë ato qendra të krijimtarisë dhe qëndrueshmërisë.
- **Njohja dhe forcimi i imazhit** – Shkollat me programe të forta edukimi mjedisor fitojnë njohje për angazhimin e tyre në qëndrueshmëri dhe risi edukative.

Përfitimet për Mësuesit

- **Fuqizimi i mësuesve** – Edukimi mjedisor i pajis mësuesit me mjetet dhe besimin për të projektuar mësim angazhues dhe ndërdisiplinor, duke përmirësuar ndikimin e tyre në mësimdhënie.
- **Nxitja e zhvillimit profesional** – Edukimi mjedisor hap mundësi për rritjen profesionale të mësuesve, zhvillimin e aftësive të reja dhe marrjen e roleve udhëheqëse në edukimin e qëndrueshëm.
- **Promovimi i bashkëpunimit ndërmjet mësuesve** – Edukimi mjedisor inkurajon punën në grup ndërdisiplinor, pasi mësuesit bashkëpunojnë për të krijuar projekte mjedisore dinamike.
- **Inkurajimi i mësimit të vazhdueshëm** – Mësuesit që janë të angazhuar në edukimin mjedisor zhvillojnë një pasion më të thellë për çështjet mjedisore, duke frymëzuar vazhdimin e risisë dhe mësimin në praktikën e tyre.

Duke përqafuar edukimin mjedisor, shkollat dhe mësuesit mund të krijojnë një përvojë transformuese mësimore që sjell përfitime për nxënësit, komunitetin dhe planetin.

4. Termat kyç mjedisore për të shpjeguar dhe mësuar

Ky kapitull prezanton termat kyç mjedisore që janë thelbësore për të kuptuar marrëdhënien tonë me botën natyrore dhe sfidat që hasim në mbrojtjen e saj. Duke eksploruar koncepte si qëndrueshmëria, biodiversiteti dhe energjia e rinovueshme, nxënësit e rinj fitojnë njohuri dhe mjetet për të marrë vendime duke qenë të informuar dhe për të ndërmarrë hapa pozitive. Këto terma ofrojnë një themel për të kuptuar si aktivitetet njerëzore ndikojnë në mjedis dhe si mund të punojmë së bashku për të krijuar një të ardhme të qëndrueshme.

- **Biodiversiteti** – Ka të bëjë me larminë e jetës në Tokë, duke përfshirë të gjitha organizmat e gjallë, habitatet e tyre dhe ekosistemet që formojnë. Është si një enigmë e madhe ku çdo pjesë (bimë, kafshë dhe mikroorganizma) është e rëndësishme për mbajtjen e Tokës të shëndetshme dhe të ekuilibruar.
- **Emetimet e karbonit** – Emetimet e karbonit janë gazra, kryesisht dioksid karboni (CO₂), që çlirohen në atmosferë kur djegim karburante fosile për energji ose udhëtojmë me makina. Këto gazra kontribuojnë në efektin serrë dhe ndryshimet klimaterike. Ne mund të reduktojmë emetimet e karbonit duke përdorur burime energjie më të pastra dhe duke udhëtuar me mjete transporti që prodhojnë më pak ndotje. Emetimet e karbonit, kryesisht në formën e dioksidit të karbonit (CO₂) dhe metanit (CH₄), janë një nga faktorët kryesorë që kontribuojnë në ndryshimet klimatike.
- **Gjurma e karbonit** – Sasia totale e gazrave serrë, veçanërisht dioksid karboni (CO₂), që çlirohen nga një person, aktivitet ose produkt. Është si ndikimi juaj personal në mjedis, i matur nëpërmjet emetimeve të karbonit.
- **Ndryshimi i klimës** – Është ndryshimi afatgjatë i temperaturës dhe modeleve tipike të motit në një vend.. Ai shkaktohet nga aktivitetet njerëzore, si djegia e karburanteve fosile dhe prerja e pyjeve, të cilat lëshojnë gazra serrë në atmosferë dhe mbajnë nxehtësinë, duke shkaktuar ngrohjen globale.
- **Kompostimi** – Një mënyrë natyrore për të ricikluar mbeturinat organike (si mbetje ushqimore dhe mbeturina nga kopshti) në dhe të pasur me ushqyes. Ai redukton mbeturinat dhe mbështet rritjen e shëndetshme të bimëve.
- **Konservimi** – Praktika e mbrojtjes dhe ruajtjes së burimeve natyrore, si uji, pyjet dhe fauna. Bëhet fjalë për përdorimin e burimeve me zgjuars, në mënyrë që të mos mbarojnë.
- **Shpyllëzimi** – Prerja e pyjeve për bujqësi, strehim ose aktivitete të tjera njerëzore. Kjo mund të dëmtojë biodiversitetin dhe të kontribuojë në ndryshimet klimatike duke reduktuar numrin e pemëve që thithin dioksidin e karbonit (CO₂).

- **Ekosistemi:** Një komunitet organizmash të gjallë (bimë, kafshë dhe mikrobe) që ndërveprojnë me njëri-tjetrin dhe mjedisin e tyre jo të gjallë (ajri, uji, toka). Është si puna në grup e natyrës – gjithçka punon së bashku për të mbajtur ekuilibrin e jetës.
- **Efekt i serrë:** Procesi ku disa gazra në atmosferën e Tokës mbajnë nxehtësinë, duke mbajtur planetin mjaft të ngrohtë për të mbështetur jetën. Megjithatë, shumë gazra serë mund të çojnë në ngrohjen globale.
- **Habitat:** Shtëpia ose mjedisi natyror i një bime, kafshe ose organizmi tjetër. Mbrojtja e habitatit ndihmon në sigurimin e mbijetesës së specieve dhe ruajtjen e shëndetit të ekosistemeve.
- **Mikroplastikat:** Grimca të vogla plastike, shpesh aq të vogla sa nuk mund të duken, që ndotin ujin dhe tokën. Ato vijnë nga shpërbërja e plastikes më të madhe dhe mund të dëmtojnë kafshët dhe njerëzit.
- **Burimet natyrore:** Materialet që gjenden në natyrë dhe që përdoren nga njerëzit, si uji, toka, mineralet, pyjet dhe kafshët. Ato mund të jenë të rinovueshme (si drita e diellit) ose të pa- rinovueshme (si nafta).
- **Peshkimi i tepërt:** Peshkimi i shumë peshqve në të njëjtën kohë, gjë që mund të shterojë popullatat e peshqve dhe të dëmtojë ekosistemet e oqeanëve. Praktikrat e peshkimit të qëndrueshëm ndihmojnë në ruajtjen e ekuilibrit.
- **Ndotja** – Është futja e substancave të dëmshme në mjedis, si kimikate, plastikë dhe mbetje. Ajo mund të dëmtojë bimët, kafshët dhe njerëzit, dhe të dëmtojë ekosistemet. Ne mund ta parandalojmë ndotjen duke reduktuar, ripërdorur dhe ricikluar, dhe duke përdorur produkte miqësore me mjedisin.
- **Riciklimi, Reduktimi, Ripërdorimi (3R-të)** – Një mënyrë e thjeshtë për të mbajtur mend se si të minimizojmë mbeturinat. Riciklimi do të thotë të kthejmë mbeturinat në produkte të reja, reduktimi do të thotë të përdorim më pak, dhe ripërdorimi do të thotë të gjejmë përdorime të reja për sendet.
- **Energjia e rinovueshme** – Është energji që vjen nga burime që ripërtërihen natyrshëm, si drita e diellit, era dhe uji. Ndryshe nga karburantet fosile (si qymyri dhe nafta), të cilat mund të mbarojnë, burimet e energjisë së rinovueshme janë të pafundme dhe nuk dëmtojnë mjedisin kur i përdorim.
- **Qëndrueshmëria** – Do të thotë të plotësojmë nevojat e së tashmes pa cenuar aftësinë e gjeneratave të ardhshme për të plotësuar nevojat e tyre. Thënë më thjesht, të kujdesemi për Tokën në mënyrë që ajo të vazhdojë të kujdeset për ne.

- **Bujësia e qëndrueshme** – Praktikrat bujqësore që synojnë të prodhojnë ushqim pa e dëmtuar mjedisin, duke ruajtur burimet dhe mbështetur biodiversitetin. Shembuj përfshijnë bujqësinë organike dhe rotacionin e kulturave.
- **Zhvillimi i qëndrueshëm** – Zhvillimi që plotëson nevojat e tanishme pa e komprometuar aftësinë e brezave të ardhshëm për të plotësuar nevojat e tyre. Përqendrohet në balancimin e rritjes ekonomike, kujdesin për mjedisin dhe mirëqenien shoqërore.
- **Cikli i ujit** – Lëvizja e vazhdueshme e ujit në, mbi, dhe nën sipërfaqen e Tokës. Ai përfshin procese si avullimi, kondensimi dhe reshjet, të cilat janë thelbësore për jetën.
- **Zero mbetje** – Një stil jetese ose qëllim që synon të mos prodhojë asnjë mbetje. Përqendrohet në rimendimin, ridizajnimin dhe riciklimin për të reduktuar sasinë e mbetjeve të dërguara në landfille.

5. Roli të rinjve në mbrojtjen e mjedisit dhe luftën kundër ndryshimeve klimatike

Sipas Kombeve të Bashkuara në raportin *"Rinia dhe Ndryshimi Klimatik"* [1], aktivitetet njerëzore, si përdorimi i karburanteve fosile, shpyllëzimi dhe bujqësia jo e qëndrueshme, kontribuojnë në ndryshimet klimatike, duke reduktuar disponueshmërinë e ushqimit të shëndetshëm dhe ujit të pastër, dhe duke shkatërruar ekosistemet dhe mjediset e sigurta për jetesë. Kjo çon në kequshqyerje, sëmundje dhe migrim, duke i bërë të rinjtë veçanërisht të ndjeshëm ndaj pasojave të këtyre ndryshimeve. Në të njëjtën kohë, rinia përbën shumicën e popullsisë në shumë shtete dhe ka një ndërgjegje gjithnjë e më të fortë shoqërore dhe mjedisore, e cila ka fuqinë të transformojë shoqëritë tona në një të ardhme me karbon të ulët dhe të qëndrueshme për klimën.

Rinia luan një rol thelbësor në adresimin e sfidave mjedisore dhe luftën kundër ndryshimeve klimatike. Si liderët dhe inovatorët e së ardhmes, ata sjellin ide të freskëta, energji dhe një perspektivë afatgjatë në përpjekjet për qëndrueshmëri. Roli i tyre përfshin mbështetje për politikën mjedisore, ngritjen e ndërgjegjësimit përmes edukatës dhe aktivizmit, përvetësimin e praktikave të qëndrueshme në jetën e përditshme dhe kontributin në zhvillimin e zgjidhjeve inovative, si teknologjitë e gjelbra. Duke marrë pjesë në proceset e vendimmarrjes dhe duke udhëhequr lëvizje bazë, të rinjtë drejtojnë ndryshimin sistematik dhe frymëzojnë komunitetet për të marrë veprime kolektive për një planet më të shëndetshëm.

Të rinjtë duhet të mësojnë dhe kuptojnë se iniciativat në luftën për mbrojtjen e mjedisit janë jetike dhe përfshijnë një gamë të gjerë aktiviteteve dhe qasjesh pro-mjedisore. Angazhimi i tyre është çelësi për arritjen e qëllimeve afatgjata të qëndrueshmërisë dhe mbrojtjes së planetit.

Përditë e më shumë shohim të rinjtë që angazhohen në veprime mjedisore kudo në botë. Më poshtë janë disa shembuj frymëzues që tregojnë ndikimin që rinia ka në mbrojtjen e mjedisit dhe që ilustrohen me shembuj konkretë:

- **Ndërgjegjësimi dhe Edukimi**

Të rinjtë shpesh janë në krye të iniciativave për ndërgjegjësimin mjedisor, duke udhëhequr fushata edukative, duke shpërndarë mesazhe me ndikim në rrjetet sociale dhe duke organizuar aktivitete komunitare. Një shembull i njohur është puna e *"Earth Guardians"*, një organizatë e udhëhequr nga aktivisti i të rinjve për klimën *Xiuhtezcatl Martinez*, i cili edukon të rinjtë në mbarë botën për çështjet klimatike dhe i mobilizon ata për veprime konkrete. (earthguardians.org)

- **Inovacioni dhe Teknologjia**

Të rinjtë po udhëheqin inovacionin për të adresuar sfidat mjedisore. Për shembull, Boyan Slat, i cili është themelues i "*The Ocean Cleanup*", i cili zhvilloi teknologji të avancuara për të larguar plastikën nga oqeanet, duke treguar se si inovacioni mund të ketë një ndikim të prekshëm në problemet mjedisore globale. (theoceancleanup.com)

- **Aktivizmi dhe Lëvizjet Sociale**

Aktivizmi i udhëhequr nga të rinjtë ka pasur një ndikim të thellë në politikat mjedisore dhe ndërgjegjësimin publik. Lëvizja "*Fridays for Future*" e Greta Thunberg ka frymëzuar miliona të rinj në mbarë botën të protestojnë për veprime urgjente ndaj klimës, duke ushtruar presion mbi qeveritë dhe korporatat për të marrë përgjegjësi dhe për të ndërmarrë masa për të luftuar ndryshimet klimatike. (fridaysforfuture.org)

- **Vullnetarizmi dhe Pjesëmarrja në Komunitet**

Shumë individë të rinj kontribuojnë në ruajtjen e mjedisit përmes vullnetarizmit. Për shembull, programi "*Roots & Shoots*" i Jane Goodall mobilizon të rinjtë në mbarë botën për t'u angazhuar në projekte praktike, si mbjellja e pyjeve dhe mbrojtja e faunës, për të përmirësuar drejtpërdrejt komunitetet e tyre. (janegoodall.org)

- **Lidershipi dhe Politika**

Disa të rinj ndjekin pozita udhëheqëse për të pasur ndikim në politikat mjedisore. Vanessa Nakate, një aktiviste klimatike nga Uganda, themeloi Lëvizjen "*Rise Up*" për të amplifikuar zërat afrikanë në bisedën globale për klimën, duke theksuar rëndësinë e udhëheqjes së të rinjve në formulimin e politikave. (vanessanakate.com)

- **Konsumatorët e Ndërgjegjshëm**

Të rinjtë shpesh drejtojnë tendencat e tregut përmes zgjedhjeve të konsumit ekologjik. Një shembull global është rritja e popullaritetit të markave të modës së qëndrueshme, si Stella McCartney, të cilat udhëhiqen nga konsumatorët e rinj që kërkojnë produkte etike dhe miqësore me mjedisin. (stellamccartney.com)

Pozita dhe potenciali i veçantë i të rinjve në nxitjen e ndryshimeve mjedisore rrjedhin nga pasioni i tyre për të ardhmen, aftësitë teknologjike, krijimtaria dhe ndërgjegjësimi për çështjet mjedisore. Duke shfrytëzuar këto avantazhe, të rinjtë mund të jenë udhëheqës të fuqishëm në luftën për një të ardhme të qëndrueshme dhe të drejtë për të gjithë. Angazhimi dhe mbështetja e tyre janë të domosdoshme për të arritur qëllimet afatgjata të mbrojtjes së planetit.

6. Strategjitë e BE-së për një të ardhme të qëndrueshme

Bashkimi Evropian ka zhvilluar një sërë strategjish dhe iniciativash inovative për të adresuar sfidat mjedisore, ekonomike dhe sociale të kohës sonë. Nga planet ambicioze për veprim kundër klimës deri te kornizat rajonale dhe globale për qëndrueshmërinë, këto përpjekje synojnë promovimin e një të ardhmeje më të gjelbër, më të drejtë dhe më të pasur për të gjithë. Ky kapitull shqyrton politikat kyçe të BE-së, përfshirë Paktin e Gjelbër Evropian, Planin e Veprimit për Ekonominë Qarkulluese, dhe Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDGs), duke theksuar ndikimin e tyre në promovimin e qëndrueshmërisë në të gjithë kontinentin dhe përtej tij.

Pakti i Gjelbër Evropian

I nisur në vitin 2019, Pakti i Gjelbër Evropian është plani gjithëpërfshirës i BE-së për të arritur neutralitetin e klimës deri në vitin 2050. Ai përfshin politika të orientuara për të reduktuar emetimet e gazrave serrë, promovuar energjinë e pastër dhe mbështetur një ekonomi qarkulluese. Përveç kësaj, ai përmban masa për mbrojtjen e biodiversitetit dhe transformimin e BE-së në një ekonomi efikase në burime, dhe konkurruese. (commission.europa.eu)

Korniza për Klimën dhe Energjinë 2030

Kjo kornizë vendos objektiva të detyrueshëm për të reduktuar emetimet e gazrave serrë me të paktën 55% krahasuar me nivelet e vitit 1990 deri në vitin 2030. Ajo gjithashtu synon të rrisë pjesën e energjisë së rinovueshme dhe të përmirësojë efikasitetin energjetik nëpërmjet shteteve anëtare. (climate.ec.europa.eu)

Plani i Veprimit për Ekonominë Qarkulluese

I miratuar në mars 2020, ky plan është një komponent kyç i Paktit të Gjelbër Evropian. Ai përqendrohet në përdorimin e qëndrueshëm të burimeve, duke synuar që produktet e qëndrueshme të bëhen norma në BE, të reduktohet mbeturina dhe të sigurohet që burimet të mbeten në ekonominë e BE-së sa më gjatë të jetë e mundur. (environment.ec.europa.eu)

Strategjia për Biodiversitetin deri në 2030

Kjo strategji ka për qëllim vendosjen e biodiversitetit të Europës në një rrugë rikuperimi deri në vitin 2030. Ajo përfshin angazhime për të krijuar zona të mbrojtura për të paktën 30% të tokës dhe detit të Europës, për të rinovuar ekosistemet e degraduara dhe për të promovuar praktika bujqësore të qëndrueshme. (environment.ec.europa.eu)

Strategjia nga Ferma në Tavolinë

Pjesë e Paktit të Gjelbër Evropian, kjo strategji synon të bëjë sistemet ushqimore të drejta, të shëndetshme dhe miqësore me mjedisin. Ajo adreson çdo hap të zinxhirit ushqimor, nga prodhimi deri te konsumimi, dhe vendos objektiva për të reduktuar përdorimin e pesticideve, për të promovuar bujqësinë organike dhe për të reduktuar mbetjet ushqimore. (ec.europa.eu)

Ligji Evropian për Klimën

I miratuar në vitin 2021, ky ligj e lidh ligjërisht Bashkimin Evropian me objektivin e tij për të arritur neutralitetin e klimës deri në vitin 2050 dhe vendos një objektiv ndërmjetës për të reduktuar emetimet neto të gazrave serrë me të paktën 55% deri në vitin 2030 krahasuar me nivelet e vitit 1990. (climate.ec.europa.eu)

Plani i Rimëkëmbjes NextGenerationEU

Ky instrument rimëkëmbjeje prej 750 miliardë eurosh mbështet shtetet anëtare në rikuperimin nga pandemia COVID-19. Një pjesë e konsiderueshme e fondeve është alokuar për kalimet e gjelbra dhe digjitale, me synimin për të ndërtuar një Evropë më të qëndrueshme. (ec.europa.eu)

Strategjia Adriatiko-Ioniane (EUSAIR)

Strategjia e BE-së për Rajonin Adriatiko-Jonian përqendrohet në bashkëpunimin rajonal për të adresuar sfidat mjedisore dhe ekonomike në detet Adriatik dhe Jon. Ajo promovon turizmin e qëndrueshëm, mbrojtjen e deteve dhe ruajtjen e mjedisit, duke mbështetur rritjen ekonomike. (ec.europa.eu)

Iniciativa e Bauhaus Evropian

Kjo iniciativë lidh Paktin e Gjelbër Evropian me hapësirat e jetesës, duke synuar t'i bëjë ato të qëndrueshme, gjithëpërfshirëse dhe të bukura. Ajo promovon inovacionin në arkitekturë, dizajn dhe planifikim urban për të nxitur qëndrueshmërinë mjedisore dhe sociale. (europa.eu/new-european-bauhaus)

Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDGs)

Si pjesë e agjendës globale për vitin 2030, BE-ja rregullon politikat e saj me 17 Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara. Këto qëllime trajtojnë varfërinë, pabarazinë, ndryshimet klimatike, degradimin mjedisor dhe paqen, duke synuar arritjen e zhvillimit të qëndrueshëm globalisht. (sdgs.un.org)

Si të veprojmë?

PJESA 2

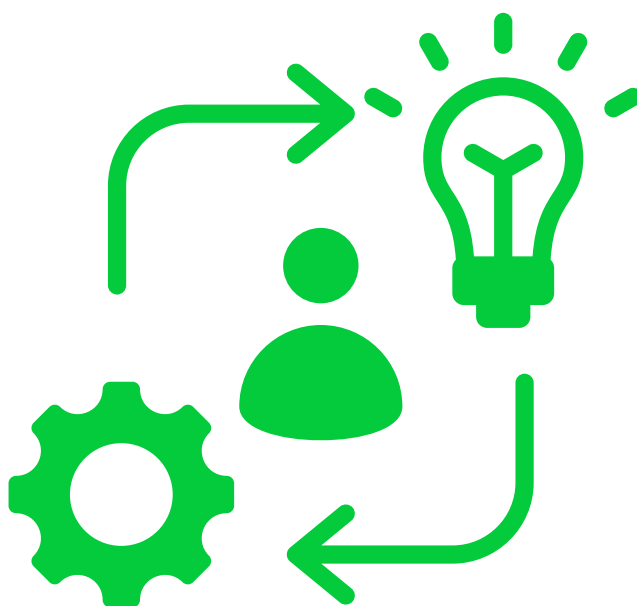

7. Metodatat dhe Përdorimi i Tyre

Përfshirja e studentëve në edukimin mjedisor kërkon metoda krijuese dhe efektive pune që ta bëjnë mësimin interaktiv dhe me ndikim. Ky kapitull paraqet një përzgjedhje të metodave të përshtatshme, secila e dizajnuar për të inkurajuar të menduarit kritik, bashkëpunimin dhe angazhimin praktik. Nga skenarët e lojërave me role deri te mjetet digjitale të bashkëpunimit, këto qasje ofrojnë mënyra praktike për mësuesit për të frymëzuar studentët dhe thelluar lidhjen e tyre me qëndrueshmërinë.

Metoda	Pershkrimi	Përdoret më së miri për
Teatri i Improvizuar Ekologjik	Pjesëmarrësit përdorin teatrin e improvizimit për të trajtuar në mënyrë krijuese sfidat mjedisore, duke luajtur skenarë që theksojnë problemet dhe zgjidhjet.	Rritjen e ndërgjegjësimit mbi çështjet mjedisore, promovimin e bashkëpunimit në grup dhe zhvillimin e aftësive të komunikimit.
Kërkimi thesari ekologjik	Ekipe kryejnë detyra ose gjejnë sende në mjedisin e tyre lokal për të eksploruar natyrën dhe për të mësuar rreth qëndrueshmërisë.	Eksplorimin në natyrë, aktivitete për ndërtimin e ekipit dhe prezantimin e koncepteve si biodiversiteti dhe menaxhimi i mbetjeve.
Rrathët e Reflektimit	Një aktivitet grupi i udhëhequr ku pjesëmarrësit reflektojnë mbi zakonet e tyre dhe ndikimin e tyre mjedisor, duke identifikuar fushat për përmirësim.	Inkurajimin e vetëdijes, zhvillimin e ndjenjës së përgjegjësisë dhe thellimin e lidhjes së pjesëmarrësve me objektivat mjedisore.
Shpirti i Kopshtarisë	Pjesëmarrësit transformojnë mbetjet, si shishet plastike, në sende funksionale si vazo për lule, dhe më pas i përdorin ato për të mbjellë bimë.	Aktivitete praktike për të mësuar qëndrueshmërinë, për të nxitur krijimtarinë dhe për të angazhuar pjesëmarrësit në veprime konkrete mjedisore.
Gardianët e Gjelbër (Lojë me Role dhe Simulim)	Pjesëmarrësit marrin role (p.sh., politikanë, anëtarë të komunitetit, aktivistë të mjedisit) për të simuluar proceset e marrjes së vendimeve dhe debatet mbi çështjet mjedisore.	Eksplorimin e politikave mjedisore komplekse, kuptimin e perspektivave të ndryshme dhe zhvillimin e aftësive të mendimit kritik dhe negociatave.

Metoda	Pershkrimi	Përdoret më së miri për
Mendoni ne menyre kritike (Panele dhe Debate)	Pjesëmarrësit angazhohen në diskutime ose debate të strukturuar mbi tema si ndryshimet klimaterike ose konservimi, duke mësuar si të paraqesin dhe mbrojnë pikëpamjet e tyre.	Nxitjen e mendimit kritik, përmirësimin e aftësive të të folurit në publik dhe shqyrtimin e temave mjedisore kontraverse.
Zhvillimi i Strategjisë së Qëndrueshmërisë	Grupet bashkëpunojnë për të identifikuar çështjet kryesore mjedisore dhe për të krijuar strategji të zbatueshme për t'i adresuar ato.	Zhvillimin e lidershit, punë në grup dhe mësimin e planifikimit strategjik në lidhje me objektivat e qëndrueshmërisë.
Prezantimi i Zgjidhjeve të Qëndrueshmërisë (Bashkëpunimi Digjital)	Duke përdorur mjete digjitale si Padlet ose Miro, pjesëmarrësit bëjnë brainstorming për zgjidhje inovative ndaj sfidave mjedisore dhe paraqesin idetë e tyre para grupit.	Promovimin e krijimtarisë, integrimin e teknologjisë në arsim dhe inkurajimin e bashkëpunimit mbi probleme komplekse mjedisore.

9. Tabela e aktiviteteve

Tema	Titulli i aktivitetit	Mosha e përshtatshme	Përmasat e grupit	Koha
Ndërgjegjësimi mjedisor	Teatri improvizues ekologjik	15-30	15+	90 min
Ndërgjegjësimi mjedisor	Kërkim thesari ekologjik	15-30	20+	90 min
Ndërgjegjësimi mjedisor	Rreth reflektimi	15+	15+	85 min
Ripërdorimi dhe qëndrueshmëria	Shpirti i kopshtarisë	15+	15-25	90 min
Ndërtimi i ekipit dhe zgjidhja e problemeve	Inxhinierë mjedisore	15-30	15-20	90 min
Hartimi i politikave mjedisore	Gardianët e gjelbër	15-30	20+	90 min
Qëndrueshmëria dhe përgjegjësia personale	Reflektu dhe vepron: ndikimi personal në mjedis	18-30	15+	100 min
Planifikimi strategjik dhe qëndrueshmëria	Zhvillimi i strategjisë së qëndrueshmërisë	18-30	20-40	2 hours
Qëndrueshmëria mjedisore dhe krijimtaria	Sfida ekologjike	15+	15-25	90 min
Përceptimet e të rinjve mbi mjedisin	Mendoni në mënyrë kritike	15+	15+	70-80 min
Prodhimi i mediave	Shfaqje mediatike	18+	20+	90 min
Mendimi kritik dhe debati	Dialogu mjedisor	15-29	15+	90 min
Edukata mjedisore dhe kreativiteti	Të eksplorojmë edukimin mjedisor	15-29	15+	90 min
Inovacioni mjedisor	Hulumtimi i inovacionit dhe mbrojtjes së mjedisit	15-29	15+	90 min

Tema	Titulli i aktivitetit	Mosha e përshtatshme	Madhësia e grupit	Koha
Koncepte kryesore mjedisore	Koncepte kryesore mjedisore	15-29	15+	90 min
Bashkëpunimi digjital dhe qëndrueshmëria	Prezantimi i zgjidhjeve të qëndrueshme	16+	15-25	90 min
Ndërgjegjësimi mjedisor	Mur i ideve dixhitale	15+	15+	90 min
Hartëzimi mjedisor	Hartëzim ekologjik me burime lokale	15+	15+	90 min
Ndërgjegjësimi për mjedisin	Kërkim fotografik mjedisor	15+	15+	60-90 min
Konsumi i qëndrueshëm	Kostoja e vërtetë e modës	15-29	15+	90 min
Ndërgjegjësimi mjedisor dhe zgjedhjet e qëndrueshme	A e dini se...	15-30	10-25	60-90 min
Ndërgjegjësimi mjedisor dhe zgjedhjet e qëndrueshme	Sfida e ndikimit ekologjik	14-24	10-25	60-90 min

1. Teatri Improvizues Ekologjik

Tema: Ndërgjegjësimi mjedisor; krijimtaria; fuqizimi dhe veprimi | **Kompleksiteti:** Mesatar | **"Moshë e përshtatshme:** 15-30 vjeç | **Grupi:** 15+ | **Vendi:** Brenda | **Koha:** 90 minuta

Objektivat

- Rritja e ndërgjegjësitimit mjedisor përmes shprehjes kreative.
- Përmirësimi i aftësive të punës në grup dhe komunikimit.
- Promovimi i edukatës mjedisore në një mënyrë argëtuese dhe angazhuese.

Materialet

Aksesorë, pjesë kostumesh, karta skenari, hapësirë për skenën.

Aktiviteti

- **Hyrja (10 minuta):** Mblidhni pjesëmarrësit dhe shpjegoni konceptin e përdorimit të teatrit improvizues për të trajtuar çështjet mjedisore. Theksoni se si teatri mund të jetë një mjet i fuqishëm për të transmetuar mesazhe të rëndësishme dhe për të frymëzuar veprime. Diskutoni qëllimet e workshop-it: rritjen e ndërgjegjësitimit mjedisor, përmirësimin e aftësive të punës në grup dhe komunikimit, dhe promovimin e edukimit mjedisor në një mënyrë argëtuese dhe angazhuese. Theksoni se fokusi është në krijimtari dhe shprehje, jo në aftësitë e aktrimit.
- **Përcaktimi i skenarëve (10 minuta):** Pjesëmarrësit ndahen në grupe të vogla prej 3-4 personash. Jepen karta skenari për secilin grup, ku çdo kartë përshkruan një çështje të caktuar mjedisore si ndotja, shpyllëzimi, ose riciklimi. Inkurajoni grupet të mendojnë në mënyrë kreative për mënyrën se si do të paraqesin këto çështje përmes skenave të tyre. Shpjegoni se detyra e tyre është të theksojnë problemin dhe të sugjerojnë mundësi zgjidhjeje përmes performancës së tyre.
- **Përgatitja për Improvizim (25 minuta):** Jepni kohë grupeve për të menduar dhe përgatitur skenat e tyre për 25 minuta. Inkurajoni ata të përdorin aksesorët dhe pjesët e kostumeve të siguruara për të përmirësuar performancën e tyre. Udhëheqësit duhet të qarkullojnë nëpër dhomë, duke ofruar udhëzime, mbështetje dhe inkurajim. Sigurohuni që të gjithë pjesëmarrësit të jenë aktivë dhe të kontribuojnë me ide. Kujtoni grupeve të fokusohen në transmetimin e mesazhit të tyre në mënyrë të qartë dhe kreative.
- **Performanca (30 minuta):** Ftoni secilin grup të realizojë skenën e tij përpara pjesëmarrësve të tjerë. Inkurajoni audiencën të jetë mbështetëse dhe të ofrojë duartrokitje për çdo grup pas përfundimit të performancës.

Kjo pjesë e workshop-it synon të vlerësoj krijimtarinë dhe për të mësuar nga njëri-tjetri. Udhëheqësit duhet të sigurojnë që atmosfera të mbetet pozitive dhe përfshirëse.

Diskutim dhe Reflektim (10 minuta): Pas të gjitha performancave, udhëhiqni një diskutim në grup mbi çështjet mjedisore që u paraqitën në skenë.

Bëni pyetje për të nxitur reflektimin, si:

- Si ndikuan te ju personalisht çështjet mjedisore që portretizuat?
- Me çfarë sfidash u përball grupi juaj në shprehjen kreative të çështjeve mjedisore?
- Si ju ndihmoi formati i teatrit për të kuptuar më mirë çështjen që keni interpretuar?
- Çfarë emocionesh ka ngjallur te ju performanca lidhur me problemet mjedisore?
- A ndryshoi ndonjë nga skemat këndvështrimin tuaj për një çështje mjedisore?
- Si ishte puna në grup gjatë fazës përgatitore?
- Cila ishte pjesa më e vështirë e lidhjes së zgjidhjeve mjedisore me një shfaqje teatrale?
- Si ndikuan reagimet e publikut në mënyrën se si ndiheni për performancën tuaj?
- Si mund të përdorni shprehjen krijuese si teatri për të rritur ndërgjegjësimin për çështjet mjedisore në jetën reale?
- Çfarë veprimi do të ndërmerrnit tani pasi të reflektonit mbi mesazhin e skeç-it tuaj?

Inkurajoni pjesëmarrësit të ndajnë mendimet dhe ndjenjat e tyre.

Reflektoni mbi fuqinë e shprehjes kreative për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të frymëzuar veprime. Pëfundoni duke falenderuar të gjithë për pjesëmarrjen dhe kontributet e tyre.

Këshilla për trajnerët

- Siguroni pjesëmarrje aktive dhe mbani një atmosferë pozitive dhe përfshirëse gjatë gjithë workshop-it.
- Inkurajoni krijimtarinë dhe theksoni që fokusi është te shprehja dhe jo te aftësitë e aktrimit.
- Menaxhoni kohën në mënyrë efektive për të mbajtur workshop-in në orar dhe sigurohuni që të gjithë pjesëmarrësit të jenë të angazhuar dhe të kontribuojnë.
- Gjatë performancave, krijoni një mjedis mbështetës ku çdo person ndihet i vlerësuar.

MATERIALE NDIHMËSE

Shembuj Skenarësh

- **Ndotja:** Tregoni ndikimin e hedhjes së mbeturinave në natyrën dhe faunën. Sugjeroni mënyra për të ulur ndotjen, si riciklimi dhe trajtimi i duhur i mbeturinave.
- **Shpyllëzimi:** Ilustroni pasojat e prerjes së pemëve mbi ekosistemet dhe ndryshimet klimatike. Propozoni zgjidhje si ri-pyllëzimi dhe praktikat e pylltarisë së qëndrueshme.
- **Riciklimi:** Theksoni përfitimet e riciklimit dhe problemet që shkaktohen nga mos-riciklimi. Inkurajoni veprime si grumbullimi i mbeturinave dhe ripërdorimi i materialeve.
- **Mungesa e ujit:** Diskutoni mungesën globale të ujit, duke theksuar ruajtjen e ujit përmes riparimit të pikimeve, përdorimit të pajisjeve eficiente për ujë dhe menaxhimin të qëndrueshëm të burimeve të ujit.
- **Ndryshimi i klimës:** Theksoni ndikimet si ngritja e temperaturave dhe moti ekstrem, duke promovuar veprime si përdorimi i burimeve të rinovueshme, ndërtesa/transport me energji më efikase, bujqësi e qëndrueshme dhe bashkëpunim ndërkombëtar mbi çështjet klimatike.
- **Ndotja e ajrit:** Trajtoni burimet si emetimet nga mjetet dhe industria, duke mbështetur zgjidhje si mjetet elektrike, standarde më të rrepta për emetimet, transporti publik dhe mbjellja e pemëve për cilësinë më të mirë të ajrit.

Mos harroni, mund të shtoni skenarë shtesë për aq kohë sa janë në linjë me temën e workshop-it.

2. Kërkimi Ekologjik i Thesarit

Tema: Ndërgjegjësimi për mjedisin; eksplorimi | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15-30 vjeç | **Grupi:** 20+ | **Vendi:** Brenda | **Koha:** 90 minuta

Objektivat

- Rritja e ndërgjegjësit për florën dhe faunën lokale.
- Promovimi i punës në grup dhe njohurive mjedisore përmes aktiviteteve në natyrë.
- Nxitja e një ndjenje përgjegjësie ndaj botës natyrore duke angazhuar pjesëmarrësit në detyra argëtuese dhe eksploruese.

Materialet

Lista për kërkimin e thesarit, çanta për mbledhjen e objekteve, stilolapsa, skaleta, telefona inteligjentë ose kamera për të bërë foto dhe video, shpërblime të vogla miqësore për mjedisin.

Aktiviteti

- **Hyrja (10 minuta):** Mblidhni të gjithë pjesëmarrësit dhe shpjegoni rregullat dhe objektivat e kërkimit të thesarit. Diskutoni rëndësinë e ndërgjegjësit mjedisor dhe se si kërkimi i thesarit do t'i ndihmojë ata të mësojnë më shumë rreth mjedisit të tyre vendas. Theksoni temat e punës në grup, eksplorimit dhe argëtimit. Theksoni udhëzimet e sigurisë, si mbajtja brenda zonës së caktuar dhe respektimi i natyrës.

Ndarja në Grupe (5 minuta): Pjesëmarrësit ndahen në grupe të vogla prej 3-4 personash. Sigurohuni që secili grup të ketë një përzierje të mirë aftësish dhe personalitetesh për të promovuar punën efektive në grup. Ndani listat për kërkimin e thesarit, çantat për mbledhjen e objekteve, stilolapsat, skaletat, dhe telefonat inteligjentë ose kamerat për secilin grup. Shpjegoni se ata do të punojnë së bashku për të gjetur ose për të përfunduar sa më shumë elemente/detyra në listë brenda kufirit të caktuar kohor.

Kërkimi i Thesarit (50 minuta): Lejoni grupet të nisin kërkimin e thesarit. Lista duhet të përfshijë një larmi objektesh për t'u gjetur dhe detyrash për të përfunduar, të tilla si:

1. Gjeni dhe bëni një foto të një lloji specifik gjeteheje.
2. Mblidhni mbeturina dhe regjistroni një video-mesazh të shkurtër mbi rëndësinë e mbajtjes pastër të mjedisit.
3. Identifikoni një zog dhe bëni një foto të tij ose regjistroni tingujt e tij.
4. Bëni një selfie grupi me një lule të bukur në sfond.

5. Vëzhgoni dhe përshkruani një insekt të veçantë në një video të shkurtër.
6. Gjeni një objekt natyror që të lëmuar ose të ashpër dhe bëni një foto krijuese me të.
7. Bëni një "reel" për këtë përvojë.

Inkurajoni grupet të eksplorojnë pjesë të ndryshme të parkut dhe të punojnë së bashku për të përfunduar listën. Udhëheqësit duhet të lëvizin dhe të monitorojnë progresin, të ofrojnë sugjerime nëse është e nevojshme dhe të sigurojnë sigurinë e pjesëmarrësve.

Shpërblimet dhe Përfundimi (10 minuta): Shpërbleni grupin fitues (ose grupet) me shpërblime të vogla miqësore për mjedisin, në bazë të numrit të elementeve/detyrave që përfunduan, krijimtarisë të fotove dhe videove të tyre, ose entuziazmit të shfaqur. Përfundoni me një diskutim të shkurtër mbi rëndësinë e ndërgjegjësimit mjedisor dhe ndikimin e veprimeve të tyre në mjedis. Inkurajoni pjesëmarrësit të vazhdojnë të eksplorojnë dhe të mësojnë për natyrën në jetën e përditshme.

Diskusim dhe Reflektim (10 minuta): Përdorni një sesion grupor ndarjeje ku çdo grup prezanton gjetjet e tij përmes fotove dhe videove. Nxiteni reflektimin duke bërë pyetje si:

- Çfarë ju befaso i më shumë gjatë kërkimit të thesarit?
- Si vendosi grupi juaj se cilat detyra do të priorizonoheshin gjatë aktivitetit?
- Me cilën çështje mjedisore u ndjetë më shumë i lidhur pas përfundimit të gjuetisë?
- Si ndryshoi ndërgjegjësimi juaj për rrethinën gjatë kërkimit të thesarit?
- A hasët diçka të papritur që ju bëri të mendoni ndryshe për mjedisin?
- Cilat aftësi përdorët për të përfunduar detyrat dhe si mund t'i aplikoni ato në veprime për mjedisin?
- Si ndikoi puna në grup në suksesin ose sfidat tuaja gjatë gjuetisë së thesarit?
- Cila detyrë ose objekt në listë ju duk më e rëndësishme, dhe pse?
- Si mund të vazhdoni të eksploroni dhe të mbronin mjedisin pas këtij workshop-i?
- Cilat veprime do të merrni pas asaj që mësuat rreth mjedisit?

Këshilla për trajnerët:

- Sigurohuni që të përgatitni dhe organizoni të gjitha materialet e nevojshme, përfshirë shpërblimet.
- Gjatë hyrjes, jini të qartë dhe tërheqës kur shpjegoni rregullat dhe udhëzimet e sigurisë.
- Ndani pjesëmarrësit në grupe me një përzierje të aftësive dhe personaliteteve për të promovuar punën efektive në grup.

- Gjatë kërkimit të thesarit, monitoroni progresin e grupeve, ofroni inkurajim dhe siguri për pjesëmarrësve.
- Ndhmoni që pjesëmarrësit të ndihen të vlerësuar dhe të motivuar, duke krijuar një atmosferë mbështetëse dhe inkurajuese për të angazhuar ata plotësisht.
- Lejoni çdo grup të ndajë përvojën e tij gjatë fazës së përfundimit dhe sigurohuni që të theksoni mësimet kryesore që mund të nxirren nga aktiviteti.
- Gjatë diskutimit pas aktivitetit, bëni pyetje të hapura që nxisin reflektimin, si për shembull: "Si mund ta aplikoni këtë përvojë në jetën tuaj të përditshme?" ose "Çfarë ndjesish u ngjallë gjatë aktivitetit dhe si mund të kontribuoni në mbrojtjen e mjedisit pas këtij aktiviteti?"
- Kjo do t'ju ndihmojë të krijoni një mjedis mbështetës dhe gjithëpërfshirës që mundëson që pjesëmarrësit të angazhohen plotësisht në kërkimin e thesarit dhe të arrijnë objektivat e mësimt.

Materiale ndihmëse

Lista e Kërkimit të Thesarit Ekologjik:

1. Foto e një fletë specifike (p.sh., gjethe ahu)
2. Mblidhni mbetje dhe regjistroni një mesazh
3. Identifikoni dhe fotografoni një zog (p.sh., vraga)
4. Selfie grupi me një lule (p.sh., margaritar)
5. Përshkruani një insekt në një video (p.sh., flutur)
6. Foto kreative me një objekt të lëmuar/të ashpër (p.sh., gur, lëvore)
7. Bëni një "reel" rreth përvojës

Rregullat e Kërkimit të Thesarit:

- Grupi duhet të qëndrojë së bashku.
- Përdorni sa më shumë detyra të mundshme brenda kufirit kohor.
- Bëhuni kreativë dhe punoni si një ekip.
- Përdorni çanta për të mbledhur sendet pa i dëmtuar ato.
- Kthehuni në vendin e takimit në kohën e duhur.

3. Rrethi i Reflektimit

Tema: Ndërgjegjësimi për mjedisin, vetë-reflektimi, pjesëmarrje aktive në veprimet për mjedisin | **Grupi:** 15+
Kompleksiteti: mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15-30 vjeç | **Vendi:** Brenda dhe jashtë
Koha: 85 minuta

Objektivat:

- Të rritet ndërgjegjësimi mbi ndikimin individual në mjedis.
- Të inkurajohet vetë-reflektimi mbi veprimet dhe vendimet personale që ndikojnë në mjedis.
- Të mundësohet angazhimi aktiv dhe pjesëmarrja domethënëse në veprimet për mbrojtjen e mjedisit.
- Të pajisen të rinjtë dhe punonjësit rinorë me mjete praktike për reflektim dhe veprime të vazhdueshme për mjedisin.

Materialet:

- Flipcharts dhe marker;
- Letra për shenime me ngjitje;
- Fletë të printuara për vetë-reflektim;
- Projektor dhe ekran (opsional);
- Materiale të riciklueshme (p.sh., letër, shishe plastike, karton).

Aktiviteti

Hyrje (5 minuta): Mblidhni të gjithë pjesëmarrësit dhe shpjegoni shkurtimisht qëllimin e sesionit: "Ky workshop ka për qëllim të reflektojmë mbi ndikimin tonë në mjedis dhe të zbulojmë mënyra për të bërë ndryshime pozitive në jetën tonë të përditshme." Jepni një pasqyrë të qartë të objektivave të workshopit dhe paraqitni agjendën për të vendosur pritshmëritë.

Sesioni i Vetë-reflektimit (20 minuta): Shpërndani fletët e vetë-reflektimit për secilin pjesëmarrës dhe shpjegoni qëllimin e tyre: "*Këto fletë pune do t'ju ndihmojnë të reflektoni mbi sjelljet tuaja të përditshme dhe si ato ndikojnë në mjedis. Ju lutemi, merrni 10 minuta për tu përgjigjur pyetjeve me sinqeritet.*" Jepni 10 minuta për të plotësuar fletët e punës individualisht, ndërsa ju do të lëvizni rreth dhomës për t'u ofruar mbështetje dhe për t'iu përgjigjur pyetjeve. Pas 10 minutash, kërkoni nga pjesëmarrësit që të ndahen në grupe të vogla dhe të ndajnë një ose dy njohuri nga reflektimet e tyre. Inkurajoni diskutimin mbi atë që i befasoit dhe çdo model që ata kanë vënë re.

Aktiviteti i Grupit: Harta e gjurmës mjedisore(45 minuta): Pjesëmarrësit do të ndahen në grupe të vogla prej 4-5 personash dhe secilit grup do t'i jepet një flip-chart dhe marker.

- **Shpjegoni detyrën:** "Në grupet tuaja, krijoni një skemë të thjeshtë të një dite tipike, duke theksuar veprimet që ndikojnë në mjedis, si udhëtimi, ushqimi dhe mbeturinat. Identifikoni veprimet kyçe dhe diskutoni ndikimin e tyre në mjedis." Jepni 35 minuta për grupet që të krijojnë skemat dhe të diskutojnë. Pas 35 minutash, kërkoni që çdo grup të prezantojë skemën e tij dhe ndryshimet e propozuara për të gjithë grupin (10 minuta). Nxisni një diskutim të shkurtër pas çdo prezantimi, duke inkurajuar pyetje dhe komente.
- **Rrethi i përkushtimit (10 minuta):** Kërkoni që pjesëmarrësit të qëndrojnë në një rreth dhe shpjegoni aktivitetin: "Do të mbyllim workshop-in me një "Rreth përkushtimi". Çdo njëri prej jush do të ndajë një veprim të veçantë që do të përkushtohet të ndërmarrë për të ulur ndikimin e tij ekologjik, duke u bazuar në atë që ka mësuar sot." Demonstroni aktivitetin duke ndarë fillimisht përkushtimin tuaj. Kaloni rreth rrethit dhe lejoni që çdo pjesëmarrës të ndajë përkushtimin e tij, duke i inkurajuar ata që të mbështesin njëri-tjetrin dhe të mbajnë njëri-tjetrin përgjegjës.
- **Reflektimi në grup (10 minuta):** Mblidhni pjesëmarrësit dhe diskutoni aktivitetin. Bëni pyetje si:
 - Cila ishte gjëja më e rëndësishme që reflektuat gjatë sesionit të vetë-reflektimit?
 - Si ndikoi ndarja e reflektimeve tuaja me një partner në kuptimin tuaj të çështjeve mjedisore?
 - Çfarë modelesh vëreni në sjelljet tuaja të përditshme që ndikojnë në mjedis?
 - Si ju ndihmoi hartëzimi i gjurmës tuaj mjedisore për të parë pamjen më të gjerë të ndikimit tuaj?
 - Çfarë ishte gjëja më befasuese që mësuar nga reflektimi juaj?
 - Si e ndikoi aktiviteti në grup mendimin tuaj për përgjegjësinë kolektive mjedisore?
 - Si mund t'i aplikoni njohuritë nga sesioni i sotëm në jetën tuaj të përditshme?
 - Çfarë ndryshimesh të vogla ndiheni të frymëzuar të bëni pas këtij sesioni?
 - Si ndikoi dëgjimi i reflektimeve të të tjerëve në perspektivën tuaj?
 - Çfarë zakonesh afatgjata mjedisore dëshironi të angazhoheni për të bërë, bazuar në diskutimin e sotëm?

Fjalët përmyllëse (5 minuta): Përmbliidhni pikat kyçe të mësuara gjatë sesionit dhe falenderoni pjesëmarrësit për angazhimin dhe kontributet e tyre.

Këshilla për trajnerët: Inkurajoni krijimtarinë duke motivuar pjesëmarrësit të mendojnë jashtë kornizave dhe të eksplorojnë ide inovative. Pëgjigjuni pyetjeve dhe ofroni udhëzime gjatë aktivitetit, duke siguruar që të gjithë pjesëmarrësit të ndihen të përfshirë dhe që idetë e tyre vlerësohen. Mbani nën kontroll kohën për të siguruar që workshop-i të ecë mirë dhe të mbetet në orarin e paracaktuar. Duke krijuar një ambient përfshirës dhe mbështetës, ndihmoni pjesëmarrësit të angazhohen plotësisht në workshop dhe të arrijnë objektivat e mësimit.

MATERIALE NDIHMESE

Kategoria	Pyetje	Përgjigje
Sjellje pozitive	Listo sjellje të përditshme që ndikojnë pozitivisht në mjedis: <ul style="list-style-type: none">• Përdor çanta blerjeje të ripërdorshme.• I jap biçikletës ose eci në vend që të ngas makinën.	
Sjellje negative	Listo tre sjellje të përditshme që ndikojnë negativisht në mjedis: <ul style="list-style-type: none">• Përdor shishe plastike një-përdorimshe.• Hedh gjërat e ricikueshme.	
Konsumi i energjisë	Si e përdorni energjinë në jetën tuaj të përditshme? <ul style="list-style-type: none">• Ngrohja dhe ftohja e shtëpisë. Duke përdorur pajisje shtëpiake, çfarë hapash mund të ndërmerrni për të reduktuar konsumin e energjisë?• Fikja e dritave dhe pajisjeve kur nuk janë në përdorim.• Vendosja termostatin në një temperaturë të moderuar.	
Menaxhimi i mbetjeve	Si i menaxhoni mbeturinat në jetën tuaj të përditshme? Listoni të paktën një praktikë. <ul style="list-style-type: none">• Ndani materialet e riciklueshme nga plehrat.• Ripërdorni kontejnerët dhe qeset.• Çfarë hapash mund të ndërmerrni për të reduktuar mbetjet?• Blini produkte me më pak paketim.• Përdorni një shishe uji të ripërdorshme.• Dhuroni ose shisni artikuj në vend që t'i hidhni.	

Kategoria	Pyetje	Përgjigje
Përdorimi i ujit	<p>Si e përdorni ujin në jetën tuaj të përditshme? Rendisni të paktën tre mënyra.</p> <ul style="list-style-type: none">• Për të bërë dush• Për të ujitur bimët <p>Çfarë hapash mund të ndërmerri për të reduktuar përdorimin e ujit?</p> <ul style="list-style-type: none">• Bëni banjo më të shkurtra	
Transporti	<p>Si udhëtoni në jetën tuaj të përditshme? Listoni të paktën tre mënyra transporti.</p> <ul style="list-style-type: none">• I jepni makinës• Përdorni transportin publik• Përdorni biçikletën <p>Çfarë hapash mund të ndërmerri për të reduktuar gjurmën tuaj të karbonit nga transporti?</p> <ul style="list-style-type: none">• Përdorni transportin publik më shpesh• I jepni bicikletës	

4. Shpirti i kopshtarisë

Tema: Riciklimi; kujdesi mjedisor; kopshtaria e qëndrueshme | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15–25 vjeç | **Grupi:** 15+ | **Vendi:** Brenda/jashtë | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Inkurajoni pjesëmarrësit të mësojnë rreth riciklimit duke ofruar udhëzime se si shishet plastike mund të shndërrohen në mënyrë krijuese në vazo dekorative.
- Theksoni përfitimet e riciklimit, të tilla si reduktimi i mbetjeve dhe transformimi i materialeve që përndryshe do të përfundonin në mbeturina.
- Nxitni një ndjenjë kujdesi mjedisore duke treguar se si praktikat e qëndrueshme të kopshtarisë kontribuojnë në një planet më të shëndetshëm.

Materialet

- Shishe plastike bosh (të pastruara dhe etiketat të hequra)
- Gërshërë ose thika artizanale (gërshërë sigurie për pjesëmarrësit më të rinj)
- Markera permanent, bojëra dhe furça për dekorim
- Dhe dhe farat bimësh të vogla (p.sh. barishte, lule, perime)
- Gazeta ose mbulesa tavoline për të mbrojtur sipërfaqet e punës
- Doreza për trajtimin e dheut
- Fletë udhëzuese të printuara

Aktiviteti

Hyrje (10 min): Filloni duke mirëpritur të gjithë pjesëmarrësit dhe duke shpjeguar objektivin kryesor të workshop-it. "Workshop-i i sotëm ka të bëjë me riciklimin e shisheve plastike në vazo të bukura dhe të mësuarit rreth kopshtarisë së qëndrueshme."

- Jepni një pasqyrë të qartë të asaj që pjesëmarrësit do të arrijnë deri në fund të sesionit, duke theksuar rëndësinë e krijimtarisë, qëndrueshmërisë dhe punës në grup. Përshkruani shkurtimisht agjendën për të vendosur pritshmëritë: "Ja çfarë do të bëjmë sot:
- Ne do të fillojmë me një demonstrim se si të priten dhe përgatiten shishet plastike për riciklim.
- Më pas, do të bëhemi krijues dhe do të dekorojmë vazot tona të shisheve plastike.
- Pas kësaj, do t'i mbushim vazot tona me dhe, dhe mbjellim fara.
- Së fundi, do të përfundojmë me një rreth reflektimi ku secili prej jush do të ndajë përvojat dhe angazhimet tuaja për veprimin mjedisor."

Inkurajoni pjesëmarrjen aktive dhe respektin: "Gjatë gjithë workshop-it, ju inkurajoj të merrni pjesë në mënyrë aktive, të ndani mendimet tuaja dhe të respektoni perspektivat e tjetrit. Le të krijojmë një mjedis të hapur dhe mbështetës për të mësuar dhe bashkëpunuar."

- **Prerja dhe përgatitja e shisheve plastike (20 min):** Filloni duke demonstruar se si të prisni dhe përgatitni në mënyrë të sigurt shishet plastike për riciklim. "*Së pari, ne do të presim pjesën e sipërme të shisheve plastike për të krijuar një hapje për mbjellje. Më pas, ne do të bëjmë disa vrima të vogla në fund për kullim.*" Përdorni një shishe të prerë si shembull dhe demonstroi qartë çdo hap, duke u siguruar që të gjithë ta kuptojnë procesin. Shpërndani shishe plastike, gërsërë ose thika artizanale dhe doreza për secilin pjesëmarrës. Siguroni gjithashtu gazeta ose mbulesa tavoline për të mbrojtur sipërfaqet e punës. Lejojini pjesëmarrësve kohë për të prerë dhe përgatitur shishet e tyre, duke ecur përreth për të ofruar ndihmë dhe për të garantuar siguri. Kujtojeni që të jenë të kujdesshëm me gërsërët ose thikat artizanale dhe të kërkojnë ndihmë nëse është e nevojshme.
- **Dekorimi i vazove të shisheve plastike (20 min):** Shpjegoni aktivitetin e dekorimit: "*Tani që kemi përgatitur shishet tona, është koha për t'u bërë krijues dhe për t'i dekoruar ato. Ju mund të përdorni markera të përhershëm, bojëra dhe pajisje të tjera arti për t'i bërë shishet tuaja unike dhe të bukura.*" Shpërndani markera, bojëra, furça dhe materiale të tjera dekorimi për secilin pjesëmarrës. Inkurajoni pjesëmarrësit të shprehin krijimtarinë e tyre, duke u dhënë atyre kohë për të dekoruar shishet e tyre. "*Mendoni se si dëshironi të duket shishja juaj. Mund të vizatoni modele, të vizatoni piktura ose të shkruani mesazhe frymëzuese.*" Ecni përreth për të ofruar inkurajim dhe ndihmë sipas nevojës, duke u siguruar që të gjithë të ndihen të mbështetur dhe të frymëzuar.
- **Mbjellja e farave në vazot e dekoruara (30 min):** Shpjegoni aktivitetin e mbjelljes: "*Më pas, do t'i mbushim vazot me dhe, dhe do të mbjellim farat. Ky është fillimi i mini-kopshteve tona!*" Shpërndani dheun, farat dhe kanaçe për ujitje ose shishe me spërkatje për secilin pjesëmarrës. Demonstroi se si t'i mbushni vazot me dhe, të mbillni farat dhe t'i ujisni ato: "*Mbusheni vazot tuaj rreth tre të katërtat me dhe. Bëni një vrimë të vogël për farën, vendoseni farën brenda, mbulojeni lehtë me më shumë dhe, dhe pastaj ujiteni butësisht.*" Lejojini pjesëmarrësve kohë për të mbjellë farat e tyre, duke ecur përreth për të ofruar ndihmë dhe për t'iu përgjigjur çdo pyetjeje. Kujtojeni që të trajtojnë me butësi farat dhe dheun dhe të kërkojnë ndihmë nëse është e nevojshme.
- **Rrethi i reflektimit (10 min):** Kërkojeni pjesëmarrësve të formojnë një rreth me vazot e tyre të përfunduara. Shpjegoni qëllimin e Rrethit të Reflektimit: "*Ne do ta mbyllim workshop-in me një rreth reflektimi. Secili prej jush do të ndajë diçka që mësoi sot dhe një veprim specifik që angazhoheni për të ndërmarrë për të mbështetur kujdesin mjedisor.*" Modeloni aktivitetin duke ndarë fillimisht reflektimin dhe angazhimin tuaj për të dhënë një shembull.

Reflektimi në grup (10 minuta): Përdorni pyetjen e mëposhtme për të udhëhequr reflektimin:

- Si e ndryshoi perceptimin tuaj për riciklimin transformimi i shisheve plastike në vazo?
- Cila ishte pjesa më sfiduese e krijimit të vazos tuaj dhe si e keni kapërcyer atë?
- Si lidhet kopshtaria me përpjekjet më të mëdha të qëndrueshmërisë mjedisore?
- Çfarë mësuat për rëndësinë e ripërdorimit të materialeve gjatë këtij aktiviteti?
- Si ju bëri të ndiheni për mjedisin duke punuar me elementë natyrorë si dheu dhe farat?
- Si planifikoni të vazhdoni kopshtarinë ose riciklimin pas këtij workshop-i?
- Çfarë roli mendoni se luan krijimtaria në promovimin e kujdesit mjedisor?
- Si mund t'i përdorni aftësitë që mësuat sot për të inkurajuar të tjerët të përvetësojnë zakone miqësore me mjedisin?
- Çfarë ju mësoi ky aktivitet për durimin dhe rritjen në punën mjedisore?
- Si ndikoi bashkëpunimi në grup në rezultatin përfundimtar të vazos tuaj të ricikluar?

Fjalët përmbyllëse (5 minuta): Përmbliidhni pikat kryesore nga aktiviteti. Në fund, falënderojmë pjesëmarrësit për angazhimin dhe kreativitetin e tyre. Nxitini ata që të vazhdojnë të eksplorojnë praktika të qëndrueshme, jo vetëm nëpërmjet riciklimit, por duke ndarë me të tjerët atë që kanë mësuar. Kujtojuni atyre se veprimet e vogla mund të çojnë në ndryshime të mëdha kur bëhet fjalë për mbrojtjen e mjedisit.

Këshilla për trajnerët:

Inkurajoni krijimtarinë duke i motivuar pjesëmarrësit të mendojnë jashtë kornizave dhe të eksplorojnë ide inovatore. Jini të disponueshëm për t'iu përgjigjur pyetjeve dhe për të ofruar udhëzime gjatë gjithë aktivitetit, duke siguruar që të gjithë pjesëmarrësit të ndihen të përfshirë dhe se idetë e tyre vlerësohen. Matni kohën për tu siguruar që secila pjesë e workshop-it të funksionojë pa probleme dhe të qëndrojë në orar. Duke nxitur një mjedis gjithëpërfshirës dhe mbështetës, do t'i ndihmoni pjesëmarrësit të angazhohen plotësisht me workshop-in dhe të arrijnë objektivat e të mësuarit.

MJETE NDIHMËSE

Përgatitja e shisheve plastike

Hapi 1: Përgatitni zonën tuaj të punës. Vendosni gazeta ose mbulesa tavoline për të mbrojtur sipërfaqet tuaja të punës. Mblidhni të gjitha materialet e nevojshme.

Hapi 2: Shënoni vijën e prerjes duke përdorur një shënues të përhershëm, vizatoni një vijë rreth shishes plastike afërsisht 10-15 cm nga fundi. Kjo do të jetë skaji i sipërm i vazos suaj.

Hapi 3: Prisni shishen - Prisni me kujdes përgjatë vijës së shënuar duke përdorur gërshërë ose një thikë artizanale. Hiqni pjesën e sipërme të shishes dhe lëreni mënjanë.

Hapi 4: Krijoni vrima kullimi - Kthejeni pjesën e poshtme të shishes me kokë poshtë. Përdorni gërshërët ose thikën artizanale për të hapur disa vrima të vogla në fund. Këto vrima do të lejojnë që uji i tepërt të kullojë.

Dekorimi i shisheve

Hapi 1: Dizajnoni shishen tuaj - Përdorni shënues, bojëra dhe furça për të dekoruar pjesën e jashtme të vazos tuaj të shisheve plastike. Bëhuni krijues dhe bëjeni atë unik!

Hapi 2: Lëreni të thahet - Lëreni bojën dhe shënuesit të thahen plotësisht përpara se të kaloni në hapin tjetër.

Mbjellja e farave në shishet e dekoruara

Hapi 1: Mbushni me dhe - Mbushni vazon tuaj të dekoruar rreth tre të katërtat me dhe.

Hapi 2: Mbillni farat - Bëni një vrimë të vogël në dhe, vendosni farën brenda dhe mbulojeni lehtë.

***Siguria është prioriteti ynë kryesor, prandaj ju lutemi, trajtoni me kujdes gërshërët dhe thikat artizanale. Pritini gjithmonë larg nga trupi juaj dhe mbajini gishtat larg rrugës së prerjes. Nëse keni nevojë, mos hezitoni të kërkonit ndihmë.**

5. Inxhinierët e Mjedisit

Tema: Ndërtimi i ekipit, kujdesi mjedisor; zgjidhja e problemeve | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e pershtatshme:** 15-20 vjec | **Grupi:** 15-30 | **Vendi:** jashtë | **Koha:** 90 min

Objektivat

Nxitni punën në grup dhe aftësitë për zgjidhjen e problemeve duke rritur ndërgjegjësimin për rëndësinë e kujdestarisë mjedisore duke ndërtuar një urë duke përdorur materiale natyrore dhe të riciklueshme.

Materialet

- Materiale natyrore (degë, shkopinj, gurë)
- Materiale të riciklueshme (karton, shishe plastike)
- Litar ose spango
- Gërshërë ose thika artizanale
- Doreza për trajtimin e materialeve
- Clipboards dhe stilolapsa
- Fletë udhëzuese të printuara

Aktiviteti

Hyrje (5 min): Mblidhni të gjithë pjesëmarrësit dhe shpjegoni shkurtimisht se për çfarë është ky workshop.

- **Formoni ekipet (5 min):** Ndani pjesëmarrësit në ekipe me nga 4-5 persona secila. Kjo ndihmon për të siguruar që të gjithë të kenë një shans për të kontribuar dhe për të punuar ngushtë me të tjerët. Shpjegoni se qëllimi i këtij workshop-i nuk është vetëm të ndërtojë një urë, por edhe të nxisë punën në grup dhe krijimtarinë në zgjidhjen e sfidave mjedisore.
- **Shpërndani materialet:** Pasi të formohen ekipet, shpërndani materialet e nevojshme për secilin ekip. Siguroni një shumëllojshmëri materialesh natyrore si degë, gurë, si dhe materiale të riciklueshme si kartoni dhe shishe plastike. Gjithashtu, jepini secilit ekip litar ose spango, gërshërë ose thika artizanale dhe doreza për trajtimin e materialeve. Sigurohuni që të theksoni rëndësinë e përdorimit të materialeve në mënyrë të sigurt dhe me përgjegjësi.
- **Shpjegoni sfidën:** Shpjegoni qartë sfidën për pjesëmarrësit. Çdo ekip do të ketë 45 minuta për të projektuar dhe ndërtuar një urë duke përdorur materialet e ofruara. Ura duhet të jetë mjaft e fortë për të mbajtur një peshë të vogël si një shishe e mbushur me ujë.

- Inkurajoni ekipet të mendojnë në mënyrë krijuese dhe të marrin në konsideratë dizajne të ndryshme strukturore që mund të ndihmojnë në bërjen e urës së tyre të fortë dhe të qëndrueshme.
- **Projektimi dhe plani:** Lejojini ekipeve 10 minuta për të diskutuar dhe planifikuar dizajnin e urës së tyre. Siguroni tabela dhe stilolapsa që të mund të skicojnë idetë e tyre dhe të krijojnë një strategji. Gjatë kësaj faze planifikimi, ekipet duhet të marrin në konsideratë materialet në dispozicion, dizajnin e urës së tyre dhe mënyrën se si do të punojnë së bashku për ta ndërtuar atë. Kujtojeni atyre se planifikimi i mirë është thelbësor për ekzekutimin e suksesshëm.
- **Faza e ndërtimit:** Pas fazës së planifikimit, ekipet do të kenë 35 minuta kohë për të ndërtuar urat e tyre. Nxitini ata të punojnë së bashku, të komunikojnë në mënyrë efektive dhe të ndajnë detyrat bazuar në pikat e forta individuale. Si lehtësues, ecni përreth për të vëzhguar përparimin, për të dhënë udhëzime dhe për të siguruar që protokollet e sigurisë të ndiqen, veçanërisht kur përdorni gërrshërë ose thika artizanale.
- **Testoni Urat:** Pasi të përfundojë faza e ndërtimit, mblidhni të gjitha ekipet dhe secili ekip do të prezantojë urën e tij. Proveni urat duke vendosur mbi to një peshë të vogël, si për shembull një shishe uji të mbushur, për të parë nëse mbajnë. Kjo fazë testimi është një moment emocionues dhe i ndihmon pjesëmarrësit të shohin rezultatet e punës së tyre në grup dhe krijimtarinë në veprim. Vlerësoni të gjitha përpjekjet dhe risitë, pavarësisht peshës që urat mbajnë.
- **Rrethi i reflektimit:** Për të mbyllur aktivitetin, mblidhni të gjithë në një rreth për një seancë reflektimi. Kërkojini secilit pjesëmarrës të tregojë një gjë që mësoi rreth punës në grup dhe kujdesit mjedisor gjatë aktivitetit. Filloni duke ndarë reflektimin tuaj për të dhënë një shembull. Inkurajoni të gjithë të jenë mbështetës dhe të marrin në konsideratë se si mund ta zbatojnë atë që kanë mësuar në jetën e tyre të përditshme dhe në projektet e ardhshme.

Reflektimi

Përmbledhje pas aktivitetit: Pas testimit të urave, mundësoni një seancë përmbledhje. Diskutoni sfidat me të cilat u përballën ekipet gjatë procesit të ndërtimit dhe si i kapërcejnë ato. Theksoni rëndësinë e punës në grup, komunikimit dhe aftësive për zgjidhjen e problemeve. Bëni pyetje si:

- Cila ishte pjesa më sfiduese e ndërtimit të urës suaj?
- Si punoi grupi juaj së bashku për të kapërcyer vështirësitë?
- Çfarë mësuat për kujdesin mjedisor nëpërmjet përdorimit të materialeve natyrore dhe të riciklueshme?
- Si u ndjetë kur testuat aftësinë e urës tuaj për të mbajtur peshën?
- Çfarë strategjish keni përdorur për të projektuar një urë të qëndrueshme ?

- Si mund të zbatohen parimet e inxhinierisë dhe punës në grup për zgjidhjen e çështjeve mjedisore?
- Çfarë roli luajti krijimtaria në suksesin e projektit tuaj?
- Si e ndryshoi përdorimi i materialeve të ricikluara mënyrën se si mendoni për mbetjet dhe ndërtimin?
- Çfarë do të bënit ndryshe herën tjetër për të përmirësuar dizajnin tuaj të urës?
- Si e ndryshoi ky aktivitet këndvështrimin tuaj për ripërdorimin e materialeve për qëllime praktike?

Ky reflektim ndihmon në forcimin e përvojës mësimore dhe inkurajon pjesëmarrësit të mendojnë se si mund t'i zbatojnë këto aftësi në fusha të tjera.

Vlerësimi: Së fundi, shpërndani formularët e vlerësimit që pjesëmarrësit të japin komente për workshop-in. Mblidhni formularët dhe falenderoni të gjithë për pjesëmarrjen dhe angazhimin e tyre. Njihni përpjekjet dhe kreativitetin e tyre dhe shprehni shpresën se ata do të vazhdojnë të zbatojnë aftësitë e punës në grup dhe zgjidhjes së problemeve që praktikuan në këtë seminar në sfida të tjera mjedisore.

Këshilla për trajnerët:

Përgatituni mirë duke u njohur me materialet dhe udhëzimet për një lehtësim të qetë. Inkurajoni bashkëpunimin ndërmjet ekipeve, krijoni një atmosferë mbështetëse dhe lejoni zgjidhjen e pavarur të problemeve. Promovoni kreativitetin dhe theksoni se nuk ka një metodë "të saktë".

Përdorni sesionet e reflektimit për të diskutuar punën në grup, zgjidhjen e problemeve dhe kujdesin mjedisor, duke bërë pyetje të hapura për të krijuar dialog.

Mjete ndihmëse

Modeli i projektimit të urës: Siguroni disa modele të thjeshta të projektimit të urave që ekipet mund t'i përdorin për të skicuar idetë e tyre dhe për të planifikuar strategjinë e tyre të ndërtimit. Kjo mund të ndihmojë në drejtimin e procesit të stuhisë së tyre të ideve dhe të sigurojë një qasje të strukturuar për ndërtimin e urës.

6. Gardianët e Gjelbër

Tema: Mjedisi; kujdesi mjedisor | **Kompleksiteti:** i lartë | **Mosha e përshtatshme:** 15-30 vjeç | **Grupi:** 20+ | **Vendi:** Brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

Për të kuptuar kompleksitetin e proceseve të marrjes së politikave mjedisore dhe vendimmarrjes përmes aktiviteteve me role.

Materialet

Flipchart/tabelë e bardhë; Stilolapsa dhe letra; Etiketat e emrave dhe shënuesit.

Aktiviteti

Hyrje (5 min): Filloni workshop-in duke i mirëpritur ngrohtësisht të gjithë pjesëmarrësit dhe duke i ftuar ata të mbledhen në një rreth. Shpjegoni se seminari i sotëm synon të kuptojë kompleksitetin e proceseve të marrjes së politikave mjedisore dhe vendimmarrjes përmes aktiviteteve me role.

Vijoni axhendën: hyrje në role dhe skenarë, aktivitet me role dhe reflektim mbi proceset dhe rezultatet e vendimmarrjes. Inkurajoni pjesëmarrjen aktive dhe respektin gjatë gjithë sesionit.

Paraqitja e roleve dhe shpjegimi i skenarit (5 min): Jepini secilit pjesëmarrës përshkrime të printuara të roleve dhe skenarë. Rolet përfshijnë komunitetin lokal, investitorët e pasur dhe anëtarët e komisionit. Jepni etiketat e emrave për të ndihmuar në identifikimin e roleve.

- **Shpjegoni skenarin:** "Në fshatin Ksamil ka një propozim për të ndërtuar një resort të ri plazhi. Ky projekt premtun të sjellë pasuri për banorët vendas, por do të ndikojë ndjeshëm në mjedisin lokal. Çdo grup duhet të debatojë dhe të vendosë nëse do ta miratojë projektin. duke marrë parasysh këndvështrime të ndryshme".
- **Rishikoni përgjegjësitë e roleve (5 min):** Shpjegoni përgjegjësitë dhe perspektivat e secilit rol. Vendasit fokusohen në përfitimet ekonomike dhe zhvillimin e komunitetit, zhvilluesit theksojnë përfitimin dhe luksin, ndërsa komisioni balancon rritjen ekonomike me mbrojtjen e mjedisit.
- **Formoni grupe diskutimi (30 min):** Ndani pjesëmarrësit në grupe më të vogla

- sipas roleve të tyre. Lëriini pjesëmarrësit të grupohen për të diskutuar për 30 minuta dhe të dalin me një fjalim para komisionerëve.
- **Lehtësoni diskutimin (30 min):** Udhëzoni secilin grup të diskutojë skenarin nga këndvështrimet e caktuara. Ata duhet të marrin në konsideratë ndikimet mjedisore, përfitimet ekonomike, implikimet sociale dhe kompromise të mundshme ose zgjidhje alternative. Ecni përreth për të vëzhguar diskutimet, për të dhënë udhëzime dhe për të inkurajuar debatin me respekt.
- **Marrja e vendimeve (15 min):** Pas 30 minutash diskutimi, kërkojini secilit grup të marrë një vendim dhe të përgatitet për të paraqitur propozimin e tij para grupit më të madh. Pas prezantimit, ftojini të gjithë anëtarët e fshatit të argumentojnë rreth ideve të tyre.
- **Diskutim dhe Reflektim (10 min):** Mundësoni një sesion me ndarje në grup, ku secili ekip prezanton gjetjet e tij përmes fotove dhe videove. Nxisni reflektimin duke bërë pyetje të tilla si:

Përmbledhje dhe vlerësim:

Pas aktivitetit me role dhe vendimmarrjes përfundimtare, mbliidhni të gjithë pjesëmarrësit për një diskutim reflektues. Përdorni pyetjet e mëposhtme për të udhëhequr përmbledhjen, duke i ndihmuar pjesëmarrësit të mendojnë në mënyrë kritike për seminarin dhe përvojën e tyre të të mësuarit:

- Cila ishte pjesa më sfiduese e debatit nga këndvështrimi i rolit tuaj?
- Si i balancuat shqetësimet ekonomike dhe mjedisore në rolin tuaj?
- Çfarë ju befasoi në procesin e vendimmarrjes në politikën mjedisore?
- Si arriti grupi juaj në një marrëveshje apo kompromis për projektin?
- Si ju ndihmoi luajtja e roleve të kuptoni kompleksitetin e bërjes së politikave mjedisore?
- Çfarë mësuat për palët e ndryshme të interesit në vendimet mjedisore?
- Si mund t'ju ndihmojë kjo përvojë me role në diskutimet mjedisore në botën reale?
- Si e ndryshoi interpretimi i roleve të ndryshme mënyrën se si ndiheni për kompromiset në vendimet mjedisore?
- Çfarë do të bënit ndryshe nëse do të mund ta riprodhni skenarin?
- Si ju bëri të ndiheni ky seminar për përgjegjësinë tuaj në mbrojtjen e mjedisit?

Përfundoni vlerësimin duke falënderuar pjesëmarrësit për përfshirjen e tyre aktive dhe duke i inkurajuar ata që të vazhdojnë të reflektojnë mbi mësimet nga workshop-i. Theksoni se vendimmarrja në administrimin e mjedisit është komplekse, por thelbësore për krijimin e të ardhmes së qëndrueshme.

Këshilla për trajnerët:

Për të ardhur në ndihmë për rolet, mund të shtoni këto karta për secilin rol:

Komuniteti lokal

Diskutoni përfitimet e mundshme ekonomike, si rritja e të ardhurave, mundësitë e punësimit dhe përmirësimi i infrastrukturës.

Merrni parasysh ndikimet mjedisore, duke përfshirë shkatërrimin e habitatit, ndotjen dhe ndryshimet në ekosistemin lokal.

Zhvilloni një argument të mirë-formular që merr parasysh përfitimet ekonomike dhe kostot mjedisore.

Investitorët

Theksoni avantazhet ekonomike të resortit, duke përfshirë krijimin e vendeve të punës, rritjen e turizmit dhe rritjen e përgjithshme ekonomike.

Adresoni shqetësimet mjedisore duke zhvilluar strategji për të zbutur dëmet, të tilla si praktikrat e qëndrueshme të ndërtimit dhe përpjekjet e ruajtjes.

Krijoni një hap bindës që balancon rritjen ekonomike me kujdesin mjedisor.

Anëtarët e Komisionit

Dëgjoni me kujdes argumentet e paraqitura nga të dy, vendasit dhe investitorët.

Vlerësoni përfitimet e mundshme ekonomike kundrejt kostove mjedisore dhe sociale.

Zhvilloni pyetje kritike për t'u bërë si vendasve ashtu edhe investitorëve, duke synuar të zbuloni konsideratat e anashkaluara.

Përgatituni për të marrë një vendim që pasqyron një konsideratë të ekuilibruar të faktorëve ekonomikë, mjedisorë dhe socialë.

MATERIALE NDIHMËSE

Skenari: Resorti i plazhit Greentown

Në fshatin Ksamil, një kompani e pasur zhvillimi propozon të ndërtojë një resort luksoz plazhi. Ky resort premton të sjellë përfitime të konsiderueshme ekonomike për vendasit, duke përfshirë mundësitë e punësimit dhe rritjen e turizmit. Megjithatë, ndërtimi dhe funksionimi i resortit do të ketë ndikime të konsiderueshme mjedisore, duke përfshirë shkatërrimin e habitatit, ndotjen dhe rritjen e mbetjeve. Këshilli i fshatit ka thirrur një mbledhje për të diskutuar propozimin dhe për të marrë një vendim. Palë të ndryshme të interesuara do të paraqesin pikëpamjet e tyre dhe do të debatojnë meritat dhe të metat e projektit. Vendimi përfundimtar do të merret nga një komision i përbërë nga përfaqësues të fshatit, zhvilluesit dhe ekspertë të mjedisit.

Përshkrimet e roleve

Komuniteti lokal

Sfondi: Ju jeni fermerë të fshatit "Careta". Ju keni jetuar këtu për breza. Së fundmi, një kompani e madhe i ka ofruar secilit prej jush 40,000 euro për t'i lejuar ata të ndërtojnë një resort plazhi. Ky resort premton të sjellë më shumë turistë, të krijojë vende pune dhe të rrisë pasurinë e përgjithshme të fshatit. Megjithatë, ju jeni të shqetësuar për ndikimin mjedisor, duke përfshirë dëmtimin e mundshëm ndaj kafshëve të egra lokale, ndotjen dhe ndryshimet në mënyrën tuaj të jetesës.

Objektivi: Diskutoni dhe vendosni nëse përfitimet ekonomike janë më të mëdha se kostot mjedisore dhe sociale. Përgatituni për të paraqitur vendimin dhe argumentet tuaja në komision.

Investitorët

Sfondi: Ju jeni përfaqësues të një kompanie të pasur zhvillimi që planifikoni të ndërtoni një resort luksoz plazhi në Careta. Ky resort do të ketë akomodime të nivelit të lartë, restorante dhe ambiente çlodhëse, duke tërhequr turistë nga e gjithë bota. Ju i keni ofruar secilit nga vendasit 40,000 euro si kompensim për tokën dhe për të fituar mbështetjen e tyre.

Objektivi: Paraqisni aspektet e përfitimit dhe luksit të resortit. Adresoni shqetësimet rreth ndikimeve mjedisore me masat e propozuara zbutëse. Bindni vendasit dhe komisionin se përfitimet e resortit janë më të mëdha se të metat e mundshme.

MATERIALE NDIHMËSE

Anëtarët e Komisionit

Sfondi: Ju jeni anëtarë të komisionit të fshatit. Roli juaj është të vlerësoni propozimin për resortin e ri të plazhit dhe të merrni një vendim që balancon rritjen ekonomike me mbrojtjen e mjedisit. Ju duhet të merrni parasysh perspektivat e vendasve dhe zhvilluesve.

Objekti: Dëgjoni të dyja palët, bëni pyetje kritike dhe përfundimisht vendosni nëse do ta miratoni apo refuzoni projektin, duke marrë parasysh implikimet afatshkurtra dhe afatgjata për komunitetin dhe mjedisin.

7. Reflektoni dhe veproni: Ndikimi personal në mjedis

Tema: Mjedisi, qëndrueshmëria, përgjegjësia personale | **Kompleksiteti:** i ulët | **Mosha e përshtatshme:** 18-30 vjeç | **Grupi:** 15+ | **Vendi:** brenda/jashtë | **Koha:** 100 min

Objektivat

- Të inkurajojë vetë-reflektim mbi ndikimin personal mjedisor.
- Të identifikojë veprime të thjeshta për reduktimin e ndikimit negativ në mjedis.
- Të nxisë ndjenjën e përgjegjësisë dhe fuqizimit tek të rinjtë.

Materialet

Letra me ngjitje për shënime; Stilolapsa ose markera; Flipchart ose tabelë e bardhë.

Aktiviteti

Hyrje (5 min): Uroni mirëseardhjen te të gjithë pjesëmarrësit dhe prezantoni objektivat e workshop-it. Shpjegoni rëndësinë e vetë-reflektimit dhe përgjegjësisë personale në administrimin e mjedisit, duke theksuar se si veprimet individuale mund të çojnë së bashku në ndryshime të rëndësishme pozitive. "Mirë se vini të gjithë! Sot, ne do të eksplorojmë ndikimin tonë personal në mjedis, do të reflektojmë mbi sjelljet tona dhe do të krijojmë plane vepruese për të reduktuar gjurmën tonë. Në fund të këtij seminari, ju do të keni hapa konkretë që mund të ndërmerri për të bërë një ndryshim."

Aktiviteti për thyerjën e akullit (10 min): Kryeni një aktivitet të shpejtë për t'i bërë pjesëmarrësit të qetë. Për shembull, luani "Dy të vërteta dhe një gënjeshtër" në lidhje me sjelljet mjedisore. Kërkojini secilit pjesëmarrës të ndajë dy pohime të vërteta dhe një pohim të rremë në lidhje me sjelljet e tyre mjedisore. Grupi do të gjejë se cila deklaratë është gënjeshtër, duke nxitur një atmosferë argëtuese dhe tërheqëse, ndërkohë që inkurajon pjesëmarrësit të mendojnë për praktikën e tyre mjedisore.

Reflektim individual (10 min): Jepini secilit pjesëmarrës shënime ngjitëse ose karta treguese dhe një stilolaps. Kërkojuni atyre të shkruajnë tre veprime ose sjellje personale që ndikojnë në mjedis, si pozitivisht ashtu edhe negativisht. Pasi të kenë shkruar veprimet e tyre, kërkojini të ngjitin shënimet e tyre në një fletë të madhe letre ose poster të etiketuar "Ndikimi në mjedis". Kjo paraqitje vizuale do t'i ndihmojë pjesëmarrësit të shohin ndikimin kolektiv të sjelljeve të tyre.

- **Diskutim në grup (10 min):** Rishikoni shënimet ngjitëse të mbledhura dhe diskutoni tema të zakonshme. Lehtësoni një diskutim në grup, ku pjesëmarrësit mund të ndajnë mendimet e tyre mbi sjelljet më befasese ose me ndikim që kanë vënë re. "Le të shohim sjelljet që kemi identifikuar. Çfarë të bie në sy? A ka pasur ndonjë zakon që të ka befasuar apo të ka bërë të mendosh ndryshe për veprimet e tua?"
- **Aktivitet në grupe të vogla (10 min):** Ndani pjesëmarrësit në grupe të vogla me nga 4-6 persona secili. Secili grup do të zgjedhë një sjellje negative dhe një pozitive nga tabela dhe do të diskutojë mënyrat për të rritur sjelljet pozitive dhe për të zbutur ato negative. Pas diskutimit, secili grup do t'i paraqesë idetë e tij grupit më të madh. "Në grupet tuaja, zgjidhni një zakon negativ dhe një pozitiv. Diskutoni se si mund të përmirësoni zakonin pozitiv dhe të zvogëloni atë negativ. Më pas, ne do t'i ndajmë idetë tona me të gjithë."
- **Sesioni i stuhisë së mendimeve (10 min):** Kërkojuni pjesëmarrësve të mendojnë për veprime të thjeshta që mund të ndërmarrin për të reduktuar ndikimin e tyre mjedisor. Shkruani idetë e tyre në një tabelë ose tabelë të bardhë, duke krijuar një listë kolektive të hapave të zbatueshëm. Inkurajoni kreativitetin dhe praktikitetin në sugjerimet e tyre. "Tani, le të kuptojmë disa veprime të thjeshta që mund të ndërmarrim për të reduktuar ndikimin tonë mjedisor. Asnjë ide nuk është shumë e vogël - çdo veprim ka rëndësi."
- **Planifikimi i veprimit në grupe të vogla (15 min):** Ndani përsëri pjesëmarrësit në grupe të vogla. Secili grup do të zgjedhë disa ide nga sesioni i stuhisë së ideve dhe do të krijojë plane të detajuara veprimi për mënyrën se si mund t'i zbatojnë këto veprime në jetën e tyre të përditshme. Inkurajoni grupet të marrin në konsideratë hapat praktik që mund të ndërmarrin, të tilla si reduktimi i përdorimit të plastikës, kursimi i ujit ose fillimi i një programi riciklimi në shtëpi. "Në grupet tuaja, zgjidhni disa ide nga sesioni ynë i stuhisë së ideve dhe krijoni një plan veprimi të detajuar. Mendoni për hapat praktik që mund të ndërmerrni për t'i bërë këto veprime pjesë të rutinës suaj të përditshme."
- **Prezantimet në grup (10 min):** Ofroni secilit grup t'i prezantojë planet e tyre të veprimit grupit më të madh. Inkurajoni reagimet dhe sugjerimet nga pjesëmarrësit e tjerë, duke nxitur një mjedis bashkëpunues. "Secili grup tani do të prezantojë planet e tij të veprimit. Ndërsa dëgjoni, mendoni për çdo reagim ose sugjerim që mund të keni për të ndihmuar në përmirësimin e këtyre planeve."
- **Zotimi (10 min):** Ftojini pjesëmarrësit të bëjnë një zotim personal për të ndërmarrë një veprim specifik bazuar në atë që mësuan gjatë seminarit. Kërkojuni atyre të ndajnë zotimet e tyre me grupin, duke krijuar një ndjenjë llogaridhënieje dhe mbështetjeje nga komuniteti. "Për të mbyllur workshop-in tonë, unë ftoj secilin prej jush të bëjë një zotim personal."

Ndani një veprim specifik që ju angazhoheni të ndërmerrni për të mbështetur kujdesin mjedisor bazuar në atë që keni mësuar sot."

Përmbledhje dhe vlerësim:

Reflektimi në grup (10 min): Pas prezantimeve dhe premtimeve të angazhimit, mbliidhni pjesëmarrësit për një diskutim reflektues. Përdorni pyetjet e mëposhtme për të udhëhequr përmbledhjen, duke i lejuar pjesëmarrësit të ndajnë mendimet dhe njohuritë e tyre nga seminari:

- Cilin zakon personal keni identifikuar se ka ndikimin më të rëndësishëm mjedisor?
- Si e ndryshoi pikëpamjen tuaj për përgjegjësinë kolektive duke parë sjeljet e të gjithëve në bord?
- Çfarë ju befaso i lidhje me gjurmën tuaj mjedisore?
- Si ju ndihmoi aktiviteti në grup të shihni mënyra praktike për të reduktuar ndikimin tuaj në mjedis?
- Cilat janë zakonet më të lehta dhe më sfiduese për të ndryshuar dhe pse?
- Si ju bëri të ndiheni më të përgjegjshëm ndarja e zotimit tuaj me grupin?
- Çfarë veprimesh do të filloni të zbatoni menjëherë?
- Si ju ka ndihmuar reflektimi mbi sjelljet pozitive dhe ato negative të planifikoni ndryshimet e ardhshme?
- Çfarë mbështetje ju nevojitet nga të tjerët për të qëndruar të përkushtuar për të reduktuar ndikimin tuaj mjedisor?
- Si ndiheni për potencialin kolektiv për ndryshime pozitive pas këtij aktiviteti?

Fjalët përmbyllëse: Përmbliidhni pikat kryesore nga sesioni dhe falënderoni pjesëmarrësit për angazhimin dhe kontributin e tyre.

Këshilla për trajnerët:

- Sigurohuni që të gjithë pjesëmarrësit të jenë të angazhuar duke i inkurajuar të gjithë të ndajnë dhe të marrin pjesë në diskutime.
- Jini mbështetës dhe siguroni përforsime pozitive për pjesëmarrësit, veçanërisht kur diskutoni zakonet personale dhe bëni premtime.
- Mbani kohën për të siguruar që secila pjesë e seminarit të qëndrojë brenda kornizës kohore të caktuar.
- Kur ndani grupe, merrni parasysh aftësi dhe personalitete të ndryshme për të siguruar bashkëpunim të ekuilibruar dhe efektiv.

MATERIALE NDIHMËSE

Fletushka 1

Renditni tre veprime ose zakone personale që ndikojnë pozitivisht në mjedis:

Renditni tre veprime ose zakone personale që ndikojnë negativisht në mjedis:

Fletushka 2

Objektivi:

Veprimet:

Burimet e nevojshme:

Afati kohor:

Matja:

Fletushka 3:

Unë, [Emri], zotohem të ndërmarr veprimet e mëposhtme për të reduktuar ndikimin tim në mjedis

Unë angazhohem për të filluar këtë veprim në [Date].

Unë do të ndaj përparimin tim me [Person/Grup].

8. Zhvillimi i Strategjisë për Qëndrueshmëri

Tema: Mjedisi; planifikimi strategjik; angazhimi në komunitet | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 18–30 vjeç | **Grupi:** 20–40 | **Vendi:** brenda/jashtë | **Koha:** 120 min

Objektivat

- Të angazhojë pjesëmarrësit në planifikimin strategjik për qëndrueshmëri.
- Të identifikojë çështjet kryesore të qëndrueshmërisë dhe të zhvillojë strategji të zbatueshme.
- Të nxisë bashkëpunimin dhe të menduarit kritik.
- Të fuqizojë pjesëmarrësit për të marrë role udhëheqëse në promovimin e qëndrueshmërisë.

Materialet

- Letra të mëdha
- Shënues, stilolapsa dhe evidenciator
- Shënime ngjitëse
- Flipchart ose tabelë e bardhë
- Laptopë ose tableta (opsionale, për kërkime)

Aktiviteti

Hyrje (5 min): Mirëprisni pjesëmarrësit dhe prezantoni objektivat e seminarit. Shpjegoni rëndësinë e planifikimit strategjik në promovimin e qëndrueshmërisë.

Aktivitet për thyrjen e akullit (10 min): Kryeni një aktivitet të shpejtë për të thyer akullin dhe për t'i bërë pjesëmarrësit të qetë. Për shembull, "Rrethi i Qëndrueshmërisë" ku pjesëmarrësit formojnë një rreth dhe kalojnë një top me fije ndërsa emërtojnë veprime të qëndrueshme, duke krijuar një rrjet që simbolizon praktikatat e ndërlidhura eko-miqësore. Më pas ata identifikojnë veprime të paqëndrueshme dhe e lëshojnë vargun për të ilustruar prishjen e qëndrueshmërisë. Së fundi, pjesëmarrësit zotohen për veprime të reja të qëndrueshme, duke marrë sërish kordonin për të simbolizuar rindërtimin e rrethit. Aktiviteti nxit të kuptuarit e ndikimit të zakoneve të përditshme, të menduarit kritik dhe përpjekjeve bashkëpunuese drejt qëndrueshmërisë praktike, duke përfunduar me një diskutim mbi promovimin e sjelljeve të qëndrueshme

Identifikimi i çështjeve kryesore të qëndrueshmërisë

- **Sesioni i stuhisë së mendimeve (10 min):** Ndani pjesëmarrësit në grupe të vogla. Jepini secilit grup fletë të mëdha letre ose tabela posterash dhe markera. Kërkojuni grupeve të mendojnë për çështjet kryesore të 50 qëndrueshmërisë në komunitetet e tyre.

Shembujt mund të përfshijnë:

- Menaxhimi dhe riciklimi i mbetjeve
- Ruajtja e energjisë
- Ruajtja e ujit
- Transport i qëndrueshëm
- Edukimi dhe ndërgjegjësimi i komunitetit
- Kërkojini secilit grup të paraqesë idetë e tij para grupit më të madh.

Vënia e prioriteteve (10 min): Kërkojuni pjesëmarrësve të përdorin shënime për të votuar për tre çështjet kryesore që ata besojnë se janë më kritike për t'u trajtuar. Bazuar në votat, identifikoni tre çështjet kryesore të qëndrueshmërisë për t'u fokusuar për zhvillimin e strategjisë.

Formimi dhe caktimi i grupit (5 min): Ndani pjesëmarrësit në tre grupe, secili duke u fokusuar në një nga tre çështjet kryesore të qëndrueshmërisë të identifikuar. Jepini secilit grup fletëpalosje mbi temat e planifikimit strategjik dhe qëndrueshmërisë për referencë.

Zhvillimi i strategjisë (40 min): Kërkojini secilit grup të zhvillojë një strategji të detajuar për adresimin e çështjes së qëndrueshmërisë së caktuar. Kjo duhet të përfshijë:

- **Qëllimet:** Çfarë rezultatesh specifike duan të arrijnë?
- **Veprimet:** Çfarë hapash do të ndër marrin për të arritur këto qëllime?
- **Burimet:** Çfarë burimesh do të kenë nevojë (p.sh. financime, materiale, partneritete)?
- **Afati kohor:** Cili është afati kohor për zbatimin e strategjisë së tyre?
- **Matja:** Si do ta masin ata suksesin e strategjisë së tyre?

Inkurajoni grupet të marrin në konsideratë përfshirjen e anëtarëve të komunitetit, organizatave lokale dhe palëve të tjera të interesuara në strategjitë e tyre dhe lërin kohë që grupet të hulumtojnë informacion shtesë nëse nevojitet (duke përdorur laptopë ose tableta).

Prezantimi i strategjisë (15 min): Ftojini secilin grup t'ia paraqesë strategjinë e tij grupit më të madh. Inkurajoni reagimet dhe sugjerimet nga pjesëmarrësit e tjerë për të përmirësuar strategjitë.

Reflektimi në grup (6 min): Mblidhni pjesëmarrësit në një rreth dhe shpërndani fletore dhe stilolapsa. Kërkojuni pjesëmarrësve të reflektojnë mbi procesin e zhvillimit të strategjisë dhe të shkruajnë mendimet e tyre.

Përmbledhje dhe vlerësim

Përmbledhje (10 min): Për të përfunduar seminarin, angazhoni pjesëmarrësit në një diskutim reflektues të fokusuar në rëndësinë e planifikimit strategjik për

qëndrueshmërinë dhe se si ata mund të zbatojnë aftësitë e tyre të reja në komunitetet e tyre. Bëni pyetje si:

- Cila ishte çështja më e rëndësishme e qëndrueshmërisë e identifikuar nga grupi juaj dhe pse?
- Si u ndjetë për procesin e planifikimit strategjik?
- Me çfarë sfidash u përball grupi juaj në zhvillimin e një strategjie dhe si i kapërceni ato?
- Si i ka priorizuar grupi juaj veprimet brenda planit tuaj të qëndrueshmërisë?
- Cila ishte pjesa më befasuese e krijimit të një strategjie për qëndrueshmërinë mjedisore?
- Si mund të përmirësojë planifikimi strategjik veprimet mjedisore në mjediset e jetës reale?
- Si keni punuar së bashku si një ekip për të zhvilluar dhe paraqitur strategjinë tuaj?
- Cilat burime identifikoi grupi juaj si të nevojshme për zbatimin e strategjisë suaj?
- Si do t'i zbatoni aftësitë e të menduarit strategjik që keni mësuar në sfida të tjera mjedisore?
- Çfarë roli udhëheqës do të merrni në promovimin e qëndrueshmërisë në komunitetin tuaj pas këtij sesi?

Këshilla për trajnerët:

- Sigurohuni që pjesëmarrësit të kuptojnë objektivat dhe udhëzimet në çdo fazë. Përshkruani qartë qëllimet për çdo aktivitet dhe lini kohë për pyetje ose sqarime.
- Krijoni një hapësirë ku të gjithë ndihen rehat duke ndarë idetë e tyre.
- Inkurajoni pjesëmarrësit më të qetë të kontribuojnë duke kërkuar mendimet e tyre dhe duke u siguruar që të gjithë zërat të dëgjohen në diskutimet në grup.
- Nxitni një mjedis gjithëpërfshirës ku të gjithë pjesëmarrësit ndihen rehat për të ndarë idetë.
- Mundësoni menaxhimin e kohës për të siguruar që të gjitha pjesët e seminarit janë të mbuluara.
- Inkurajoni bashkëpunimin dhe pjesëmarrjen aktive duke ndërruar rolet brenda grupeve.
- Përdorni pyetje kërkuese gjatë diskutimeve për të stimuluar të menduarit kritik dhe analizë më të thellë.

MATERIALE NDIHMËSE

Plan Veprimi Personal

Titulli: Plan Veprimi Personal për Qëndrueshmëri

Emri:

Angazhimi im personal: (Një veprim i qëndrueshëm që do të ndërmarr për të mbështetur strategjitë tona)

Hapat për të zbatuar këtë veprim:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

9. Sfida Ekologjike

Tema: Mjedisi; qëndrueshmëri dhe krijimtari | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15 + vjeç
| **Grupi:** 15-25 | **Vendi:** brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të inkurajojë të menduarit krijues dhe inovacionin në ripërdorimin dhe riciklimin e materialeve.
- Të rrisë ndërgjegjësimin për qëndrueshmërinë mjedisore dhe ndikimin e riciklimit.
- Të nxisë punën ekipore dhe bashkëpunimin midis pjesëmarrësve.
- Të zhvillojë aftësi praktike në krijimin e projekteve eko-miqësore.

Materialet

Materiale të ndryshme të riciklueshme (p.sh., letër, shishe plastike, karton),
Gërshërë; Ngjites; Shirit; Shënues; Flip charts; Fletët e votimit.

Aktiviteti

Hyrje (10 min):

1. **Mirëseardhje dhe Hyrje:** Filloni duke mirëpritur pjesëmarrësit dhe duke shpjeguar shkurtimisht qëllimin e workshop-it. "Mirë se vini të gjithë! Workshop-i i sotëm është një Eko-Sfidë ku do të punoni në grupe për të krijuar mënyra inovative për të ripërdorur ose ricikluar materiale. Kjo është një mënyrë argëtuese për të mësuar rreth qëndrueshmërisë mjedisore dhe për të parë potencialin krijues në artikujt e përditshëm."
2. **Vështrim i përgjithshëm dhe objektivat:** Jepni një pasqyrë të objektiveve të workshop-it dhe çfarë mund të presin pjesëmarrësit të arrijnë deri në fund të sesionit.

Formimi dhe konfigurimi i grupit (10 min):

Formoni grupet: Ndani pjesëmarrësit në grupe të vogla prej 4-5 personash. Sigurohuni që secili grup të ketë një përzjerje aftësish dhe prejardhjesh për të inkurajuar ide të ndryshme.

1. **Shpërndani materialet:** Organizoni një tryezë me materiale të ndryshme të riciklueshme dhe shpërndajini te secili grup. Sigurohuni që secili grup të mund të ketë gërshërë, ngjites, shirit dhe shënues.

Stuhi mendimesh dhe krijimtari (30 min):

1. **Shpjegoni detyrën:** Shpjegoni qartë detyrën për pjesëmarrësit. "Çdo grup

1. do të përdorë materialet e ofruara për të gjetur një mënyrë krijuese për t'i ripërdorur ose ricikluar ato. Keni 20 minuta për të menduar dhe krijuar projektet tuaja miqësore me mjedisin. Mendoni jashtë kornizave dhe jini sa më inovativë që të jetë e mundur!"

2. **Mbështetje dhe Lehtësim:** Ecni nëpër dhomë për të ofruar mbështetje, për t'iu përgjigjur pyetjeve dhe për të inkurajuar kreativitetin dhe bashkëpunimin midis grupeve.

Prezantimi dhe votimi (25 min):

Prezantimet në grup: Pas 20 minutash, kërkojini secilit grup të prezantojë krijimin e tyre. "Tani është koha për të paraqitur projektet tuaja. Secili grup do të ketë 2-3 minuta për të shfaqur krijimin e tyre dhe për të shpjeguar se si kontribuon në qëndrueshmërinë mjedisore."

Lehtësimi i prezantimeve: Sigurohuni që secili grup të ketë një mundësi për të paraqitur. Inkurajoni audiencën të bëjë pyetje dhe të japë reagime pozitive.

1. **Votimi:** Pasi të gjitha grupet të kenë paraqitur, bëni një votim të shpejtë për idenë më kreative dhe me ndikim. Siguroni fletët e votimit dhe lejoni pjesëmarrësit të votojnë në mënyrë anonime. Shpallni grupin fitues dhe festoni krijimtarinë e tyre.

Analizë përmbyllëse dhe Vlerësime:

- Pas prezantimeve dhe votimit, drejtojini pjesëmarrësit përmes një diskutimi reflektues për të vlerësuar përvojën e tyre dhe rezultatet e të nxënit:
- Si e frymëzuan krijimtarinë tuaj materialet e ofruara në ripërdorimin dhe riciklimin?
- Cila ishte pjesa më sfiduese e krijimit të një projekti inovativ?
- Si punoi grupi juaj së bashku për të zgjidhur problemet gjatë procesit krijues?
- Çfarë mësuat për rëndësinë e riciklimit përmes këtij aktiviteti?
- Si mund ta zbatoni projektin që keni krijuar sot në përpjekjet e botës reale për qëndrueshmëri?
- Çfarë ju mësoi ky aktivitet për potencialin e materialeve të përditshme?
- Si ju bëri procesi i votimit të reflektoni për projektet e ndryshme të paraqitura?
- Si mund të çojë zgjidhja krijuese e problemeve në një mënyrë jetese më të qëndrueshme?
- Çfarë do të bënit ndryshe nëse do të mund ta përsërisnit sfidën?
- Si e ndryshoi ky aktivitet perceptimin tuaj për mbetjet dhe riciklimin?
- Duke u përfshirë në këtë bisedë reflektuese, pjesëmarrësit do të kuptojnë më mirë se si kreativiteti, puna në grup dhe shkathtësia mund të adresojnë sfidat e qëndrueshmërisë. Duke përfunduar me pozitivitet, ju mund t'i përgëzoni ata për përpjekjet e tyre novatore dhe aftësitë e vlefshme që ata demonstuan gjatë gjithë aktivitetit.

Këshilla për trajnerët:

- Nxisni një atmosferë mbështetëse ku pjesëmarrësit ndihen rehat kur ndajnë ide unike. Nxitini ata të "mendojnë jashtë kornizave" kur të dalin me projektet e tyre miqësore me mjedisin.
- Theksoni rëndësinë e bashkëpunimit dhe sigurohuni që çdo anëtar i grupit të ketë mundësinë për të kontribuar.
- Ecni përreth dhe ofroni udhëzime kur është e nevojshme, por shmangni dominimin e procesit të stuhisë së ideve. Lëri pjesëmarrësit të marrin pronësinë e krijimeve të tyre, duke u futur vetëm kur kanë nevojë për sqarime ose motivim.
- Sigurohuni që pjesëmarrësit ta kuptojnë plotësisht detyrën. Jini të qartë dhe konciz kur shpjegoni çdo fazë të seminarit, nga shpërndarja e materialit deri te prezantimi i projektit.
- Mbani gjurmët e kohës dhe kujtojeni pjesëmarrësve se sa kohë u ka mbetur gjatë çdo sesi të aktivitetit.
- Shpjegoni qartë procesin e votimit, duke u siguruar që ai të mbetet i drejtë dhe anonim. Pas shpalljes së fituesit, vlerësoni të gjitha grupet për përpjekjet e tyre, duke njohur si krijimtarinë ashtu edhe procesin mësimor.
- Kujtojeni pjesëmarrësve se fokusi është te të mësuarit dhe eksperimentimi, jo te përsosja. Mbajeni energjinë të gjallë dhe pozitive gjatë gjithë workshop-it për të inkurajuar angazhimin dhe entuziazmin.

10. Mendoni në mënyrë kritike

Tema: Çështjet mjedisore dhe perspektivat rinore | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15+ vjeç | **Grupi:** 15+ | **Vendi:** Brenda/jashtë | **Koha:** 70-80 min

Objektivat

-
- Të zhvillojë të menduarit kritik dhe aftësitë e të folurit në publik.
- Të inkurajojë zgjidhjen e problemeve në bashkëpunim dhe të mësuarit nga bashkëmoshatarët.
- Të identifikojë dhe shpërblyer ide të thella dhe novatore.

Materialet

- Lista e pyetjeve
- Stilolapsa dhe letra për mbajtjen e shënimeve
- Letra me ngjyra
- Projektor dhe kompjuter për prezantim në PowerPoint
- Fotot e secilit pjesëmarrës

Aktiviteti

Prezantimi dhe përgatitja (10 min): Përpara se të mirëpritni pjesëmarrësit në sallë, sigurohuni që të gjithë të kenë marrë pesë copa letre me ngjyra të ndryshme për votim. Organizoni dhomën me pesë karrige përballë audiencës, secila etiketuar me një ngjyrë të ndryshme. Ngjyrat e etiketave të karrigeve duhet të përputhen me ngjyrat e letrës që u jepet pjesëmarrësve. Kjo do t'i lejojë ata të votojnë duke përshtatur ngjyrën e letrës së tyre me karrigen përkatëse ku do të ulen panelistët.

- Pasi të përgatiten materialet dhe salla të jetë gati, mirëpritni të gjithë pjesëmarrësit dhe prezantoni objektivat e seminarit. Shpjegoni strukturën e panelit të diskutimit dhe rëndësinë e angazhimit të të rinjve në çështjet mjedisore. "Mirë se erdhët të gjithë! Sot, ne do të diskutojmë çështjet kryesore mjedisore dhe do të eksplorojmë perspektivat e të rinjve mbi këto tema. Ky seminar do t'ju ndihmojë të zhvilloni aftësitë tuaja të të menduarit kritik dhe të të folurit publik duke nxitur zgjidhjen bashkëpunuese të problemeve."
- **Jepni një pasqyrë të qartë të formatit të seminarit:** "Ne do të kemi panele të shumta, secili i përbërë nga katër pjesëmarrës. Secili panel do t'i përgjigjet një pyetjeje dhe audienca do të votojë për përgjigjen më të mirë. Fituesit nga secili panel do t'i përgjigjen një pyetje përfundimtare për të përcaktuar fituesin e përgjithshëm".
- **Përgatitja e diskutimit në panel (10 min):** Shpjegoni se fotografia e secilit pjesëmarrës do të shfaqet në ekran një nga një dhe kur të thirren në emër

ata do t'i bashkohen panelit. Kjo shton një element befasie dhe angazhimi. Tregoni një faqe në PowerPoint me foton e secilit pjesëmarrës, duke i thirrur ata një nga një për të formuar grupe prej katër vetash. Jepni stilolapsa dhe letër për të mbajtur shënime dhe sigurohuni që secili grup të ketë një kuptim të qartë të pyetjes së tyre. Nxitini ata të mendojnë në mënyrë kritike dhe bashkëpunuese.

Pyetje:

- Si mund të ndikojnë të rinjtë në politikat mjedisore në komunitetet e tyre?
- Çfarë roli luajnë mediat sociale dhe teknologjia në rritjen e ndërgjegjësimit mjedisor tek të rinjtë?
- Si mundën shkollat dhe institucionet arsimore të integrojnë më mirë edukimin mjedisor në kurrikulat e tyre?
- Cilat janë disa mënyra efektive për të rinjtë për të reduktuar mbetjet plastike në jetën e tyre të përditshme?
- Si mundën sipërmarrësit e rinj të krijojnë modele të qëndrueshme biznesi që trajtojnë çështjet mjedisore?
- Cilat janë sfidat më të mëdha me të cilat përballen të rinjtë kur përpiqen të jetojnë një mënyrë jetese miqësore me mjedisin?
- **Prezantimet e panelit dhe votimi (40 min):** Secili panel do të prezantojë me radhë përgjigjet e tij për pyetjet e caktuara. Lejo çdo panel të paktën 2 minuta për të prezantuar, e ndjekur nga një sesion i shkurtër pyetje dhe përgjigje me audiencën. Pasi panelistët të kenë paraqitur, bëni një votim për të përcaktuar përgjigjen më të mirë dhe zgjidhni një fitues për çdo raund. Vazhdoni të njëjtën procedurë për çdo panel.
- **Pyetja përfundimtare dhe shpallja e fituesit (10 min):** Fituesit nga secili panel do t'i përgjigjen një pyetjeje përfundimtare, më sfiduese. Pyetja përfundimtare do të shpallet pas raundit fillestar të prezantimeve për të mbajtur pezull. Secili finalist më pas do të paraqesë përgjigjen e tij, e ndjekur nga një seancë e shkurtër pyetje dhe përgjigje. Kryeni një votim përfundimtar për të përcaktuar fituesin e përgjithshëm.

Pyetja e fundit: Cilat janë disa mënyra novatore për të angazhuar të rinjtë në projekte afatgjata të qëndrueshmërisë mjedisore?

Ju mund të shtoni pyetje shtesë që mendoni se janë të përshtatshme për grupin dhe temën.

Përmbledhje dhe Vlerësime

Lehtësoni një diskutim në grup dhe bëni pyetje si:

- Si e sfiduan diskutimet e panelit mendimin tuaj për çështjet mjedisore?
- Cili ishte argumenti më bindës që keni dëgjuar dhe pse?
- Si ndryshuan pikëpamjet tuaja për politikat mjedisore gjatë diskutimit?

- Çfarë roli luajti mendimi kritik në formimin e argumenteve tuaja?
- Si punoi ekipi juaj së bashku për të paraqitur një argument të qartë dhe bindës?
- Cila ishte pjesa më e vështirë për t'iu përgjigjur pyetjeve të audiencës?
- Si ju ka ndihmuar dëgjimi i këndvështrimeve të ndryshme t'i shihni çështjet mjedisore në një mënyrë të re?
- Çfarë veprimesh do të ndërmerrni bazuar në idetë e diskutuara gjatë panelit?
- Si ju ndihmoi ky workshop të zhvilloni aftësitë tuaja të të folurit në publik?
- Cilën çështje mjedisore e diskutuar sot do të eksploron më tej?
- Përmbledhni pikat kyçe të diskutuara në panele, duke theksuar zgjidhjet inovative, sfidat e trajtuara dhe fuqinë e të menduarit kritik dhe të bashkëpunimit në trajtimin e çështjeve mjedisore. Përforconi se seminari nuk kishte të bënte vetëm me gjetjen e "fituesve", por me nxitjen e të menduarit kritik, bashkëpunimin, dhe ndërgjegjësimin mjedisor.

Falenderojmë pjesëmarrësit për përfshirjen e tyre aktive dhe kontributin e tyre!

Këshilla për trajnerët

- Si lehtësues, jini të vetëdijshëm për dinamikën e grupit dhe sigurohuni që të dëgjohen zëra më të qetë. Përdorni inkurajim të drejtpërdrejtë ose pyetje të hapura për të tërhequr pjesëmarrjen nga ata që mund të jenë më pak të zëshëm.
- Qëndroni të hapur për të rregulluar formatin nëse është e nevojshme. Nëse grupi duket veçanërisht i angazhuar me një pyetje, lini më shumë kohë për diskutim. Nëse një panel është i mbërthyer, ndihmohuni ata duke ofruar kërkesa ose pyetje shtesë për të udhëhequr të menduarit e tyre.
- Jini të përgatitur për mendime të ndryshme, veçanërisht kur diskutoni çështje komplekse mjedisore. Udhëzoni pjesëmarrësit në lundrimin e mosmarrëveshjeve me respekt dhe në mënyrë konstruktive.
- Vëzhgoni me vëmendje kohën, duke siguruar që çdo panel të ketë kohë të mjaftueshme për të prezantuar, duke lënë hapësirë për diskutime kuptimplota, votime dhe reflektime përfundimtare.

Duke përfshirë këto strategji informuese dhe këshilla lehtësuese, ju do t'i ndihmoni pjesëmarrësit të reflektojnë mbi përvojën e tyre të të mësuarit dhe të nxisni një ndjenjë arritjeje dhe fuqizimi.

MATERIALE NDIHMËSE

LISTA E PYETJEVE

- Si mund të ndikojnë të rinjtë në politikat mjedisore në komunitetet e tyre?
- Çfarë roli luajnë mediat sociale dhe teknologjia në rritjen e ndërgjegjësimit mjedisor tek të rinjtë?
- Si mundën shkollat dhe institucionet arsimore të integrojnë më mirë edukimin mjedisor në kurrikulat e tyre?
- Cilat janë disa mënyra efektive për të rinjtë për të reduktuar mbetjet plastike në jetën e tyre të përditshme?
- Si mundën sipërmarrësit e rinj të krijojnë modele të qëndrueshme biznesi që trajtojnë çështjet mjedisore?
- Cilat janë sfidat më të mëdha me të cilat përballen të rinjtë kur përpiqen të jetojnë një mënyrë jetese miqësore me mjedisin?
- Cilat janë disa mënyra inovative për të angazhuar të rinjtë në projekte afatgjata të qëndrueshmërisë mjedisore?

11. Shfaqja Mediatike

Tema: Krijimtari, angazhimil **Kompleksiteti:** i lartël **Mosha:** 18+ vjec | **Grupi:** 20+ | **Vendi:** brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të nxisë punën në grup dhe bashkëpunimin në krijimin e një prodhimi mediatik.
- Të zhvillojë aftësitë praktike në role të ndryshme të lidhura me prodhimin mediatik.
- Të rrisë ndërgjegjësimin mbi çështjet mjedisore përmes shfaqjes së një formati kreativ .
- Të inkurajojë aftësitë e të folurit në publik dhe prezantimit.

Materialet

- Kamera/telefonë
- Kompjutera
- Materiale për ambiente studioje (karrige, tavolina)
- Stilolapsa dhe fletë për shënime

Aktiviteti

- **Hyrje (5 min):** Mirëprisni të gjithë pjesëmarrësit dhe prezantoni objektivat e workshop-it. Shpjegoni strukturën e aktiviteit dhe rolet e ndryshme që do të marrë secili pjesëmarrës. "Mirësevini të gjithë! Sot, do të krijojmë një Shfaqje Ndërgjegjësimi mbi Mjedisin. Çdo njëri prej jush do të marrë një rol të caktuar në prodhimin e shfaqjes, nga dizajni grafik, xhirimi deri te diskutimi në panel. Në përfundim të këtij workshop-i, do të kemi një shfaqje të plotë që rrit ndërgjegjësimin mbi çështjet e rëndësishme mjedisore".
- **Siguroni një përmbledhje të formatit të workshop-it:** "Do të ndahemi në grupe, ku secili do të mbajë përgjegjësi mbi aspektet e ndryshme të shfaqjes. Rolet do të ndahen për grafik dizajnerë, operatorë të kamerës, staf produksioni, panelistë dhe moderator. Le të caktojmë rolet dhe detyrat."
- **Caktimi dhe Përshkrimi i Roleve (10 min):** Caktoni pjesëmarrësit në rolet e mëposhtme, duke siguruar që çdo pjesëmarrës të kuptojë përgjegjësitë e tij:

Grafik Dizajnerë:

- Krijoni një poster për shfaqjen, duke përfshirë titullin e shfaqjes, orën dhe emrat e panelistëve.
- Përdorni materialet e disponueshme ose softuerin e dizajnit grafik për të dizajnuar një poster me pamje profesionale.

Operatorët e Kamerës:

- Vendosni kamerat dhe tripodët në studio.
- Filmoni video të çdo panelisti paraprakisht, duke siguruar cilësi të ndriçimit dhe zërit.

Stafi i Produksionit:

- Rregulloni studion dhe krijoni një maket studioje.
- Sistemoni karriget, tavolinat, prapavijat dhe aksesorët për të krijuar një ambient studioje me një pamje profesionale.

Panelistët:

- Paraqitni sektorë të ndryshëm lidhur me mjedisin (p.sh., energjia e rinovueshme, menaxhimi i mbetjeve, ruajtja, advokimi mbi politikat).
- Parapërgatitni përgjigje për pyetjen e mëposhtme: 'Cilat janë sfidat dhe mundësitë më domethënëse në sektorin tuaj për promovimin e qëndrueshmërisë mjedisore?'

Moderatori:

- Udhëheq aktivitetin, prezanton panelistët dhe udhëzon diskutimin.
- Siguron që shfaqja të rrjedhë normalisht dhe përfshin audiencën.
- **Rregullimi dhe Përgatitja e Studios (20 min):** Stafi i produksionit do të rregullojë studion, duke vendosur karriget, tavolinat, prapavijat dhe aksesorët. Operatorët e kamerës do të ndihmojnë në vendosjen e kamerave dhe do të sigurojnë që studioja të jetë gati për xhirime. Grafik dizajneri do të krijojë posterin e eventit, duke përfshirë idetë e pjesëmarrësve të tjerë. Panelistët do të formulojnë përgjigjet e tyre mbi pyetjet e përgatitura.
- **Xhirimi dhe Krijimi i Posterit (20 min):** Operatorët e kamerës do të xhirojnë klipe të shkurtra të çdo panelisti duke iu përgjigjur pyetjeve të përgatitura. Siguroni ndriçim të mirë, audio të qartë dhe një mjedis profesional. Grafik dizajneri do të finalizojë posterin dhe do ta ekspozojë atë në mënyrë sa më të dukshme në studio.
- **Diskutimi i Panelit dhe Xhirimi (25 min):** Moderatori do të prezantojë panelistët dhe do të fillojë diskutimin. Çdo panelist do të japë përgjigjen e tij mbi pyetjet e shtruar, pasuar nga një diskutim i shkurtër. Operatorët e kamerës do të xhirojnë të gjithë diskutimin, duke kapur kënde të ndryshme dhe duke siguruar kalime tranzitore. Stafi i produksionit do të ndihmojë sipas nevojës për të siguruar që gjithçka të shkojë ashtu siç duhet.
- **Përmbledhja dhe Vlerësimi (10 min):** Pas xhirit, mbledhni të gjithë pjesëmarrësit për një seancë përmbledhëse.

Përmbledhja dhe Vlerësimi

Mundësoni një diskutim grupi. Mblidhni pjesëmarrësit dhe filloni një diskutim duke ngritur pyetje si:

- *Si e rriti procesi i krijimit të shfaqjes mediatike ndërgjegjësimin tuaj për çështjet mjedisore?*
- *Cila ishte pjesa më sfiduese e rolit tuaj të caktuar dhe si arritët ta kaloni atë?*
- *Si ndikoi puna në ekip mbi cilësinë e prodhimit përfundimtar mediatik?*
- *Çfarë mësuat rreth rolit të medias mbi ngritjen e ndërgjegjësimin për çështjet mjedisore?*
- *Si mundësoi formati i shfaqjes mediatike perspektivat e ndryshme mbi qëndrueshmërinë mjedisore?*
- *Cilat aftësi zhvilluat përmes këtij workshop-i që mund t'i aplikoni në të ardhmen?*
- *Si ndikoi krijimi i shfaqjes mbi kuptimin tuaj për çështjet mjedisore të diskutuara?*
- *Çfarë impakti mendoni se do të kishte shfaqja tek një audiencë që nuk është e njohur me këto tema?*
- *Si ndikoi përvoja e xhirimit dhe produksionit të shfaqjes mbi pikëpamjet tuaja mbi rëndësinë e storytelling (ritregimit dhe përpunimit të historive)?*
- *Si do ta përdorni median për të vazhduar promovimin e ndërgjegjësimin mjedisor?*

Këshilla për trajnerët

Inkurajoni pjesëmarrjen aktive dhe respektin gjatë gjithë workshop-it. Ofroni udhëzime dhe mbështetje gjatë çdo faze të aktivitetit, duke siguruar që të gjithë pjesëmarrësit të ndihen të përfshirë dhe të vlerësuar. Llogarisni kohën për të siguruar që çdo pjesë e workshop-it të rrjedhë pa ndërprerje dhe të zbatohet programi. Nxisni një ambient krijues dhe bashkëpunues, duke ndihmuar pjesëmarrësit të angazhohen plotësisht me rolet dhe përgjegjësitë e tyre.

MATERIALE NDIHMËSE

Roli: Grafik Dizajner

Përshkrimi: Si Grafik Dizajner, ju jeni përgjegjës për krijimin e një identiteti vizual mbi Shfaqjen tonë të Ndërgjegjësimit Mjedisor. Detyra juaj kryesore është të dizajnoni një poster profesional, i cili do të ekspozohet në mënyrë sa më të dukshme në studio.

Detyrat:

1. Dizajnoni një Poster:

- Përfshini titullin e shfaqjes, orën dhe emrat e panelistëve.
- Përdorni materialet e disponueshme (letër, markera) ose softuerin e dizajnit grafik.

2. Bashkëpunoni me Pjesëmarrësit e tjerë :

- Mblidhni informacionin e nevojshëm nga moderatori dhe panelistët për të patur detaje të sakta.

3. Shfaqni Posterin:

- Sigurohuni që posteri të ekspozohet në mënyrë të dukshme në setup-in e studios.

Roli: Operatori i Kamerës

Përshkrimi: Si Operator i Kamerës, ju jeni përgjegjës për kapjen e pamjeve me cilësi të lartë të diskutimit të panelit dhe aktiviteteve të tjera. Detyra juaj është të siguroheni për ndriçimin e mirë, audion e qartë dhe kalimet të lehta..

Detyrat:

1. Vendosni Pajisjet:

- Rregulloni kamerat dhe tripodët në studio.
- Siguroni cilësinë e duhur të ndriçimit dhe cilësinë e tingullit.

2. Xhironi Videoklipe:

- Regjistroni videoklipe të shkurtra të çdo panelisti duke iu përgjigjur pyetjes së shtruar.
- Kapni të gjithë diskutimin e panelit, duke siguruar kënde të ndryshme dhe kalime të lehta.

3. Ndhmoni në Rregullimin e Studios:

- Puno me stafin e produksionit për të krijuar një ambient studioje me një pamje sa më profesionale.

Roli: Stafi i Produksionit

Përshkrimi: Si pjesë e stafit të produksionit, roli juaj është të krijoni një maket të një setupi studioje, e cila duhet të duket profesionale dhe mikpritëse. Ju do të rregulloni hapësirën fizike, duke përfshirë mobilet dhe aksesorët

Detyrat:

1. Rregulloni studion:

- Sistemoni karriget, tavolinat dhe prapavijat.
- Vendosni aksesorë për të përmirësuar pamjen e studios.

2. Ndhmoni Operatorët e Kamerës:

- Ndhmoni me vendosjen e kamerave dhe rregullimin e ndriçimit.

Materiale Ndhmëse

- Siguroni funksionimin pa probleme:
 - Qëndroni gati për të ndihmuar me çdo problem teknik që mund të lindë gjatë xhirimi.

Roli: Panelist

Përshkrimi: Si Panelist, ju përfaqësoni një sektor të caktuar lidhur me mjedisin (p.sh., energjia e rinovueshme, menaxhimi i mbetjeve, ruajtja, advokimi mbi politikat). Detyra juaj është të përgatitni dhe paraqitni pikëpamjet tuaja mbi qëndrueshmërinë mjedisore brenda sektorit tuaj.

Detyrat:

1. Përgatitni Përgjigjen Tuaj:
 - Reflektoni mbi pyetjen: "Cilat janë sfidat dhe mundësitë më domethënëse në sektorin tuaj për promovimin e qëndrueshmërisë mjedisore?"
 - Përgatitni një përgjigje të mirëmenduar dhe informuese.
2. Merrni pjesë në Diskutimin e Panelit:
 - Prezantoni përgjigjen tuaj gjatë diskutimit të panelit.
 - Angazhohuni në një diskutim të shkurtër me panelistët e tjerë dhe moderatorin.
3. Bashkëpunoni me Panelistët e Tjerë:
 - Punoni me panelistët e tjerë për të siguruar një diskutim të plotë.

Roli: Moderator

Përshkrimi: Si Moderator, ju jeni imazhi i Shfaqjes së Ndërgjegjësimit Mjedisor. Detyra juaj është të udhëhiqni aktivitetin, të prezantoni panelistët, të udhëzoni diskutimin dhe të siguroni që shfaqja të rrjedhë pa probleme..

Detyrat:

1. Udhëhiqni Aktivitetin:
 - Prezantoni objektivat dhe formatin e workshop-it.
 - Mirëpritni pjesëmarrësit dhe shpjegoni rolet e tyre.
 - Drejtoni diskutimin:
 - Prezantoni çdo panelist dhe sektorin e tij.
 - Bëni pyetjet e përgatitura dhe lehtësoni diskutimin.
 - Siguroni që çdo gjë të rrjedhë pa ndërprerje:
 - Llogaritni kohën dhe sigurohuni që shfaqja të qëndrojë në orar.
 - Angazhoni audiencën dhe inkurajoni pjesëmarrjen.

12. Dialogu Mjedisor

Tema: Mjedisi; qëndrueshmëria dhe krijimtaria | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15 + | **Grupi:** 15-25 | **Vendi:** brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të angazhojë pjesëmarrësit në të menduarit kritik për të shprehur pikëpamjet e tyre mbi çështjet mjedisore.
- Të thellojë kuptimin e koncepteve kryesore mjedisore dhe ndikimet e tyre në botën reale.
- Të nxisë shkëmbimin e respektueshëm të ideve dhe zgjidhje bashkëpunuese të problemeve, si dhe të përmirësojë aftësitë e të folurit në publik dhe argumentimit..

Materialet

- Deklaratat e debatit
- Fletë shpërndarëse me udhëzues për debatin

Aktiviteti

- **Mirëseardhje dhe Përmbledhje (5 min):** Përshëndetni pjesëmarrësit dhe shpjegoni qëllimin e aktivitetit. Theksoni rëndësinë e diskutimit dhe debatit mbi çështjet mjedisore.
- **Hyrje në Formatin e Debatit (5 min):** Shpjegoni shkurtimisht formatin, rregullat dhe udhëzimet e debatit. Theksoni se secili do të ndajë mendimet e tij në mënyrë individuale dhe, gjatë debatit, duhet të përdorë "Unë deklaroj" dhe rregullin e Mikrofonit.
- **Seanca e Debatit (60 min):**
 - **Paraqitja e Temave:** Prezantimi i temës së parë të debatit për grupin.
 - Jepni disa minuta që pjesëmarrësit të organizojnë mendimet e tyre.
 - Ftoni pjesëmarrësit të ndajnë mendimet e tyre mbi temën, duke siguruar që secili të ketë mundësinë të flasë.

Nxisioni një diskutim të hapur ku pjesëmarrësit mund të bëjnë pyetje, të japin kundërgjegje dhe të angazhohen në shkëmbimin e respektueshëm të ideve.

Kaloni tek tema tjetër dhe përsëritni procesin.

Përmbledhja dhe Vlerësimi

- Mblidhni pjesëmarrësit dhe diskutoni mbi debatet. Bëni pyetje si:

1. *Cili ishte argumenti më bindës që dëgjuat gjatë debatit dhe pse?*
2. *Si e ndjetë prezantimin e pikëpamjeve tuaja mbi çështjet mjedisore në një mjedis debati publik?*
3. *Çfarë mësuat mbi rëndësinë e dialogut të respektueshëm në diskutimin e çështjeve mjedisore të ndërlikuara?*
4. *Si e trajtuat balancimin e mbrojtjes së mjedisit me nevojat e tjera shoqërore gjatë debatit?*
5. *Si ndryshoi perspektiva juaj mbi temat e debatuar gjatë diskutimit?*
6. *Si ndikuan dinamikat e grupit në mënyrën se si shprehët idetë tuaja gjatë debatit?*
7. *Cila ishte pjesa më sfiduese e mbrojtjes së qëndrimit tuaj mbi temat mjedisore?*
8. *Si e menaxhuat të qëndroni të hapur ndaj pikëpamjeve kundërshtarë gjatë debatit?*
9. *Çfarë ide të reja mbi politikën mjedisore morët nga shokët tuaj?*
10. *Si do të ndikojë kjo përvojë në mënyrën se si do të diskutoni çështjet mjedisore në të ardhmen?*

Komentet Përmblyëse (5 min): Përmbledhni pikat kryesore nga sesioni dhe falënderoni pjesëmarrësit për angazhimin dhe kontributet e tyre.

Këshilla për trajnerin

Vendosni udhëzime të qarta për sa i përket debateve, për të siguruar diskutime të strukturuar dhe të bazuara mbi respektin. Nxisni përfshirjen duke u dhënë mundësi të gjithëve të marrin pjesë dhe duke nxitur shkëmbimet e hapura të ideve. Shtyni reflektimin kritik gjatë sesionit në grup për të thelluar të kuptuarit dhe për të evidentuar pikat kryesore nga debatet. Përdorni teknika të menaxhimit të kohës për të përfshirë në mënyrë efektive të gjitha temat. Në përfundim, përmbledhni përfundimet kryesore, shprehni mirënjohjen dhe theksoni vlerën e dialogut konstruktiv në eksplorimin e çështjeve mjedisore.

Materiale Ndhmëse

Deklarata për debat

1. Qeveritë duhet të vendosin rregullore më të rrepta për emetimet e karbonit, edhe nëse kjo ndikon në rritjen ekonomike.
2. Një zgjidhje e qëndrueshme e krizës globale të energjisë është energjia bërthamore.
3. Plastikën njëpërdorimshme duhet të ndalohen plotësisht në mbarë botën.
4. Ndryshimet klimatike shkaktohen kryesisht nga aktivitetet njerëzore.
5. Vendet e zhvilluara duhet të mbajnë më shumë përgjegjësi në luftimin e ndryshimeve klimatike krahasuar me vendet në zhvillim.
6. Është etike të modifikohen gjenetikisht të mbjellat për të ofruar siguri ushqimore.
7. Eksperimentet me kafshët duhet të ndalohen, edhe nëse kjo pengon përparimin shkencor.
8. Automjetet elektrike janë vërtet miqësore ndaj mjedisit.
9. Korporatat e mëdha duhet të mbajnë më shumë përgjegjësi për sa i përket ndikimit të tyre në mjedis.
10. Është e mundur të arrihet një ekuilibër ndërmjet zhvillimit ekonomik dhe qëndrueshmërisë mjedisore.

13. Eksplorimi i Edukimit Mjedisor

Tema: Edukimi mjedisor; Krijimtaria | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15+ | **Grupi:** 15-29 | **Vendi:** brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- T'u shpjegojë pjesëmarrësve komponentët thelbësorë të edukimit mjedisor.
- Të ndihmohen pjesëmarrësit të identifikojnë njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet e ofruara në edukimin mjedisor.
- Të inkurajohet puna në grup dhe krijimtaria në të kuptuarit dhe paraqitjen e koncepteve të edukimit mjedisor.

Materialet

- Letër të madhe ose postera, markera, lapsa me ngjyra, materiale ndihmëse me koncepte të edukimit mjedisor, shirit ngjitës, ngjitëse.

Aktiviteti

Hyrje (10 min):

- **Mirëseardhje dhe Përmbledhje e Aktivitetit (5 min):** Përshëndetni pjesëmarrësit dhe shpjegoni qëllimin e aktivitetit. Theksoni rëndësinë e edukimit mjedisor në promovimin e sjelljeve dhe qëndrimeve të qëndrueshme.
- **Hyrje në Aktivitet (5 min):** Shpjegoni shkurtimisht formatin e aktivitetit, duke përfshirë punën në grupe për të identifikuar njohuri, aftësi dhe qëndrime. Prezantoni vizatimin e një personi, ku truri simbolizon njohuritë, zemra simbolizon qëndrimet dhe duart simbolizojnë aftësitë.

Seanca e Aktivitetit (60 min):

- **Ndarja e Grupeve dhe Udhëzime (5 min):** Pjesëmarrësit do të ndahen në grupe të vogla dhe do t'u shpërndahen letër e madhe ose postera, markera, dhe lapsa me ngjyra. Shpjegoni se çdo grup do të vizatojë një person dhe do të etiketojë trurin, zemrën, dhe duart me njohuritë, qëndrimet, dhe aftësitë të lidhura me edukimin mjedisor.
- **Puna në Grup (30 min):**
- **Njohuri (Truri):** Grupi do të identifikojë fushat kryesore të njohurive në edukimin mjedisor, siç janë kuptimi i ekosistemeve, ndryshimet klimatike, energjia e rinovueshme dhe parimet e qëndrueshmërisë.
- **Qëndrimet (Zemra):** Grupet diskutojnë dhe identifikojnë qëndrimet e promovuara nga edukimi mjedisor, siç janë empatia për natyrën, përgjegjësia për mjedisin dhe angazhimi për qëndrueshmërinë.

- **Aftësitë (Duart):** Grupet identifikojnë aftësitë praktike që fitohen përmes edukimit mjedisor, siç janë të menduarit kritik, zgjidhja e problemeve, mbrojtja e mjedisit dhe praktikat e ruajtjes së natyrës.
- **Prezantimet e Grupeve (20 min):** Çdo grup prezanton vizatimin e personit të tij, duke shpjeguar njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet që ata identifikuan. Inkurajoni krijimtarinë në prezantimet e secilit grup.
- **Shëtitja e Galerisë (5 min):** Pas prezantimeve, organizoni një shëtitje galerie ku grupet mund të shohin dhe diskutojnë vizatimet dhe idetë e njëri-tjetrit.

Përmbledhja dhe Vlerësimi

Reflektimi i Grupit (10 min): Mblidhni pjesëmarrësit dhe diskutoni aktivitetin. Bëni pyetje si:

1. Cila ishte njohuria, aftësia, ose qëndrimi më i rëndësishëm që grupi juaj identifikoi dhe pse?
2. Si ju ndihmoi puna me të tjerët e të vizatuarit të "trurit, zemrës dhe duarve" në kuptimin e edukimit mjedisor?
3. Çfarë mësuat rreth komponenteve kyçe të edukimit mjedisor që nuk kishit menduar më parë?
4. Si e ndryshoi ky aktivitet pikëpamjen tuaj mbi rëndësinë e edukimit mjedisor në adresimin e çështjeve globale?
5. Cila pjesë e aktivitetit ishte më sfiduese për ju dhe si e trajtuat atë?
6. Si mund të aplikoni konceptet e njohurive, aftësive dhe qëndrimeve të edukimit mjedisor në jetën tuaj të përditshme?
7. Si ndikoi aspekti krijues i workshop-it (vizatimi) në përvojën tuaj të të kuptuarit?
8. Cfare roli luan puna në grup në kuptimin dhe përhapjen e edukimit mjedisor?
9. Si ndihmoi dëgjimi i prezantimeve të grupeve të tjera në zgjerimin e kuptimit tuaj mbi arsimin mjedisor?
10. Si do ta përdorni atë që mësuat sot për të promovuar edukimin mjedisor në komunitetin tuaj?

Këshilla për trajnerin

Përgatitni të gjitha materialet paraprakisht dhe shpjegoni qartë qëllimin dhe formatin e aktivitetit gjatë prezantimit. Formoni grupe të ndryshme për të nxitur punën sa më efektive në grup, monitoroni progresin e arritur dhe jepni siguri gjatë gjithë kohës. Lehtësoni një përmbyllje kuptimplote dhe inkurajoni reflektimin duke bere pyetje provokuese.

Krijimi i një ambienti mbështetës siguron angazhimin e plotë të pjesëmarrësve dhe arrin objektivat e workshopit në mënyrë më efektive.

Materiale ndihmëse

Koncepte të Edukimit Mjedisor: Materiale ndihmëse me shembuj të njohurive, aftësive dhe qëndrimeve lidhur me edukimin mjedisor. (shihni pjesën e parë të manualit).

14. Hulumtimi mbi Inovacionin dhe Mbrojtjen e Mjedisit

Tema: Inovacioni mjedisor; mendimi kritik; angazhim | **Kompleksiteti:** i ulët | **Mosha e përshtashme:** 15 - 29 | **Grupi:** 15+ | **Vendi:** brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të përmirësojë aftësitë e hulumtimit të pjesëmarrësve duke identifikuar shembuj inovativë të mbrojtjes së mjedisit.
- Të promovojë mendimin kritik dhe punën në grup në analizimin dhe prezantimin e rezultateve.
- Të rrisë ndërgjegjësimin për praktikatat inovatore lokale dhe globale në mbrojtjen e mjedisit..

Materialet

- Kompjutera ose tableta me akses në internet, fletore, stilolapsa, letra të mëdha ose postera, markerë, materiale ndihmëse me udhëzime, forma vlerësimi.

Aktiviteti

Hyrje (10 min):

- **Mirëseardhje dhe Përmbledhje (5 min):** Mirëprisni pjesëmarrësit dhe shpjegoni qëllimin e workshop-it. Theksoni rëndësinë e identifikimit dhe mësimit nga praktikatat inovative në mbrojtjen e mjedisit.
- **Prezantimi i Aktivitetit (5 min):** Shpjegoni shkurtimisht formatin e aktivitetit, duke përfshirë punën në grupe për hulumtimin dhe prezantimin e shembujve të praktikave inovative në mbrojtjen e mjedisit të marra nga vendi i tyre dhe nga e gjithë bota.

Seanca e Hulumtimit (50 min):

- **Formimi i Grupeve dhe Udhëzimet (5 min):** Ndani pjesëmarrësit në grupe të vogla dhe shpërndajuni fletore, stilolapsa dhe letra të mëdha ose postera. Shpjegoni se çdo grup do të përdorë internetin për të gjetur dhe hulumtuar si më poshtë:

Një shembull inovativ të mbrojtjes së mjedisit nga vendi i tyre.

Një shembull inovativ të mbrojtjes së mjedisit nga e gjithë bota.

Hulumtimi dhe Dokumentimi (30 min):

- **Inovacioni lokal:** Grupet hulumtojnë dhe identifikojnë një shembull të shquar të inovacionit në mbrojtjen e mjedisit brenda vendit të tyre.

- Kjo mund të përfshijë iniciativa rinore, praktika biznesi, projekte komunitare, ose avancime teknologjike.
- **Inovacioni global:** Grupet hulumtojnë dhe identifikojnë një shembull të shquar të inovacionit në mbrojtjen e mjedisit nga një vend tjetër. Kjo mund të përfshijë projekte ndërkombëtare, teknologji të avancuara, ose politika të suksesshme.

Grupet duhet të dokumentojnë informacionin kyç për secilin shembull, duke përfshirë problemin e adresuar, zgjidhjen inovative, ndikimin e saj dhe sfidat e hasura.

Përgatitja e Posterit (15 min): Grupet krijojnë një poster që përmbledh zbulimet e tyre, me një seksion të dedikuar shembullit lokal dhe një tjetër atij global. Inkurajoni kreativitetin në prezantimin e hulumtimit të tyre.

Seanca e Prezantimit (20 min):

- **Prezantimet e grupeve (15 min):** Çdo grup paraqet posterin e tij, duke shpjeguar inovacionet lokale dhe globale që kanë hulumtuar. Inkurajoni pjesëmarrësit të theksojnë rëndësinë dhe ndikimin e çdo shembulli.
- **Pyetje-Përgjigje & Disktuime (5 min):** Mundësoni një sesion të shkurtër me pyetje-përgjigje ku pjesëmarrësit mund të bëjnë pyetje rreth shembujve të paraqitur dhe të diskutojnë mundësinë e zbatimit të inovacioneve të ngjashme në komunitetet e tyre.

Përmbledhja dhe Vlerësimi

Mblidhni pjesëmarrësit dhe diskutoni aktivitetin. Bëni pyetje si:

1. Cili ishte shembulli më frymëzues i inovacionit në mbrojtjen e mjedisit që grupi juaj zbuloi?
2. Si e ndryshoi kërkimi i inovacioneve globale dhe lokale perspektivën tuaj për përpjekjet në mbrojtjen e mjedisit?
3. Cilat sfida hasët gjatë procesit të kërkimit dhe si i superuat ato?
4. Si bashkëpunoi grupi juaj për të organizuar dhe paraqitur zbulimet tuaja?
5. Çfarë mësuat rreth dallimeve midis qasjeve lokale dhe globale ndaj inovacionit mjedisor?
6. Si e rriti ky workshop kuptimin tuaj mbi rolin e inovacionit në zgjidhjen e çështjeve mjedisore?
7. Si mund t'i aplikoni aftësitë e kërkimit që përdorët sot për sfidat mjedisore në të ardhmen?
8. Cilat inovacione të diskutuara sot mund të zbatohen në komunitetin tuaj dhe pse?

9. Si e ndikoi procesi i kërkimit kuptimin tuaj për sfidat mjedisore që janë si lokale ashtu edhe globale?

10. Cila ishte gjëja më surprizuese që mësuat rreth mbrojtjes së mjedisit gjatë këtij workshop-i?

Komentet Përmbyllëse: Përmbliidhni pikat kyçe të sesionit dhe falenderoni pjesëmarrësit për angazhimin dhe kontributet e tyre.

Këshilla për trajnerët

Jini të përgatitur mirë me përkufizime të qarta dhe shembuj, gati për t'iu përgjigjur pyetjeve të mundshme. Lehtësoni diskutimin pa e dominuar atë, duke lejuar grupet të eksplorojnë dhe hulumtojnë në mënyrë të pavarur, duke ndërhyrë vetëm kur është e nevojshme. Menaxhoni kohën në mënyrë efikase për të siguruar që të mbulohen të gjitha seksionet e workshop-it.

Materiale Ndhëmëse

Udhëzime për Kërkim: Fletë informuese me udhëzime se çfarë informacioni të mbliidhet dhe si të dokumentohet.

Kriteret e Vlerësimit: Rubrika për vlerësimin e punës në grup, duke u fokusuar në tërësinë e kërkimit, qartësinë e prezantimit dhe kreativitetin.

15. Koncepte Kyçe Mjedisore

Tema: Ndërgjegjësimi Mjedisor, Rëndësia dhe Puna në Grup | **Kompleksiteti:** i ulët | **Mosha e përshtatshme:** 15–29 vjeç | **Grupi:** 15+ | **Vendi:** brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të thellojë kuptimin e pjesëmarrësve mbi konceptet kyçe mjedisore..
- Të kurajojë të mësuarit bashkëpunues dhe mendimin kritik.
- T'u mundësojë pjesëmarrësve zbatimin e këtyre koncepte në çështjet reale mjedisore.

Materialet

Kartat e koncepteve, flip charts, markera, blloqe shënimesh, stilolapsa, fletë informuese me përkufizime të koncepteve mjedisore.

Aktiviteti

Hyrje (10 min):

- **Mirëseardhja dhe Përmbledhja (5 min):** Mirëpritni pjesëmarrësit dhe shpjegoni qëllimin e workshopit. Theksoni rëndësinë e kuptimit të koncepteve kyçe mjedisore për një edukim dhe veprim mjedisor sa më efektiv.
- **Prezantimi i Aktivitetit (5 min):** Shpjego në mënyrë të shpejtë formatin e aktivitetit, i cili përfshin punën në grupe për të eksploruar dhe paraqitur koncepte të ndryshme mjedisore.
- **Sesioni i Aktivitetit (60 min):** Ndani pjesëmarrësit në grupe të vogla dhe shpërndani karta koncepti, shënime dhe stilolapsa. Çdo kartë koncepti duhet të ketë një koncept të ndryshëm mjedisor të shkruar mbi të.
- **Eksplorimi i Konceptit (30 min):** Caktojini secilit grup një koncept të ndryshëm mjedisor për të eksploruar. Konceptet mund të përfshijnë: Qëndrueshmëria; Biodiversiteti; Energjia e Rinovueshme; Ndryshimet Klimatike; Emisionet e Karbonit; Ndotja; Ekosistemet; Ruajtja; Ekonomia Cirkulare; Drejtësia Mjedisore etj.

Grupet duhet të hulumtojnë konceptin e caktuar duke përdorur materialet e dhëna dhe internetin, dhe t'u përgjigjen pyetjeve të mëposhtme:

- Cili është përkufizimi i këtij koncepti?
- Pse është ky koncept i rëndësishëm për edukimin mjedisor?
- Si lidhet ky koncept me çështje të tjera mjedisore?

Përmbledhje dhe Vlerësime

- **Reflektimi i Grupit (15 min):** Mblidhni pjesëmarrësit dhe diskutoni aktivitetin. Pyesni pyetje si:

1. Çfarë informacioni të ri mësuat rreth konceptit mjedisor që u ishte caktuar?
2. Si ju ndihmoi hulumtimi dhe paraqitja e konceptit tuaj për ta kuptuar rëndësinë e tij në diskutimet mjedisore?
3. Cila ishte pjesa më sfiduese e shpjegimit të konceptit tuaj për grupin, dhe si e trajtuat atë?
4. Si ndihmuan konceptet e paraqitura nga grupet e tjera për të zgjeruar perspektivën tuaj mbi çështjet mjedisore?
5. Çfarë roli luajnë këto koncepte kyçe në adresimin e sfidave globale mjedisore?
6. Si e përmirësoi bashkëpunimi me grupin kuptimin tuaj mbi konceptin e caktuar?
7. Cili shembull nga realiteti i konceptit tuaj ju ka qëndruar më shumë në mendje dhe pse?
8. Si do të përdorni njohuritë tuaja rreth këtyre koncepteve mjedisore në jetën ose në komunitetin tuaj?
9. Çfarë lidhjesh vëreni mes koncepteve të ndryshme mjedisore të paraqitura nga grupet?
10. Si ka ndryshuar ky workshop kuptimin tuaj se si janë të lidhura çështjet mjedisore?

Komentet Përmblyëse (5 min): Përmblihd pikat kyçe nga sesioni dhe falëndero pjesëmarrësit: për angazhimin dhe kontributin e tyre.

Këshilla për Trajnerin

Inkurajoni pjesëmarrjen duke krijuar një mjedis gjithëpërfshirës dhe duke përdorur pyetje të hapura, që u drejtohen të gjithëve. Jini të përgatitur me shpjegime dhe shembuj të qartë, dhe parashikoni pyetje. Udhëhiqni diskutimin pa e dominuar atë, duke i lejuar grupet të eksplorojnë konceptet në mënyrë të pavarur, duke ndërhyrë vetëm kur është e nevojshme.

Materiale Ndihmëse

Shpjegimet e Koncepteve: Fletë shpjeguese me shpjegimet bazë të çdo koncepti mjedisor. Shihni pjesën e parë të manualit për definicionet.

16. Prezantim i Zgjidhjeve të Qëndrueshme

Tema: Inovacioni mjedisor, qëndrueshmeria, bashkëpunimi dixhital. | **Kompleksi:** mesatar (*kërkohen njohuri të mjeteve dixhitale*) | **Mosha e Përshtatshme:** 16+ | **Grupi:** 15-25 | **Vendi:** brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të nxisë mendimin krijues në zgjidhjen e problemeve mjedisore.
- Të promovojë punën në ekip dhe bashkëpunimin mes pjesëmarrësve.
- Të zhvillojë aftësitë e prezantimit dhe komunikimit.
- Të angazhojë pjesëmarrësit në bashkëpunim digjital duke përdorur mjete si Padlet ose Miro.

Materialet

- Pajisje elektronike me qasje në internet.
- Platforma Padlet ose Miro.
- Materiale për prezantim për fushatat personale (nëse ka).

Aktiviteti

- **Hyrje (10 min):** Prezantoni konceptin e qëndrueshmërisë dhe rëndësinë e zgjidhjeve inovative për të adresuar problemet mjedisore. Shpjegoni se si grupet do të punojnë së bashku për të krijuar ide dhe për t'i prezantuar ato duke përdorur mjete dixhitale.
- **Idetë Kryesore të Grupeve (30 min):** Ndajini pjesëmarrësit në grupe të vogla (4-5 persona). Çdo grup do të zgjedhë një çështje specifike mjedisore (p.sh., menaxhimi i mbetjeve, energjia e rinovueshme) dhe do të mendojë ide inovative për zgjidhje.
- **Krijimi i Pitch-it (45 min):** Grupet do të përdorin Padlet ose Miro për të krijuar një fushatë digjitale. Kjo fushatë duhet të përfshijë një përshkrim të shkurtër të problemit, zgjidhjen e propozuar, dhe çdo imazh ose lidhje mbështetëse. Inkurajoni krijimtarinë dhe qartësinë në prezantimet e tyre.
- **Prezantimi i fushatës dhe reagimet (15 min):** Grupet paraqesin zgjidhjet e tyre për pjesëmarrësit e tjerë, të cilët mund të ofrojnë komente, bëjnë pyetje, ose votojnë për idetë e tyre të preferuara.

Përmbledhje & Vlerësime

Kërkojuni pjesëmarrësve të reflektojnë mbi procesin. Çfarë mësuan ata rreth zgjidhjes së problemeve mjedisore? Si ndihmoi ose pengoi bashkëpunimi digjital në procesin e tyre? Çfarë komentesh morën dhe si mund t'i përmirësojnë ata idetë e tyre?

- **Përmbyllje:** Përdorni një diskutim të miqësor në grup ose një anketë të shkurtër për të vlerësuar se si u ndjenë pjesëmarrësit për aktivitetin:

1. Cila ishte pjesa më e vështirë e zhvillimit të zgjidhjes tuaj mjedisore?
2. Si e ndihmoi procesi i prezantimit të zgjidhjes tuaj qartësinë e kuptimit tuaj të çështjes mjedisore që trajtuat?
3. Cilat perspektiva të reja fituat nga dëgjimi i fushatave të grupeve të tjera?
4. Si punoi grupi juaj së bashku për të rafinuar zgjidhjen dhe prezantimin tuaj?
5. Cila ishte pjesa më bindëse e zgjidhjes tuaj dhe pse mendoni se u shqua ajo?
6. Si ndihmoi reagimi nga pjesëmarrësit e tjerë që të ndryshoni qasjen tuaj ndaj zgjidhjes së çështjes mjedisore?
7. Çfarë hapash do të merrni për të implementuar zgjidhjen tuaj në një kontekst real?
8. Si e ndihmoi ky aktivitet kuptimin tuaj të rëndësisë së bashkëpunimit për zgjidhjen e problemeve mjedisore?
9. Si planifikoni të përdorni aftësitë që mësuat sot, si fushata dhe zgjidhja e problemeve, në projektet e ardhshme?
10. Çfarë mësuat për vlerën e mendimit inovativ në adresimin e sfidave mjedisore?

Këshilla për Trajnerin

- Sigurohuni që të gjithë pjesëmarrësit të jenë të njohur me përdorimin e Padlet ose Miro; ofroni një tutorial të shpejtë nëse është e nevojshme.
- Inkurajoni mendimin kreativ dhe kritik, duke i kujtuar pjesëmarrësit që asnjë ide nuk është shumë e pazakontë, sa kohë që ka për qëllim zgjidhjen e problemit.
- Lehtëso punën në grup duke qarkulluar ndërmjet grupeve dhe duke i nxitur ata të vazhdojnë në rrugë të mbarë dhe duke u bërë pyetje që thellojnë mendimin e tyre.
- Menaxhoni kohën në mënyre efektive, veçanërisht gjatë prezantimeve të fushatave, duke siguruar që çdo grup të ketë mundësinë e barabarta për të prezantuar punën e tyre.

17. Muri Digjital i Ideve

Tema: Ndërgjegjësimi mjedisor, qartësia dixhitale | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15+ | **Grupi:** 15-30 | **Vendi:** Iambjent i brendshëm/jashtëm | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të inkurajojë pjesëmarrësit të eksplorojnë dhe dokumentojnë çështjet mjedisore lokale.
- Të promovojë mësimin bashkëpunues dhe feedback-un mes kolegëve duke përdorur mjete digjitale.
- Të nxisë krijimtarinë dhe mendimin kritik në zgjidhjen e problemeve për sfidat mjedisore.
- Të përmirësojë shkathtësitë digjitale të pjesëmarrësve nëpërmjet përdorimit të platformave online.

Materialet

- Laptopë ose smartfonë të lidhura me internet.
- Platforma Padlet ose mjete dixhitale ndihmuese të ngjashme.
- Ditare ose mjete digjitale për të mbajtur shënime për sa i përket eksplorimit në natyrë.

Aktiviteti

- **Hyrje (10 min):** Shpjegoni qëllimin e workshop-it: Pjesëmarrësit do të punojnë në grupe të vogla për të eksploruar dhe dokumentuar çështjet mjedisore lokale, do të ngarkojnë gjetjet dhe idetë e tyre në Padlet, dhe më pas do të angazhohen në një diskutim bashkëpunues me njëri-tjetrin. Bëni një prezantim të shkurtër të platformës Padlet dhe se si përdoret ajo.
- **Eksplorim dhe Dokumentim (30 min):** Fillimisht pjesëmarrësit do të ndahen në grupe prej 3-4 personash dhe do t'u caktohen çështje të veçanta mjedisore për t'i eksploruar (p.sh., ruajtja e ujit, menaxhimi i mbeturinave). Çdo grup do të mbledhë informacionin dhe dëshmitë e nevojshme duke dalë jashtë ose duke hulumtuar në internet. Inkurajoni përdorimin e multimedias si fotografitë dhe videot.
- **Krijimi i një Postimi në Padlet (30 min):** Pasi grupet të kenë mbledhur zbulimet e tyre, do të krijojnë postime në një tabelë të përbashkët Padlet. Postimet duhet të përmbajnë detaje mbi çështjet mjedisore, mundësitë e zgjidhjeve, si dhe të gjitha mediat mbështetëse (fotografi, video, ose linqe).
- **Diskutim & Komentë (20 min):** Ftojini pjesëmarrësit të shohin postimet e njëri-tjetrit dhe të lënë komente ose sugjerime konstruktive. Udhëhiqni një diskutim në grup, ku pjesëmarrësit të mund të reflektojnë mbi çështjet e ngritura, të bëjnë pyetje, si dhe të propozojnë zgjidhje të tjera.

Përmbledhje dhe Vlerësime

- Çfarë zbuluat rreth çështjes mjedisore mbi të cilën punoi grupi tuaj?
- Si ndihmoi bashkëpunimi në tabelën e ideve në Padlet për ndarjen e dijeve?
- Cila ishte gjetja më surprizuese që mësuarat nga postimi i një grupi tjetër?
- Si e ndryshoi ose e zgjeroi reagimi nga të tjerët kuptimin tuaj për çështjen?
- Si ndikoi puna jashtë ose në grupe të vogla në qasjen tuaj për dokumentimin e çështjes?
- Si ndihmoi përdorimi i multimedias (fotografi, video, tekst) në shprehjen e ideve tuaja?
- Si u ndjetë për kontributin tuaj në një platformë bashkëpunuese si Padlet?
- Çfarë ideje të reja për zgjidhjen e çështjeve mjedisore mësuarat nga ky aktivitet?
- Si do ta përmirësonit procesin e dokumentimit dhe ndarjes së çështjeve mjedisore në internet?
- Çfarë veprimesh do të ndërmerrni në komunitetin tuaj bazuar në atë që mësuarat sot?

Këshilla për Trajnerin

- Sigurohuni që pjesëmarrësit të jenë të sigurtë në përdorimin e Padlet-it; duke dhënë një tutorial të shkurtër nëse është e nevojshme.
- Inkurajoni pjesëmarrësit të postojnë lloje të ndryshme mediash (imazhe, video) për të bërë murin e ideve, sa më interesante dhe angazhuese.
- Mbajini diskutimet sa më të respektueshme dhe konstruktive për të krijuar një mjedis bashkëpunues pozitiv.

18. Hartëzim Ekologjike me Burimet Lokale

Tema: Harta mjedisore; Mësim praktik | **Komoleksi:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15+ | **Grupi:** 15+
Vendi: brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të vizualizohen dhe të kuptohen çështjet mjedisore lokale përmes hartimit krijues dhe praktik.
- Të inkurajojë reflektimin mbi burimet natyrore dhe zgjidhjet e bazuara në komunitet.
- Të angazhojë pjesëmarrësit në aktivitete jashtë dhe bashkëpunuese.

Materialet

- Materiale natyrore (gjethe, degë, gurë).
- Fletë, karton, litarë.
- Gërshërë, ngjitës, markera, fletë të mëdha (flipcharts).

Aktiviteti

- **Udhëzime (10 min):** Shpjegoni qëllimin e workshopit: pjesëmarrësit të punojnë së bashku për të krijuar një Hartë Ekologjike fizike duke përdorur materiale natyrore dhe të ricikluara, të cilat do të pasqyrojnë çështjet mjedisore lokale dhe gjithashtu do të përfshijnë zgjidhje të mundshme për këto çështje.
- **Krijimi i Hartës (50 min):** Ndajini pjesëmarrësit në grupe të vogla dhe caktojini çdo grupi një çështje mjedisore specifike (p.sh., menaxhimi i mbeturinave, burimet ujore, hapësirat e gjelbra). Sigurojuni atyre materiale natyrore të ricikluara dhe kërkoni nga secili grup të krijojë seksionin e tij të hartës, duke prezantuar në mënyre kreative çështjen dhe mundësitë e zgjidhjeve. Sigurohuni që harta të tregojë gjeografinë dhe pikëpamjet e zonave lokale.
- **Prezantime dhe Diskutim (20 min):** Pasi harta të jetë e kompletuar, secili grup prezanton seksionin e tij, duke shpjeguar çështjet mjedisore që përfaqësohen dhe zgjidhjet e propozuara. Shfaqeni hartën e përfunduar në mënyrë sa më të dukshme dhe përmbledhni zbulimet dhe zgjidhjet e grupeve.

Përmbledhje dhe Vlerësime

Ftojini pjesëmarrësit në një diskutim në grup dhe inkurajojini ata të japin mendime dhe komente mbi hartën e secilit grup. Bëjuni pyetje si:

- *Cilat ishin çështjet më të rëndësishme mjedisore që identifikuat gjatë aktivitetit të hartimit?*

- *Si ndihmoi përdorimi i materialeve natyrore dhe të ricikluara në kuptimin tuaj për këto çështje?*
- *Çfarë roli luajti kreativiteti gjatë procesit të hartimit?*
- *Si bashkëpunoi grupi juaj për të krijuar një hartë ekologjike koherente?*
- *Çfarë mësuat nga seksionet e grupeve të tjera të prezantimit të hartës? A kishte ndonjë zgjidhje befasuese të paraqitur?*
- *Si mund të përdoret kjo hartë ekologjike si mjet për angazhimin dhe edukimin e komunitetit?*
- *Çfarë ndjesish apo mendimesh evokoi procesi i hartimit në lidhje me mjedisin tuaj lokal?*
- *Si ndikoi puna jashtë në perspektivën tuaj për çështjet mjedisore?*
- *Çfarë do të ndryshonit ose përmirësonit nëse do ta bënit përsëri këtë aktivitet?*
- *Si mund ta ndani dijen që fituat nga ky aktivitet komunitetin tuaj?*

Këshilla për Trajnerin

- Sigurohuni që pjesëmarrësit të përdorin një gamë të larmishme materialesh natyrore dhe të ricikluara për një përfaqësim sa më të ndryshëm.
- Inkurajoni kreativitetin dhe diskutimin teksa grupet punojnë mbi hartën e tyre.
- Theksoni rëndësinë e zgjidhjeve specifike për komunitetin.

19. Gjuetia Fotografike Mjedisore

Tema: Ndërgjegjësimi mjedisor; mësimi vizual | **Kompleksiteti:** mesatar | **Mosha e përshtatshme:** 15+
Grupi: 15+ | **Vendi:** ambient i brendshëm/jashtëm | **Koha:** 60-90 min

Objektivat

- Të inkurajojë pjesëmarrësit të vëzhgojnë më nga afër mjedisin e tyre lokal.
- Të promovojë diskutimin mbi çështjet mjedisore dhe qëndrueshmërinë përmes tregimit vizual.
- Të rrisë ndërgjegjësimin mbi praktikën mjedisore në nivel komuniteti.

Materialet

- Kamera ose telefon për të bërë fotografi.
- Një listë çështjesh ose temash mjedisore për t'u fotografuar.
- Një kompjuter dhe projektor për të prezantuar imazhet.

Aktiviteti

- **Hyrje (10 mins):** Prezantoni konceptin e kapjes së çështjeve mjedisore dhe përpjekjeve për qëndrueshmëri përmes fotografisë. Pjesëmarrësit do të bëhen pjesë e një 'kërkimi fotografik' për të kapur imazhe që pasqyrojnë problemet mjedisore, ose praktikën pozitive si riciklimi dhe ruajtja e burimeve natyrore në zonën përreth.
- **Gjuetia Fotografike (40 minutes):** Dërgojini pjesëmarrësit jashtë individualisht ose në çifte për të eksploruar zonën lokale dhe për të bërë fotografi që lidhen me temat e caktuara (p.sh., ndotja, hapësirat e gjelbra, praktikën e riciklimit). Jepuni pjesëmarrësve një listë kontrolli me temat mjedisore për t'i frymëzuar ata gjatë fotografimit.
- **Ndarja e Fotove dhe Diskutime (20 minutes):** Pasi pjesëmarrësit të jenë kthyer, shfaqni fotot duke përdorur një projektor. Kërkoni që çdo pjesëmarrës ose çift të prezantojë fotot e tyre, duke shpjeguar rëndësinë e imazheve që kanë kapur.

Përmbledhje dhe Vlerësim

Mblidhni pjesëmarrësit pas prezantimeve të fotografive për të reflektuar mbi përvojat e tyre dhe rëndësinë e çështjeve mjedisore që ata kapën. Përdorni pyetjet e mëposhtme për të udhëhequr diskutimin:

- *Cila ishte çështja mjedisore më tërheqëse që kapët, dhe pse iu duk kaq e rëndësishme?*

- Si ndihmoi fotografimi në rritjen e ndërgjegjësimit tuaj për kushtet mjedisore lokale?
- A kishte ndonjë praktikë qëndrueshmërie ose përpjekje pozitive mjedisore që vutë re gjatë kërkimit tuaj fotografic?
- Si ndryshuan vëzhgimet tuaja gjatë kërkimit për çështjet mjedisore specifike?
- Çfarë roli mendoni se ka fotografia në ngritjen e ndërgjegjësimit për sa i përket mjedisit?
- A ju dha ndonjë foto e pjesëmarrësve të tjerë perspektiva të reja për të kuptuar sfidat mjedisore të komunitetit tuaj?
- Çfarë ndjesish përjetuat gjatë kapjes së problematikave mjedisore në zonën tuaj?
- Si mund të përdoren këto foto për të frymëzuar veprime ose për të rritur ndërgjegjësimin në komunitetin tuaj?
- Çfarë sfidash keni hasur gjatë kërkimit ose kapjes së temave mjedisore relevante, dhe si i kaluat ato?
- Bashkë me ato që keni vëzhguar, cilat ndryshime të vogla mund të bëni personalisht për të kontribuar në qëndrueshmërinë mjedisore?

Këshilla për Trajnerin

- Inkurajoni vëzhgimin. Kujtojuini pjesëmarrësve se ky aktivitet është më shumë sesa thjesht fotografimi—është për të vështruar mjedisin me sy të rinj. Inkurajojini ata të kërkojnë si për problemet ashtu edhe për zgjidhjet.
- Sigurohuni që pjesëmarrësit të ndihen komodë për të ndarë fotot dhe përvojat e tyre. Inkurajoni komentet respektues dhe diskutime konstruktive.
- Udhëzoni pjesëmarrësit që të kapin jo vetëm problematika mjedisore, por edhe shembuj pozitivë të praktikave të qëndrueshmërisë ose ruajtjes së burimeve natyrore në komunitetin e tyre.
- Njihni krijimtarinë e pjesëmarrësve në kapjen e perspektivave unike. Inkurajoni ata të mendojnë se si fotografia mund të përdoret si një mjet për ndryshimin social dhe mjedisor.

Material Ndhmës

Lista me tema mjedisore

- Menaxhimi i mbeturinave dhe Ndotja – (Ndotja e rrugëve ose parqeve nga mbeturinat, koshat e mbushur të mbeturinave, koshat e riciklimit ose sistemet e përzierjeve të plehrave, mbeturina në rrugë ose parqe).
- Ruajtja e ujit – (Kujdesi me rubinetat e ujit ose shpërdorimi i tepruar i tij, lumenj të pastra, sisteme të mbledhjes së ujit të shiut).
- Energjia dhe Burimet Rinovuese – (Panelet diellore ose turbinat e erës, ndërtesa publike me ndriçim efikas energjistik).
- Hapësira të Gjelbra dhe Kafshët e Egra – (Kopshtet komunitare, çatitë e gjelbra, parqet lokale).
- Transporti i Qëndrueshëm – (Korsi për biçikleta, stacione karikimi për makinat elektrike).
- Përdorimi i Plastikës – (Përdorimi i plastikës njëpërdorimshme nëpër dyqane, çanta të ripërdorshme, tregje zero mbetje).
- Ushqimi i Qëndrueshëm – (Tregu i fermerëve lokalë, produkte organike).
- Ndryshimi i Klimës – (Shenja të motit ekstrem, shenja ndërjegjësimi për ndryshimet e klimës).
- Veprimet e Komunitetit – (Evente pastrimi, praktika miqësore ekologjike).

20. Kostoja e Vërtetë e Modës

Tema: Konsumimi i Qëndrueshëm | **Kompleksiteti:** i ulët | **Mosha e përshtatshme:** 15 - 29 | **Grupi:** 15+ | **Vendi:** brenda | **Koha:** 90 min

Objektivat

- Të rrisë ndërgjegjësimin te pjesëmarrësit për sa i përket ndikimeve mjedisore dhe sociale të prodhimit dhe transportit të rrobave, dhe të inkurajohen zgjedhje më të qëndrueshme në fushën e modës.

Materialet

- Kompjuteri ose tableta me akses në internet, fletore, stilolapsa, letër të madhe ose postera, markera, fletushka me udhëzime, forma vlerësimi.

Aktiviteti

- **Hyrje (10 min):** Filloni me një diskutim të shkurtër dhe interaktiv: 'Çfarë dini rreth vendit nga vijnë rrobat tuaja?'
- Shfaqni një video të shkurtër dhe interesante ose një infografikë rreth udhëtimit të rrobave dhe ndikimeve të fshehura të tij.
- **Hulumtimi i Origjinës së Rrobave (20 min):** Pjesëmarrësit kontrollojnë etiketat e rrobave të tyre për të gjetur vendin e origjinës (p.sh., 'I prodhuar në Bangladesh,' 'I prodhuar në Kinë'). Në grupe të vogla, pjesëmarrësit hartojnë origjinat e rrobave të tyre në një hartë të madhe të botës.
- **Diskutime:** Jepuni këto pyetje për diskutim: Nga ku vijnë shumica e rrobave tona? Pse disa rajone dominojnë prodhimin e rrobave? Si lidhet kjo me industrinë globale të modës?
- **Udhëtimi i Rrobave (30 min):** Zgjidhni një ose dy artikuj të zakonshëm që vishen (p.sh., një T-shirt ose xhinse) dhe hulumtoni udhëtimin e tyre nga prodhimi deri te shitja. Përdorni kalkulatorë të gjurmës së karbonit online për të vlerësuar kostot mjedisore të transportimit të këtyre artikujve nga vendi i prodhimit deri në vendin e pjesëmarrësve.
- **Diskutim:** Llogaritni kostot mjedisore (p.sh., emetimet e CO₂) të transportimit të rrobave përmes botës. Përdorni mjete online për të vlerësuar gjurmën e karbonit të transportit, bazuar në distancën ndërmjet vendit të prodhimit dhe vendit të pjesëmarrësve.
- **Kostot e Fshehura të Modës (20 min):** Prezantim: Shpjegoni kostot sociale dhe mjedisore të modës së shpejtë—prodhimi i tepruar, paga të ulëta për

punonjësit, ndotja nga fabrikat, dhe energjia intensive e transportit të mallrave.

- **Aktivitet: Krijoni një shpërndarje të 'Kostos së Vërtetë' për një T-shirt** (Prodhimi, transporti, puna, ndikimi mjedisor dhe krahasimi me çmimin në shitje). Kjo ndihmon pjesëmarrësit të kuptojnë se si kostot e ulëta shpesh mbulohen nga dëmet mjedisore dhe praktikatat e dobëta të punës.
- **Zgjidhje të Qëndrueshme të Modës (30 minutes):** Në grupe, mendoni për mënyra aktive për të reduktuar ndikimin mjedisor të zgjedhjeve të rrobave, si p.sh.: Blerja e rrobave të përdorura; Zgjedhja e markave të qëndrueshme ose lokale; Reduktimi i konsumit; Mbështetje për iniciativa të modës etike. Grupi ndan zgjidhjet e tij me grupin më të madh, duke inkurajuar një diskutim mbi përgjegjësinë personale dhe veprimin kolektiv."
- **Reflektime dhe Thirrje për Veprim (20 minutes):** Aktivitet: Kërkojuni pjesëmarrësve të shkruajnë një angazhim për të bërë një ndryshim të qëndrueshëm në zakonet e tyre të modës (p.sh., të blejnë më pak, të mbështesin markat lokale, ose të hulumtojnë alternativa të qëndrueshme).
- **Dikutim:** Si mund të shpërndajmë ndërgjegjësimin për këto çështje në ë komunitetet tona ose rrjetet rinore?
- **Ide shtesë:** Hartë Vizuale e Botës: Shfaqni një hartë të madhe ku pjesëmarrësit të vendosin mundësisht shtiza ose ngjitës që përfaqësojnë vendet ku janë prodhuar rrobat e tyre. Kjo krijon një pasqyrë më të dukshme të natyrës globale të prodhimit të modës.

Përmbledhje dhe Vlerësim

Mblidhni pjesëmarrësit dhe diskutoni aktivitetin. Bëni pyetje si:

1. Çfarë ju befasoi më shumë gjatë workshop-it lidhur me origjinën dhe udhëtimin e rrobave tuaja?
2. Si ndikoi tek ju hartimi i origjinës së rrobave ose llogaritja e ndikimit mjedisor për zgjedhjet tuaja aktuale të modës?
3. Çfarë sfidash parashikoni në adoptimin e zakoneve më të qëndrueshme të modës dhe si mund t'i kaloni ato?
4. Çfarë roli mendoni se luajnë individët, komunitetet dhe qeveritë në adresimin e kostove të fshehura të modës?
5. Çfarë është një angazhim i veçantë që ndërmorrët sot dhe si planifikoni ta implementoni atë në jetën tuaj të përditshme?

Këshilla për Trajnerin

- Përdorni mjete si CarbonFootprint.com për të llogaritur ndikimin mjedisor të artikujve të caktuar të modës.
- Theksoni markat e modës së qëndrueshme përmes videove, platformave, ose folësve të ftuar.

21. A e dini se...

Tema: Ndërgjegjësimi mjedisor dhe Zgjidhjet e qëndrueshme | **Kompleksiteti:** i ulët | **Mosha e përshtashme:** 15 - 30 | **Grupi** 10-25 | **Vendi:** brenda | **Koha:** 60-90 min

Objektivat

- Të dukojë të rinjtë mbi faktet befasuese mjedisore, për të nxitur diskutimin mbi ndikimin e aktiviteteve njerëzore dhe për t'i frymëzuar ata të adoptojnë sjellje më të qëndrueshme.

Materialet

- 25 karta me fakte "A e dini se..." (të përgatitura paraprakisht); Pyetje për diskutim (të ofruara më poshtë); Fletë vlerësimi për dhënien e pikëve; dërrasë e bardhë ose letër e madhe (flip chart); markera.

Aktiviteti

- **Hapi 1 : Hyrje (10 min)** Prezantoni konceptin e lojës dhe shpjegoni rëndësinë e të kuptuarit të ndikimit mjedisor të aktiviteteve të përditshme
- Pyetni pjesëmarrësit: "Çfarë dini tashmë rreth mënyrës se si aktivitetet njerëzore ndikojnë në mjedis?"
- **Hapi 2 : Si Të Luani (5 min) - Zgjedhja e Kartave:** Çdo lojtar ose ekip zgjedh një kartë dhe e lexon faktin e dhënë me zë të lartë.
- **Diskutime:** Pas leximit të çdo fakti, grupi diskuton rëndësinë e tij duke përdorur pyetjet e dhëna.
- **Pikët:** Jepni pikë për kontributet e vlefshme, zgjidhjet ose veprimet e propozuara nga pjesëmarrësit.

Pyetje për Diskutim:

- Çfarë ju befasoi rreth këtij fakti?
- Si lidhet ky fakt me zakonet ose zgjedhjet tuaja personale?
- Çfarë veprimesh mund të ndërmerreni për të zvogëluar ndikimin e përshkruar nga ky fakt?

- **Hapi 3: Eksplorimi i Kartave me Fakte (40-60 min)** - Pjesëmarrësit turnohen duke zgjedhur dhe lexuar një kartë me zë të lartë. Pas leximit të çdo fati, lejoni 3-5 minuta për diskutim. Shembuj fakte "A e dini se..."
- Për të prodhuar një palë xhinse duhen rreth 7600 litra ujë.
- Çdo shishe plastike merr deri në 450 vjet për t'u dekompozuar në oqean.
- Industria e modës është përgjegjëse për 10% të emetimeve globale të karbonit.
- Deri në vitin 2050, mund të ketë më shumë plastikë në oqean sesa peshq.

- Një pemë mund të thithë deri në 48 paund dioksid karboni në vit. (Përdorni të gjitha 25 kartat e fakteve nga lista origjinale.)

Përmbledhje dhe Vlerësim

Mblidhni pjesëmarrësit dhe diskutoni aktivitetin. Bëni pyetje si:

1. Çfarë fakti ju befasoi më shumë dhe pse?
2. Si ju bëri kjo lojë të ndiheni për zakonet tuaja personale?
3. Cilat ndryshime mund të bëni në mënyrë reale për të zvogëluar ndikimin tuaj mjedisor?
4. Si mund t'i shpërndani këto fakte për të rritur ndërgjegjësimin mes miqve dhe familjes tuaj?

Këshilla për Trajnerin

- Rishikoni 25 kartat me fakte para workshop-it. Përdorni informacion shtesë ose statistika për të dhënë një pasqyrë sa më të thellë gjatë diskutimeve..
- Sigurohuni që të gjitha materialet (kartat, harta e botës, markerat) të jenë gati dhe të organizuara..

MATERIAL NDIHMËS

Këtu janë 25 ide për karta "A e dini se..."

1. Për të prodhuar një palë xhinse duhen rreth 7600 litra ujë?
2. Çdo shishe plastike i duhen deri në 450 vjet për t'u dekompozuar në oqean?
3. Një person prodhon mesatarisht rreth 2 kilogramë mbeturina çdo ditë?
4. Rreth 100,000 kafshë detare vdesin çdo vit për shkak të ndotjes plastike?
5. Çdo vit, bota humbet rreth 18 milionë hektarë pyjesh?
6. Duhen 20,000 litra ujë për të prodhuar 1 kilogram pambuk, që përdoret zakonisht në bluza?
7. A mund të kurseni 75% të energjisë duke kaluar në llamba me efikasitet energjetik?
8. Industria e modës është përgjegjëse për 10% të emetimeve globale të karbonit?
9. Më shumë se 8 milionë tonë plastikë përfundojnë në oqean çdo vit?
10. Për të prodhuar 1 kilogram mish viçi nevojiten 15,000 litra ujë?
11. Një pemë mund të thithë deri në 48 paund dioksid karboni në vit.
12. Një alumin i vetëm i ricikluar mund të kursejë energji të mjaftueshme për të fuqizuar një televizor për 3 orë?
13. Më shumë se 1 milion qese plastike përdoren çdo minutë në mbarë botën?
14. Çdo vit, njerëzit hedhin mbi 1.3 miliardë ton ushqim, që është e barabartë me një të tretën e të gjithë ushqimit të prodhuar?
15. Duhen rreth 500 vjet që një pelenë e disponueshme të dekompozohet në një landfill?
16. Punonjësi mesatar i zyrës përdor rreth 10,000 fletë letre çdo vit?
17. Deri në vitin 2050, mund të ketë më shumë plastikë në oqean se sa peshq?
18. Mbi 90% e shpendëve të detit kanë plastikë në stomak?
19. Energjia diellore është tani burimi më i lirë i energjisë elektrike në shumicën e vendeve?
20. Pylli tropikal i Amazonës prodhon 20% të oksigjenit në botë, por po tkurret me shpejtësi?
21. Makinat elektrike lëshojnë 60% më pak CO2 krahasuar me të njëjtën sasi uji si dushi për 2 muaj?
22. Një shtëpi mesatare harxhon 25%-30% të energjisë së përdorur për ngrohje dhe ftohje për shkak të izolimit të dobët?
23. Një pemë e vetme mund të sigurojë oksigjen të mjaftueshëm për 2 persona për një vit të tërë?
24. Një e treta e ushqimit në botë shpërdorohet dhe është përgjegjëse për 8% të emetimeve globale të gazeve serrë.
25. Prodhimi i një hamburgeri të vetëm përdor të njëjtën sasi uji si dushi për 2 muaj?

22. Sfida e ndikimit ekologjik

Tema: Ndërgjegjësimi mjedisor dhe zgjedhjet e qëndrueshme | **Kompleksiteti:** i ulët | **Mosha e përshtatshme:** 14-24 vjeç. **Grupi:** 10-25 | **Vendi:** brenda | **Koha:** 60-90 min

Objektivat

Të ndihmojë të rinjtë të kuptojnë ndikimin mjedisor të veprimeve të tyre të përditshme dhe të mësojnë rreth alternativave të qëndrueshme përmes një loje interaktive dhe tërheqëse.

Materialet

30 letra (15 Karta Veprimi dhe 15 Karta Ndikimi): Fletë pikësh për pikë; Tabela e bardhë ose flip charts.

Aktiviteti

Hapi 1: Hyrje (10 min) - Prezantoni konceptin e Sfidës së Ndikimit Ekologjik dhe shpjegoni rëndësinë e të kuptuarit se si veprimet e përditshme ndikojnë në mjedis. Diskutoni temat e përfshira në lojë: Ruajtja e ujit, Efikasiteti i Energjisë dhe Mbetjet plastike.

Hapi 2: Udhëzimet e lojës (5 min) - Kartat e veprimit: Çdo kartë përfaqëson një sjellje të zakonshme ditore (p.sh. duke bërë dush të gjata, duke përdorur qese plastike).

Kartat e ndikimit: Çdo kartë përshkruan ndikimin mjedisor të atij veprimi (p.sh. mbetjet e ujit, emetimet e karbonit, ndotja).

Përputhja: Pjesëmarrësit përputhin kartat e veprimit me kartat përkatëse të ndikimit.

Diskutim: Pas çdo ndeshjeje, pjesëmarrësit diskutojnë ndikimin dhe mendojnë alternativa të qëndrueshme.

- **Pikët:** Jepni pikë për ndeshjet e sakta, diskutime të hollësishme dhe zgjidhje alternative krijuese.

Hapi 3: Lojë (40-60 minuta)

Si të luani:

Përputhja e veprimit me ndikimin: Pjesëmarrësit punojnë në çifte ose grupe të vogla për të përshtatur secilën Kartë Veprimi me Kartën e duhur të Ndikimit.

Debatoni dhe diskutoni: Pasi të bëhen ndeshjet, lehtësoni diskutimet mbi:

Pse veprimi ka ndikimin e përshkruar.

Sa i rëndësishëm është ndikimi (i ulët, i mesëm, i lartë).

Alternativa të qëndrueshme për të reduktuar ose eliminuar ndikimin.

1. Pikët e çmimit:

- Ndashjet e sakta: 1 pikë
- Diskutime të menduara ose alternativa krijuese: 2 pikë

Shembuj të ndeshjeve të kartave:

Karta e veprimit: "Lënia e elektronikës në modalitetin e gatishmërisë"

Karta e ndikimit: "Mbetjet e energjisë kontribuojnë në ndryshimin e klimës."

Alternativa: Hiqni pajisjet kur nuk janë në përdorim.

Karta e veprimit: "Përdorimi i shisheve plastike të disponueshme" - Karta e ndikimit: "Kontribuon në ndotjen e oqeanit" - Alternativa: Përdorni një shishe uji të ripërdorshme.

Karta e veprimit: "Të bësh dush të gjata"; Karta e ndikimit: "Përdorimi i tepërt i ujit çon në mungesë të ujit të ëmbël"

Alternativa: Instaloni koka dushi me rrjedhje të ulët ose shkurtoni kohën e dushit.

Hapi 4: Sfidat me temë

Ju mund ta ndani lojën në tre sfida me temë për të përforcuar mësimet specifike mjedisore:

Ruajtja e ujit (10 karta): Fokusohet në reduktimin e mbetjeve të ujit përmes zakoneve të përditshme.

- Efikasiteti i energjisë (10 karta): Thekson se si praktikatat e kursimit të energjisë mund të reduktojnë emetimet e karbonit.
- Mbetjet plastike (10 karta): thekson ndikimin e ndotjes plastike dhe si ta minimizojmë atë.

Analizë përmblylëse dhe Vlerësimi

Mblidhni pjesëmarrës dhe diskutoni mbi aktivitetin. Bëni pyetje si:

- Cilat fakte apo ndikime ju befasuan më shumë?
- Si kontribuojnë zakonet tuaja aktuale në çështjet mjedisore?
- Cilat janë disa ndryshime për të cilat mund të angazhoheni në jetën tuaj të përditshme?
- Si mund t'i inkurajoni bashkëmoshatarët tuaj të adoptojnë zakone më të qëndrueshme?

Këshilla për trajnerët:

Përshtateni lojën për t'u fokusuar në tema specifike si kursimi i ujit, efikasiteti i energjisë ose mbetjet plastike. Kjo i ndihmon pjesëmarrësit të zhyten më thellë në çështje të veçanta mjedisore dhe t'i kuptojnë ato më mirë.

- Kthejeni lojën në një garë miqësore duke dhënë çmime për ndeshjet më të sakta, zgjidhjet kreative ose kontributet e menduara. Kjo rrit motivimin dhe inkurajon pjesëmarrjen aktive.

MATERIALE NDIHMËSE

1. Ruajtja e ujit (10 letra)

Kartat e veprimit:

- Duke bërë dush të gjatë.
- Lënia e rubinetit të hapur gjatë larjes së dhëmbëve.
- Ujitja e bimëve gjatë mesditës.
- Larja e rrobave me ngarkesë të plotë të ujit.
- Shpëlarja e tualetit me çdo përdorim.
- Përdorimi i një zorrë për të pastruar rrugët.
- Nuk rregullon një rubinet që rrjedh.
- Larja e perimeve nën ujë të rrjedhshëm.
- Mbushja e një pishine çdo ditë.
- Larja e makinave me një zorrë kopshti.

Kartat e ndikimit:

- Përdorimi i tepërt i ujit çon në mungesë të ujit të ëmbël.
- Shpenzon deri në 10 litra ujë për furçë.
- Uji avullohet më shpejt, duke çuar në mbeturina.
- Përdorimi i tepërt i ujit për lavatriçe.
- Mbetjet e larta të ujit; mund të përdorin tualete që kursejnë ujë.
- Mijëra litra ujë të humbur.
- Një rubinet që rrjedh mund të harxhojë qindra litra ujë në vit.
- Humbje të konsiderueshme uji në krahasim me përdorimin e një tasi.
- Shpenzon sasi të mëdha uji.
- Konsumi i lartë i ujit; teknikat e nevojshme të kursimit të ujit.

Idetë alternative:

- Instaloni koka dushi me rrjedhje të ulët ose shkurtoni kohën e dushit.
- Fikni rubinetin gjatë larjes.
- Ujitni bimët herët në mëngjes ose pasdite vonë.
- Lani rrobat me cilësime të kursimit të ujit.
- Përdorni tualete me fluks të dyfishtë.
- Përdorni një fshesë në vend të një zorrë për pastrim.
- Rregulloni menjëherë rrjedhjet.
- Përdorni një tas për të larë frutat dhe perimet.
- Mbuloni pishinën për të zvogëluar avullimin.
- Përdorni metoda të larjes së makinave që kursejnë ujë.

MATERIALE NDIHMËSE

2. Efikasiteti i energjisë (10 karta)

Kartat e veprimit:

- Lënia e dritave të ndezura në dhomat e pabanuara.
- Përdorimi i llambave inkandeshente.
- Karikimi i pajisjeve gjatë natës.
- Mbjajtja e derës së frigoriferit hapur për një kohë të gjatë.
- Punon një makinë larëse enësh gjysmë bosh.
- Ngrohja/ftohja e një shtëpie të zbrazët.
- Përdorimi i pajisjeve të uritura për energji gjatë orëve të pikut.
- Lënia e pajisjeve në gatishmëri.
- Mbingarkimi i një lavatriçe.
- Vendosja e termostatit shumë të lartë/të ulët.

Kartat e ndikimit:

- Humbja e panevojshme e energjisë rrit gjurmën e karbonit.
- Konsumi më i lartë i energjisë sesa llambat LED/CFL.
- Shpenzon energji kur ngarkohet plotësisht.
- Humbja e ajrit të ftohtë rrit përdorimin e energjisë.
- Shpenzon ujë dhe energji.
- Konsumon energji të konsiderueshme pa asnjë arsye.
- Rritja e kërkesës për energji elektrike gjatë periudhave të pikut.
- Modaliteti i gatishmërisë vazhdon të përdorë energjinë elektrike.
- Mbingarkimi ul efikasitetin e larjes, duke përdorur më shumë energji.
- Përdorimi i tepërt i sistemeve të ngrohjes dhe ftohjes rrit emetimet.

Idetë alternative:

- Përdorni dritat me sensorë lëvizjeje ose mos harroni të fikni.
- Kaloni në llamba LED ose me efikasitet energjie.
- Hiqni pajisjet nga priza pasi të karikohen.
- Mbyllni shpejt derën e frigoriferit.
- Fusni një ngarkesë të plotë në pjatolarëse ose lavanderi.
- Programoni ngrohjen dhe ftohjen për t'u fikur kur nuk jeni në shtëpi.
- Përdorni pajisjet gjatë orëve jashtë pikut.
- Fikni plotësisht pajisjet.
- Balanconi ngarkesën e makinës larëse për të optimizuar efikasitetin.
- Vendosni termostatit në nivele të kursimit të energjisë.

FLETUSHKA

3. Mbetje plastike (10 letra)

Kartat e veprimt:

- Përdorimi i qeseve plastike për ushqime.
- Blerja e ujit në shishe çdo ditë.
- Hedhja e kashtës plastike.
- Përdorimi i filxhanëve të kafesë njëpërdorimshme.
- Mos riciklimi i ambalazheve plastike.
- Blerja e kontejnerëve plastike për një përdorim.
- Përdorimi i takëmeve plastike për marrje.
- Hedhja e mbështjelljes plastike të ushqimit.
- Përdorimi i lodrave plastike.
- Mbështetja e tepërt në paketimin plastik kur porositni ushqime.

Kartat e ndikimit:

- Qeset plastike përfundojnë në deponi ose oqeanë.
- Kontribut masiv në mbetjet plastike dhe ndotjen.
- Kashtët nuk janë të biodegradueshme dhe ndotin oqeanet.
- Kupat e njëpërdorshme kontribuojnë në mbetjet e landfillit.
- Plastika e pa ricikluar ndot ekosistemet.
- Plastika një përdorimshme kërkon shekuj për t'u degraduar.
- Takëmet plastike shpesh përfundojnë në mjedis.
- Mbulesa plastike kontribuon në mbeturina dhe ndotje.
- Lodrat plastike çojnë në mbetje jo të biodegradueshme.
- Mbetjet e tepërta plastike nga ambalazhet e ushqimeve.

..

Idetë alternative:

- Përdorni qese pëlhure të ripërdorshme.
- Mbani një shishe uji të ripërdorshme.
- Përdorni kashtë metalike ose bambuje.
- Mbani një filxhan kafeje të ripërdorshme.
- Ricikloni të gjitha ambalazhet plastike.
- Zgjidhni kontejnerë të ripërdorshëm ose opsione të biodegradueshme.
- Zgjidhni takëm të ripërdorshëm ose versione të biodegradueshme.
- Përdorni mbështjellës ushqimi të ripërdorshëm (si mbështjelljet me dyll blete).
- Zgjidhni lodra të bëra nga materiale të qëndrueshme.

Vetëvlerësimi dhe burime të tjera

PJESA 3

10. Testi i Vetëvlerësimit: Reflektimi mbi Ndikimin Tuaj Mjedisor

Instruksione:

- Përgjigjuni çdo pyetjeje sinqerisht.
- Shënoni pikët tuaja përfundimtare për të parë nivelin tuaj të ndërgjegjësimit mjedisor dhe për të marrë një feedback të personalizuar.

PJESA 1: ZAKONET DITORE

Rendisni fjalitë e mëposhtme me një shkallë nga 1 deri në 5 (1 = Kurrë, 5 = Gjithmonë).

- Unë i fik dritat dhe pajisjet kur nuk i përdor.
- Unë përdor çanta, shishe uji dhe enë të ripërdorshme.
- Unë ndaj materialet e riciklueshme nga mbeturinat e përgjithshme.
- Unë e reduktoj përdorimin e ujit (p.sh., dush më të shkurtra, riparimi i rrjedhjeve).
- Unë zgjedh të eci, të përdor bicikletën ose transportin publik në vend të makinës.
- Unë shmang humbjen e ushqimit duke planifikuar vaktet dhe duke ruajtur ushqimin në mënyrë të duhur.
- Unë ble rroba të dorës së dytë ose të prodhuara në mënyrë të qëndrueshme në vend të modës së shpejtë

PJESA 2: QËNDRIMET DHE NDËRGJEGJËSIMI

Përgjigjuni çdo pyetjeje duke zgjedhur opsionin që përputhet më mirë me sjelljen tuaj::

- Sa shpesh mësoni për çështjet mjedisore?
 - A) Rrallë (1)
 - B) Ndonjëherë(2)
 - C) Shpesh (3)
 - D) Shumë shpesh (4)
- Si reagoni ndaj gjenerimit të mbetjeve në mjedisin tuaj?
 - A) Injoroje atë (1)
 - B) Ricikloni herë pas here (2)
 - C) Ricikloni në mënyrë aktive dhe reduktoni mbetjet (3)
 - D) Angazhoni të tjerët për të reduktuar mbeturinat (4)
- Kur bëni blerje, sa shpesh i jepni përparësi produkteve ekologjike?

A) Asnjëherë (1)

- B) Ndonjëherë (2)
- C) Shumicën e rasteve (3)
- D) Gjithmonë (4)

PJESA 3: VEPRIMET MJEDISORE

Vlerësoni veten tuaj në bazë të veprimeve të mëposhtme (1 = Asnjë Përpjekje, 5 = Përpjekje e Shkëlqyer):

- Unë mbjell pemë, rris bimë, ose mbështes hapësira të gjelbra.
- Unë advokoj për qëndrueshmërinë mjedisore tek miqtë, familja dhe komuniteti.
- Unë vazhdimisht reduktoj përdorimin e plastikës njëpërdorimshe (p.sh., përdorim çantash dhe shisheje të riciklueshme).
- Unë marr pjesë në iniciativa ose fushata mjedisore.
- Unë bëj përpjekje të vetëdijshme për të reduktuar gjurmën time të karbonit (p.sh., përdorimi i kufizuar i energjisë, zgjedhjet e transportit).

REZULTATET DHE UDHËZUESI I PIKËVE

Mblidhni pikët tuaja nga të gjitha pjesët e testit për të marrë rezultatin tuaj total.

Udhëzuesi i Pikëve:

50–60 pikë: Kampion i Qëndrueshmërisë – Shumë i ndërgjegjshëm duke kontribuari aktivisht në mbrojtjen e mjedisit.

35–49 pikë: Advokues i Gjelbër – Po bëni mirë, por mund të përqendrohesh në veprime specifike si reduktimi i mbetjeve për të rritur ndikimin tuaj pozitiv në mjedis.

20–34 points: Nxënësi Ekologjik – Jeni në rrugën e duhur, por keni hapësirë për t'u përmirësuar. Filloni me ndryshime të vogla dhe ndërtoni gradualisht përpjekjet tuaja për të kontribuar në mbrojtjen e mjedisit.

Poshtë 20 pikëve: Fillestar i Qëndrueshmërisë – Rishikoni zakonet tuaja dhe bëni zgjedhje më miqësore për mjedisin.

11. Burime të Dobishme për Edukimin Mjedisor

Përfshirja e edukimit mjedisor në klasë mund të jetë si ndikues, ashtu edhe shpërblyes kur mbështetet nga mjetet dhe burimet e duhura. Ky kapitull ofron një listë të përzgjedhur të platformave online, udhëzuesve dhe paketave të mjeteve të vlefshme, të dizajnuara për të fuqizuar edukatorët me aktivitete tërheqëse, plane mësimore dhe metodologji edukuese. Këto burime janë krijuar për të frymëzuar nxënësit, për të nxitur përgjegjësinë mjedisore dhe për të trajtuar sfidat globale të qëndrueshmërisë përmes të mësuarit praktik dhe ndërveprues.

- 1.T-Kit 13: Qëndrueshmëria dhe Puna me të Rinjtë** është një udhëzues gjithëpërfshirës, i publikuar nga partneriteti rinor i BE-Këshillit të Evropës, që ofron mjete dhe metoda për integrimin e qëndrueshmërisë në punën me të rinjtë. Ai përfshin aktivitete, njohuri teorike dhe këshilla praktike për edukatorët pjp-eu.coe.int/
- 2.Kutia e Mjeteve për Trajnim e SALTO-YOUTH,** ofron një koleksion të pasur me mjete dhe burime edukative të përshtatura për punën me të rinjtë, duke përfshirë aktivitete, module trajnimi dhe metoda për të promovuar qëndrueshmërinë dhe ndërgjegjësimin mjedisor. salto-youth.net/tools/toolbox
- 3.Compass: Manuali për Edukimin mbi të Drejtat e Njeriut me të Rinjtë,** zhvilluar nga Këshilli i Evropës, Compass përfshin metodologji dhe aktivitete që lidhin edukimin mbi të drejtat e njeriut me qëndrueshmërinë mjedisore, duke u përqendruar në nxitjen e qytetarisë globale dhe mendimit kritik. coe.int/en/web/compass
- 4.Planet e Mësimeve dhe Udhëzues për Mësuesit e EPA,** një koleksion i planeve mësimore dhe materialeve edukative falas, të gatshme për t'u përdorur, nga Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit e SHBA-së (EPA), që mbulon tema të tilla si ekosistemet, menaxhimi i mbetjeve dhe ndryshimet klimatike. www.epa.gov
- 5.Burimet Edukative të Rrjetit të Ditës së Tokës** ofron një gamë të gjerë materialesh për të edukuar nxënësit rreth sfidave dhe zgjidhjeve mjedisore. Burimet përfshijnë paketa mjetesh, plane mësimore dhe aktivitete për të gjitha grupmoshat. earthday.org
- 6.Project Learning Tree (PLT),** ofron aktivitete praktike dhe plane mësimore për mësimin rreth pyjeve, qëndrueshmërisë dhe klimës, duke theksuar mendimin kritik dhe zgjidhjen e problemeve. plt.org
- 7.WWF's Wild Classroom,** ofron paketa mjetesh edukative falas të përqendruara në biodiversitetin, ekosistemet dhe ndryshimet klimatike. Këto janë të dizajnuara për t'u përdorur në klasa ose mjedisë edukimi joformale. worldwildlife.org
- 8.Paketë Mjetesh e UNESCO-s për Edukimin për Zhvillimin e Qëndrueshëm** mbështet edukatorët në integrimin e temave të zhvillimit të qëndrueshëm në kurikula, me theks në mendimin sistematik dhe qytetarinë globale. en.unesco.org/
- 9.Greening STEM by National Environmental Education Foundation (NEEF),** një platformë që lidh temat mjedisore me edukimin STEM, duke ofruar plane mësimore dhe ide projekte për eksperiencë mësimi praktike dhe të bazuara në hetim. neefusa.org

- **Detektivët e Natyrës nga Woodland Trust** drejtuar tek nxënësit më të rinj dhe mësuesit e tyre, ky burim ofron aktivitete kreative dhe tërheqëse për të mësuar rreth faunës dhe mjedisit përmes eksplorimit të natyrës.. woodlandtrust.org.uk and treetoolsforschools.org.uk
 - **Climate Kids by NASA**, ofron lojëra interaktive, artikuj dhe aktivitete praktike për të ndihmuar nxënësit të mësojnë rreth ndryshimeve klimatike dhe shkencës mjedisore.. climatekids.nasa.gov
 - **Clean Air for Schools Toolkit developed by Global Action Plan**, kjo paketë mjetesh mbështet edukatorët në mësimin e nxënësve rreth ndotjes së ajrit dhe pasojave, së bashku me hapa veprues për përmirësimin e cilësisë së ajrit.. the-clean-air-toolkit-for-teachers
-

12. Për sa i përket Projektit YouthCare

"Youth - Capacity Building, Action, and Responsibility for the Environment" (Youth-CARE) është një iniciativë bashkëpunimi nga pesë organizata të shoqërisë civile për të vendosur në prioritet mbrojtjen e mjedisit dhe veprimin, veçanërisht për të rinjtë në zona jo të favorshme që janë të lidhur ngushtë me burimet natyrore.

Koordinuar nga **Organizata "Pertej Barrierave"** në Shqipëri dhe i financuar nga Komisioni Evropian në kuadër të programit **Erasmus+ KA2 Capacity Building**, projekti e vendos mbrojtjen e mjedisit në thelb të misionit të tij. Në objektivat e projektit janë të rinjtë në rajonet e marginalizuara të BE-së dhe Ballkanit Perëndimor, duke kombinuar edukimin joformal me metodologji inovative për të frymëzuar ndërgjegjësim, si dhe për të pajisur pjesëmarrësit me mjete analitike duke inkurajuar veprime domethënëse.

- Projekti zbatohet nga **BBA** dhe 4 organizata nga BE dhe Ballkani Perëndimor: **Shoqata e Ekologëve të Malit të Zi, (MES)- Mali i Zi; Rrjeti i Ekspertëve të Bashkëpunimit të Athinës (ANCE) - Greqi; TDM International - Itali; The Door - Shqipëri.**

Objektivat kyç të projektit janë:

- Të përmirësojë edukimin mjedisor duke adresuar ndotjen e ajrit, politikat klimatike të copëzuara dhe nevojën për strategji të bashkërenduara.
- Të angazhojë pjesëmarrjen e më shumë se 865 individëve në aktivitete për ngritje kapacitetesh duke nxitur aftësi praktike në ruajtjen e mjedisit dhe qytetarisë aktive.
- Të promovojë vendimmarrjen bazuar në prova evidente për të zbutur pasojat negative të politikave mjedisore të pa-konsoliduara.

Përmes workshop-eve, sesioneve të trajnimit dhe iniciativave bashkëpunuese, Youth-CARE synon të kultivojë një brez liderësh të ndërgjegjshëm për mjedisin dhe të krijojë një kornizë të qëndrueshme për zhvillimin e komunitetit në nivelet lokale, kombëtare dhe ndërkombëtare.

Mund të mësoni më shumë rreth rezultateve dhe publikimeve të projektit përmes faqes së dedikuar në website-in tonë <https://beyondbarriers.org/category/youth-care/>

13. Bibliografia

- Albania, U. N. (2023). Albania Progress Report of the Programme of Cooperatin for Sustainable Development, 2022-2026. <https://albania.un.org/en/224031-albania-progress-report-2022>.
- European Commission. (2019). EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/cooperation/macro-regional-strategies/adriatic-ionian_en#:~:text=EUSAIR%20builds%20bridges%20between%20people,the%20proc%20of%20European%20integration.
- European Commission. (2024). The European Green Deal . https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
- European Union, N. E. (n.d.). Policy Ecosystem. https://new-european-bauhaus.europa.eu/policy-ecosystem_en.
- Insights, G. (17 July 2024). Conservation Education: Young People for Environmental Stewardship. Gray Group International.
- Kovacevic, A. (Prill, 2013). Teoria dhe praktika e edukimit mjedisor. Maqedoni.
- Ministria e Mjedisit, p. d. (2007). Strategjia Ngërsektoriale e Mjedisit. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://shtetiweb.org/wp-content/uploads/2021/02/strategjia-ndersektoriale-e-mjedisit-2007.pdf>, 20-26.
- Nevin, E. (2008). EDUCATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT . Centre for glogal education.
- Shabalala1*, N. P. (2023). Environmental Education as a Catalyst to Teach Students. Jurnal Pendidikan Indonesia Gemilang Vol.3, No.2, , 306 - 322.
- The house project. (10 June 2023). From Awareness to Action: The Key Role of Environmental Learning in Creating Change. Onile.
- UNICEF, M. A. (2024). Edukimi për ndryshimet klimatike dhe për zhvillim të qendrueshëm. Tiranë.
- United Nations, D. o. (2024). The 2030, Agenda for Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/goals>.

Co-funded by
the European Union